

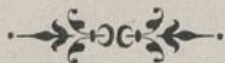
LITTERAE CIRCULARES

AD

VENERABLEM CLERUM ALMAE DIOECESIS

QUINQUE-ECCLESIENSIS

DIMISSAE ANNO DOMINI 1909.

A dományok az ajkai szerencsétlenek részére	32
„ a lourdesi lelkizarándoklatra	47
„ Pius internátusra	6, 47, 130
„ pro Calabria et Sicilia	4, 15, 30
„ Szent Imre fogadalmi templomra	7
Abstinentiae et ieiunii lex	20, 22
Abstinentia in pervigilio Annuntiationis B. M. V.	134
Ajánlások (l. Irodalmi művek ajánlása),	
Ajkai szerencsétlenek részére adomány	32
Alajos Társulat	54, 55
Alapítványi egyhm. hivatal 1908. évi számadásainak kivonata	78
Államsegély kérvények betérjesztésének határideje	101
Aloisii Gonzaga solemnitates externae relate ad privilegia	123
Annuntiatio B. M. V.	134
Anyakönyvi előírások gyűjteménye Horvát-Slavon területre	61
Apostolicae Litterae de sodalibus Reparationis sacerdotalis	141
„Apponyi“ alapítvány	146
Arányi Geysa	42, 57
Aulik David	42
B aranyamegyei kir. tanfelügyelő	84
Benedictio officinae librariae et machinae typographicae	142
Bende Josephus	57
Berényi J. gróf „Egyházi felszerelési vállalat“	153
Bergovecz Michaël	42, 57, 81
Bittner Ferenc „Egyházi szerek fémárugyára“ ajánltatik	131
Blandl Georgius	57
Blažekovič Stephanus	34
Bortörvény Káté	103
Bődy Stephanus	135
Budanovich Vincentius	34
C alabria és Sicilia szerencsétlenei részére gyűjtés	4, 15, 30
Casus conscientiae quomodo promoveantur ad Off. Dioec.	96
Charvát Ladislaus	2
Clerici in Americam profecturi	142
Clericorum excardinatio et incardinatio	49
Concursus pro parochia Bellye	4
„ „ „ Bizovac	82
„ „ „ Dályok	82
„ „ „ Lánycsók	124
„ „ „ Lovászhetény	136
„ „ „ Majs	12
„ „ „ Németi	42
„ „ „ Olasz	4

Concursus pro parochia Radikovci	82
„ „ „ Sióagárd	136
„ „ „ Szalatnak	41
„ „ „ Veliskovci	35
„ „ „ Závod	136
„ in Seminarium	60, 82
Confirmationis ordo	41, 80
Congregatio S. Concilii circa abstinentiam in pervigilio Annuntiationis B. M. V.	
occurrente in feriam V. in Coena Domini	134
„ „ „ de Clericis in Americam profecturis	142
„ „ „ Officii de benedic. pueri Jesu numismatibus	122
„ „ „ Visitatio sacelli proprii	123
„ „ Rituum de modo se gerendi in canendis hymnis coram SS.	
Sacramento	21
„ „ „ de privilegiis solemnitis SS. Cordis Jesu et S. Aloisii	
Gonzaga	123
„ „ „ de benedictione officinae librariae et machinae typo-	
graphicae	142
„ „ Sacramentorum solvit dubia circa decretum de sponsalibus et	
matrimonio	93
„ „ Studiorum de lingua Latina in institut. clericorum	9
Consilium a Vigilantia	1
Cordis Jesu solamnitates externae relate ad privilegia	123
Cs erta Joannes	71, 135
Cséplő Stephanus	95, 135
Cz indery Andreas	3, 57, 95
D ecretum circa indultum saecularisationis virorum religiosorum	93
Deutschbauer Stephanus	57
Dispensatio ab imped. matrim. in atriculo mortis	121
„ in lege abstinentiae et ieiunii	20, 22
Dominica infra Octavam Nativit. B. M. V.	133
Dubia circa celebrationem missarum in nocte Nativitatis Christi	11
„ „ decretum de sponsalibus et matrimonio	93
E gri népkönyvtár ajánlása	48
Egyetemi tanszékre pályázat	147
Egyházi épületek veszélyes tünetei jelentendők	43
Egyházi felszerelési vállalat	153
Erdélyi Joannes	96
Erkölcsei nevelés tanköteleseknél	127
Examen prosynodale	135, 145
Excardinatio clericorum	49

F acultas dispensandi ab imped. matrim. in articulo mortis	121
Fájth Eugenius	80
Fegyelmi szabályzat (tanítói)	98, 129
Felicitatis et Perpetuae SS. Mart. Missa et Off.	133
Fent Franciscus	134
Festum S. Paulini ad ritum dupl. minor. evehitur	74
Fövenyessy Paulus	95
Frey Joannes	2
Frost Petrus	81

G alambos Colomannus	81
Gartner Alexius	3
Gazdasági női tanintézet Kassán	62
Gazdaszövetség ajánlása	39
Gebauer Nicolaus	124
Gehring Philippus	82
Gere Gabriel	57, 80
Gestetner Conradus	81
Gianone Julius	13
Glück Stephanus	3, 22
Görzi sz. József papi egyesület	29
Götz Alexander	96
Gratzl Julius	81

Gy ömöreý Sigismundus	2
Györkös Josephus	124
Gyűjtés templomban	36

H anuy Franciscus	2
Háziasszonyok szövetsége (Kath.)	84
Haug Ferdinandus	81
Hegedűs Josephus	81, 135
Heckenberger Conradus	22
Hetényi Aloysius	50
Hitoktatás nyelve nem magyar nyelvű iskolákban	146
Hofmeister Franciscus	3
Hofman Carolus	34
Horacsek Andreas	3
Hortobágyi Josephus	81
Horváth Carolus	81
Horváth Dionysius	3, 95
Horváth Joannes	81, 124
Horváth Ludovicus iun.	50

Ifjuság erkölcsi nevelése	25
Igaz Adalbertus	2
Illetékegyenérték adómentesség kongruánál és tizedkárpótlásnál	45
Illetékmentesség misealapítványoknál	45
Imped. matrim. dispensatio in atriculo mortis	121
Incardinatio clericorum	49
Indulgentia pro adoratione SS. Sacramenti	10
„ „ deosculantibus anulum Cardinalium et Epporum	57
„ „ duodecim sabbatis ante festum B. M. Virginis Immac.	21
„ „ numismatibus pueri Jesu	122
„ „ oratione „Te, Jesu, verum Deum etc.“	95
„ „ presbyteris sodalibus Reparationis sacerdotalis	141
„ „ visitatione Sacelli proprii	123
Instructio nexu decreti „Ne temere“	65
Irodalmi művek ajánlás:	
Dr. Andrassy Jenő: „Széchenyi“	139
„Bortörvény Káté.“	103
Chobot F.: „A pápák története.“	140
Dreiszigler F.: „Lakóhelyi ismeretek.“	131
Esztergomi egyházirod. iskola: „Hit, remény, szeretet és tökéletes bánat formula	64
P. Fereres L. (Dr. Kanyó Gy.): „A valódi halál és a látszólagos halál tekintettel a Szentségekre.“	85
Dr. Geisz A.: „Egyházi Közigazgatás.“	153
Gosztonyi Jenő: „Hitelemzés Vezérkönyve“	131
B. Herder's: „Konversations-Lexicon.“	56
„Jézus legsz. Szive naptára.“	132
„Kis Pajtás.“	103
Loveczky Ernő: „A Madarak és Fák napja.“	40
Dr. Notter Antal: „Eljegyzés és házasságkötés stb.“	8
Tóth Z.: „Mária Czell.“	131
Iselstöger Ludovicus	3, 95
Iskolafejlesztéssel kapcsolatos államsegély-kérvények	101
Iskolafentartás költségeinek kivetése és behajtása	28
Iskolás gyermekek megkeresztelt voltáról bizonylat	60
Iskolai ingatlanok szerződészerű hasznélvezeti jogának épsége	148
„ tankönyvek jegyzékének felterjesztése	99
„ „ a Szent-István-Társulatnál szerzendők	99
Jegyzőkönyvek (iskolaszéki) jóváhagyásához megkivánt kellékek	14
Jeiunii et abstinentiae lex	20, 22
József kir. herceg szanatorium gyűjtőtársolyái	39
Jövedelem kiegészítés lelkészek részére	105
Jung Adamus	3

K alauz Eleutherius	81
Kassai női gazdasági tanintézet	62
Katekizmus	60
Kath. orsz. nagygyűlés ajánlása	79
Kath. sajtó támogatásának szüksége	87
„Katholikus Tudósító.”	86
Kemény Franciscus	81, 135
Kerbolt Carolus	81
Keresztény szeretet ország. gyermekvédő műve egyesület	54
Keresztelésről bizonylat iskolások részére	60
Késmárky Stephanus	2
Koch Aloysius	95
Koch Julius	3, 34, 135
Komócsy Stephanus	2
Kongrua	97, 105
Kongrua-kiegészítés illetékegyenérték adómentessége	45
Koronai tételek	4, 125, 126
Körmendy Isidorus	42, 95, 135
Középiskolákról vallástanári jelentés	50
Kulcsár Joannes	3
Kun Ludovicus	135
Kühnl Josephus	81
L ackenbacher díjra pályázat	118
Legata pia insinuanda Episcopo	134
Legitimatio prolium	94
Lelkeszi jövedelem kiegészítés	105
Lelkigyakorlatok papok részére	58, 97, 135
„ „ tanítók részére	58, 83
„ „ tanítónők részére	59, 83
„ „ a Jézustársasági nagyszombati házban	136
Leopoldinae societatis relatio	120
Lex abstinentiae et ieiunii	20, 22
Lingua Latina in institut. clericorum	9
Lippai Franciscus	3, 96
Litaniae in hon. S. Joseph	73
Litterae quadragesimales Praesulis	17
Lourdesi lelkizárándoklat	47
„ zárándoklat	56
M achinae typographicae et officinae librariae benedictio	142
Magyar Adalbertus	135
Magyar Gazdaszövetség ajánlása	39
Magyar Nicolaus	135
Máriakongregáció Otthon sorsjegyek	29

Márovics Franciscus	96
Mátay Antonius	95
Martyrologium Romanum	74
Matarics Petrus	81
Matrimonium	93
Matrim. imped. dispensatio in articulo mortis	121
Matrimonia mixta	65
Mayer Georgius	50
Mérő Josephus	2
Meyer Ludovicus	81
Mindszenti Guilelmus	81
Misealapítványok illetékmentessége	45
Missa et Off. de SS. Perpetua et Felicitate Mart. pro Eccl. universa	133
Missale Romanum	133
Missiókról kimutatás	51
Mixich Petrus	81, 124
Mixta matrimonia	65
Mosonyi Dionysius	2
Moyzis Emericus	34, 124
Mózes Andreas	3
Munkaváltság tanítói földéknél	137
Müller Carolus	2
N agygyűlés ország. kath.	79
Nagyszombaton a Jézustársaságiaknál lelkiyakorlatok rendje	136
„Ne temere“	65
Növendékpapok felvétele	60, 82
Numismatum pueri Jesu benedictio	122
Ny ugdij-papi	12, 13, 35, 42, 96, 135
O bitus Stephani Blažeković	34
„ Philippi Gehring	82
„ Petri Matarics	81
„ Josephi Vidák	12
Officium et Missa de SS. Perpetua et Felicitate pro Eccl. universa	133
Officinae librariae et machinae typographicae benedictio	142
Oltáregylet ajánlása (pécsi)	126
Olvasótársulatok	52
Ordinatio	73, 80, 124
P aduai Sz. Antalról nev. zuglói kápolnaegyesület Budapesten	130
Palócz Joannes	145
Pályázat a Lackenbacher-dijra	118
Pályázatok tanítói állomásra az „Ujlap“-ban közléteendők	84

Papok és tanítók husvéti közös sz. gyónása és áldozása	33
Párbértermészetű szolgáltatások nem katolikusok részéről	37
Paulay Franciscus	42
Paulini S. Episcopi festum	74
Pensio	12, 13, 35, 42, 96, 135
Perényi Paulus	81
Pécssegyházmegyei r. k. Tanítóegyesület	43
Perpetuae et Felicitatis Mart. Missa et Off.	133
Pécsi Oltáregyesület ajánlása	126
„Pécsi Ujlap“	84
Péter Robertus	124
Pius X.	78
Pius-internátus	6, 47, 130
Plank Camillus	3
Polgári leányiskolák magánvizsgálata tárgyában utasítás	5
Priester-Verein in Görz	29
Prikler Carolus	144
Prolium legitimatio	94
Proksch Franciscus	145
Prosynodale examen	135, 145
Q uadragesimales litterae Praesulis	17
R ajczy Joannes	42
Rausz Aloysius	3, 144
Razgha Ludovicus	144
Rekursus in casibus conscientiae	96
Relationes V.-A.-Diaconorum	3, 145
Reif Josephus	96
Reiner Franciscus	3
Reinhardt Georgius	42
Rendelet a tantermek és tanszerek tisztántartása tárgyában	22
Reparationis sacerdotalis sodalitati indulgentia conceditur	141
Rézbányay Josephus	2
Romaisz Franciscus	2
Római zárándoklat	48, 55
Rózsafüzértársulatok	52
Rubrica de Dominica infra Octav. Nativit. B. M. V.	133
Rumsauer Joannes	3
S acelli proprii visitatio	123
Saecularisatio virorum religiosorum	93
Sajtóvasárnap	87, 120
Sandrck Michael	34
Sebő Paulus	81

Segédlelkészi jövedelem összeírás	43
Segélyalap (ország. kath. tanítói)	62
Seleznik Franciscus	81
Sipos Stephanus	2
Sponsalia	93
St. Joseph-Priester-Verein in Görz	29
Streicher Josephus	2
Susceptio laicorum in Seminarium	49

S charfenberger Joannes	50
Schematismusi új adatok	124

Sz abályzat a szorgalmi időnek és évközi szüneteknek rendezése tárgyában	155
Szabó Desiderius	135
Szemináriumba való felvétel	49, 60, 82
Szent Alajos Társulat	54, 55
Szentföldi zarándoklat	32
Szentkirályi Stephanus	2
Szent Imre fogadalmi templom	7
Szent István Társulat	99, 138
Szentiványi Josephus	3, 34
Szentséges Atya heliogravure képének ajánlása	78
Szeredy subsidium pro sacerdotibus	12
Szikora Ignatius	80
Szilvek Ludovicus	2
Szociálista párttitkár Pécssett	102
Szorgalmi időnek s évközi szünetek rendezése	155
Szőnyi Ottó	2

T akács Felix Geysa suspensus et excommunicatus	58
Tanítói fizetéskiegészítő államsegély-kérvényekre vonatkozó utasítás	101
„ földiek munkaváltsága	137
„ illetmények rendezése	24
„ kertilletmény tárgyában miniszteri határozat	76
„ országos kath. segélyalaptól ösztöndíj és segély	62, 147
„ „ „ segélyalap közgyűlése	75
„ „ „ segélyalap-árvaház-tápintézet 1908. évi számadása	117
„ pályázatok közzététele	84
„ pécsegyházmegyei egyesületbe belépés szorgalmazása	43
„ szünidei továbbképző tanfolyam	76
„ új fegyelmi szabályzat	98
„ új fegyelmi szabályzat kapcsán miniszteri rendelet	129
Tanfelügyelő (Baranyamegyei kir.)	84
Tanítók „Apponyi“ és „Tóth“ alapítványai	146
Tankönyvek jegyzékének felterjesztése	99

Tankönyvek a Szent-István-Társulatnál szerzendők	99
Tantermek, tanszerek rendbentartása stb.	22
Tápitézetbe felvétel	52
„ befolyt pénzek	64
Templomi gyűjtés	36
Theses theologicae	4, 125, 126
Tizetkárpótlás illetékegyenérték adómentessége	45
Tolnai Bartholomaeus	81
„Tóth“ alapítvány	146
Tóth Ludovicus	81
Továbbképző tanfolyam tanítók részére szünidőben	76
Troll subsidium pro sacerdotibus	11, 35
„ „ „ docentibus	14, 36
Tudósító (Kath.)	86

U tasítás iskolai ügyre vonatkozó jegyzőkönyvek s egyéb okiratok jóváhagyása tárgyában	14
--	----

V akok ország. intézetébe felvétel	102
Vallás és közokt. minisztérium a nem katolikusok által a kath. lelkészeknek szolgáltatott párbért beszünteti	36
„ „ „ döntés iskolafentartás költségeinek kivetése és behajtása tárgyában	28
„ „ „ határozat tanítói kertilletmény tárgyában	76
„ „ „ pályázat a Lackenbacher-dijra	118
„ „ „ rendelet a hitfelekezeti tanítók illetményeinek ren- dezése tárgyában	24
„ „ „ rendelet az ifjuság erkölcsi nevelése érdekében	25
„ „ „ rendelet tankötelesek erkölcsi nevelése tárgyában	127
„ „ „ rendelet a rk. tanítók új fegyelmi szabályzata kapcsán	129
„ „ „ szünidei továbbképző tanfolyamok programját közli	76
Vallás tanári jelentés középiskolákról	50
Vidák Josephus	12
Vigilantia	1
Virág Franciscus	2
Visitationis Canonicae ordo	41, 80
Vota Praesulis pro anno vertenti	1
Vörös Christophorus	80

W ajdits Julius	2
Warga Emmanuel	145
Wurster Josephus	1

Z arándoklat Lourdesba	56
„ Rómába	48, 55
„ a Szentföldre	32
Zuglói kápolnaegyesület támogatása	130
Z serdin Josephus	34

PEL

1909.

I.

171

1909

In exordio anni vertentis Deo grates devotissimas referens pro beneficiis innumeris, quibus anno elapso Nos cum Ven. Clero populoque fidei cumulare, sospites incolumesque servare dignatus est, enixe oro Eundem Deum Omnipotentem, ut Nobis, Ven. Clero populoque fidei gratiarum suarum copiam elargiri atque quietia tempora concedere dignetur.

Vota praesulis pro anno vertenti.

Fausta quaeque ex corde adprecando Ven. Clero, oramus Deum Omnipotentem, ut Ipse dirigat corda, cogitationes, verba atque opera Eiusdem, ut quidquid boni in suam, vel sibi concreditorum salutem didicerit, hoc opere explere valeat.

172

1909

Sanctissimus D. N. Pius Papa X. in litteris suis encyclicis „*Pascendi Dominici Gregis*“ in litteris circularibus dioecesanis XVIII. a. 1907. sub nr. 4725 publicatis ad errores modernos late diffusos expellendos atque ad impediendum, quominus hi ulterius divulgarentur, praecepit atque mandavit, ut in singulis dioecesibus *Consilium* quod a *Vigilantia* dicitur, institueretur.

Consilium a Vigilantia instituitur.

Mandato gratiosissimo igitur Suae Sanctitatis obtemperans *Consilium a Vigilantia* cum munere in memoratis litteris Apostolicis Nro VI. exposito pro dioecesi Qu.-Ecclesiensi praesentibus instituo atque eiusdem membra enuntio :

1. Rss. D. Dr. Josephus Wurster, abbas, canonicus, prodirector studii theol., rector seminarii, qui et Me absente vel impedito, Consilio praesidet.

2. Rss. D. *Julius Wajdits*, praepositus, canonicus, inspector supr. scholarum dioec.

3. Rss. D. *Dr. Ludovicus Szilvek*, canonicus et professor philosophiae schol.

4. Rss. D. *Josephus Streicher*, abbas, parochus Paksensis.

5. Rss. D. *Franciscus Romaisz*, canonicus ad hon., parochus Báticaszékensis.

6. Rss. D. *Dr. Adalbertus Igaz*, canonic. ad hon., director cancellariae episcopalis.

7. ARD. *Dr. Josephus Rézbányay*, assessor consist. epplis, professor theol. moralis et pastoralis.

8. ARD. *Ladislaus Charvát*, vadiaconus, parochus Petrijevcensis.

9. ARD. *Dr. Stephanus Késmárky*, assessor consist. epplis et professor juris.

10. ARD. *Dr. Franciscus Hanuy*, assessor consist. epplis et professor p. o. juris can. in facultate theol. Universitatis Budapest.

11. ARD. *Dr. Sigismundus Gyömöreý*, capell. SS. ad hon., director candidatorum ludirectorum.

12. ARD. *Franciscus Virág*, capell. S. S. ad hon., director spiritualis cleri jun.

13. ARD. *Dr. Joannes Frey*, vadiaconus, parochus in Himesháza.

14. ARD. *Dr. Dionysius Mosonyi*, capell. S. S. ad hon., secret. epplis.

15. RD. *Stephanus Komócsy*, subregens Semin. puerorum, professor relig. scholarum realium.

16. RD. *Stephanus Szentkirályi*, professor stud. biblici.

17. RD. *Dr. Stephanus Sipos*, professor juris can. et historiae eccl.

18. RD. *Dr. Otto Szőnyi*, professor juris.

19. RD. *Carolus Müller*, capell. Eccl. Cathedr.

20. RD. *Dr. Josephus Mérő*, archivarius epplis.

Omnes supradictos mandato Suae Sanctitatis sub puncto eiusdem encyclicae IV. contento congruenter una censores dioecesanos nomino.

Requiro membra supra designata Consilii a Vigilantia, ut munus suum juxta intentionem atque voluntatem SSmi Patris adimplere studeant et tempore opportuno vel necessitate aliqua urgente vel etiam aliquo membrorum suadente ad consilium per me aut per Rssmum Dominum substitutum meum convocandum prompti comparere velint.

173

1909

ARDD. VADiaconorum nondum omnes promoverunt relationes suas Relationes
VADiacono-
rum requi-
runtur. statuto Synodi dioecesis prae-scriptas atque in LL. Circularibus anni 1907. inculcatas. Quapropter praesentibus peramanter requirimus eos, qui adhuc pro anno 1908. restant, ut officio suo quanto ocyus satisfaciant.

174

1909

Joannes Kulcsár vadiaconus districtus Németi, parochus Garéensis Personalia. erga preces proprias a munere vadiaconi relevatus est.

Andreas Horacsek parochus Görcsönyensis constitutus est vicearchidiaconus districtus Németi.

Franciscus Reiner parochus Somberekensis nominatus est notarius districtus Mohács.

Camillo Plank parochus in Némethboly commissum est munus notarii districtus Némethboly.

Franciscus Hofmeister praesentatus atque investitus est parochus pro beneficio Lakócsa.

Aloysio Rausz collatum est beneficium parochiale vacans Czikó.

Constituti sunt administratores :

Julius Koch in Olasz,

Stephanus Glück in Bellye.

Andreas Czindery administrator in Lakócsa munere vicarii in spiritalibus functurus translatus est ad parochiam Németi.

Missi sunt cooperatores :

Alexius Gartner administrator Czikóensis ad Tolna,

Dionysius Horváth e Nagynyárád ad Gödre,

Ludovicus Iselstöger e Harkanovci ad Olasz,

Adamus Jung e Rácpetre ad Hercegszöllös,

Franciscus Lippai e Gödre ad Nagynyárád,

Andreas Mózes e Tolna ad Baranyabán,

Joannes Rumsauer e Hercegszöllös ad Rácpetre,

Josephus Szentiványi ex Olasz ad Harkanovci.

175

1909

Concursus
pro parochia
Bellye.

Beneficium parochiale Bellye juri patronatus Serenissimi Domini *Friderici* archiducis obnoxium concursui publico usque 31-am Januarii a. c. duraturo exponitur. Competentes in examine prosynodali approbatos praesentibus invio, ut recursus suos Serenissimo Domino patrono inscriptos intra terminum praeclusi ad Officium dioecesanum promoveant.

176

1909

Concursus
pro parochia
Olasz.

Pro beneficio parochiali Olasz per translationem vacanti atque juri patronatus Celsissimi Domini Alfredi e principibus Montenuovo obnoxio concursum usque 31-am Jan. a. c. duraturum publico. Qui animo ducuntur beneficium hoc obtinendi praesentibus provoco, ut recursus suos Celsissimo Domino Patrono inscriptos intra terminum praefixum Officio dioecesano exhibeant.

177

1909

Theses theol.
pro a. 1909.

Thesis a Ven. Clero curato pro corona vernali a. 1909. elucubrandae *theologia pastoralis* (sociologia):

Miben különbözik a kereszténysocialismus a sociáldemokráciától?
— A magyarorsz. kath. egyesületek orsz. szövetségének pécsehm. képviselte által ajánlott tétel.

Thesis pro corona autumnali eiusdem anni *e theol. dogmatica*.

Refutentur errores dogmatici fundamentales modernismi.

0000

1909

Pro Calabria
et Sicilia.

Sokkal ismertesebb a szerencsétlenség, mely calabriai és siciliai embertársainkat a mult év december 28-án érte, semhogy a nyomort, melyet a földrengés és azt követő tűz, tenger és zápor okozott, leírni szükséges lenne.

Hajléktalanul, ruhátlanul, kenyér nélkül maradtak, akik el nem vették életüket. De mi ezen nélkülözés által okozott testi fájdalomhoz képest a lelki fájdalom, melyet a hitves, a gyermek, az atya, anya, a testvér, a jó rokon elvesztése okozott!

Akkora volt e szerencsétlenség, amekkoráról eddig alig hallottunk és a mely képzeletünket is messze tulszárnyalja.

Nem zárkozhatom el azért azon lelkes emberbaráti, részvétteljes kérelem elől, hogy hívjam fel kedves hiveimnek figyelmét is azon nyomorra, mely calabriai és siciliai embertársainkat érte és szeretettel kérjem, áldozzon kiki valamit, akárminő csekélységet is lesújtott felebarátaink, hitsorsosaink részére.

Jelen soraimmal elrendelem azért, hogy a tiszt. lelkészkedő papság f. évi jan. 24-ikén minden plébániai, fiók- és szerzetes templomban a rendes szónoklat kapcsán írja le a nyomort és inséget, mely a calabriaiakat és siciliaiakat érte és adja tudomására a buzgó híveknek, hogy lesújtott embertársaink nyomorának enyhítésére és vigasztalására f. hó 31-ikén templomi gyűjtést rendez és hívja fel őket, hozzák el szeretet adományaikat, kiki azt ami tőle telik; ha mindenki egy-két fillért ad is, ebből is jelentékeny összeg gyülemlik egybe.

Az adományok „*Pro Calabria et Sicilia*“ jelzéssel **azonnal** püspöki irodámnak küldendők. A befolyt összeget Ő Szentségének, X. Pius pápának kezéhez fogom juttatni, aki maga oly élénk részvéttel és szeretettel karolja fel inséges calabriai és siciliai gyermekeit, hogy kórházat rendeztetett be részökre a Vatikánban.

Meg vagyok győződve, hogy a t. lelkészkedő papság akkora szeretettel és ügybuzgósággal karolja fel ezen ügyet, hogy ennek eredménye nem marad el.

179

1009

Egyházmegyéim kötelékébe tartozó polgári leányiskolák magánvizsgálatai tárgyában a vallás- és közoktatásügyi nagyméltóságú m. kir. miniszternek 1908. évi 145100. sz. körrendelete következtében szükségesnek látom a következőket szoros miheztartás céljából elrendelni:

Polgári
leányiskolák
magánvizsgá-
latai tárgya-
ban utasítás.

1. Magánvizsgálatok polgári iskoláknál ezentul évenként csak kétszer, u. m. decemberben és tanév végén tarthatók, még pedig a decemberi határidőben csupán a szabályszerű karácsonyi szünidő alatt, amikor a rendes tanítás szünetel, a júniusi határidőben pedig a rendes tanulók vizsgálatai után.

2. Elemi iskolai V. vagy VI. osztálybeli bizonyítvány alapján a polgári iskola II., illetve III. osztályainak tantárgyaiból magánvizsgálat ezentul nem engedélyezhető. Az ily bizonyítvánnyal bíró folyamodók feltétlenül kötelesek a polgári iskola I. és II. oszt. tantárgyaiból szabályszerű s a követelményeknek mindenben megfelelő magánvizsgálatot tenni.

3. Két osztály tantárgyaiból összevont vizsgálatra engedélyt az egy-

házmegyei főtanfelügyelő ezentul csak rendkívüli körülmények által indokolt esetben adhat. Ilyen összevont magánvizsgálatot ugyanegy folyamodó egy tanévben csak egyszer tehet.

4. Magánvizsgálatot ezentul is úgy mint eddig, csak az egyházmegyei főtanfelügyelő által adott engedély alapján lehet tenni. A magánvizsgálat engedélyezése végett a kellően felszerelt kérvényeket az illető iskola igazgatója a tantestület véleményének közlésével a vizsgálat határideje előtt legalább 6 héttel köteles az egyházmegyei főtanfelügyelőséghez felterjeszteni. A később beadott kérvények csak a következő határidőben vehetők figyelembe. Ez okból a karácsonyi határidőben november 10-ike és a juniusi határidőben május 1-je azon utolsó határnap, melyeken tul magánvizsgálati kérvények el nem fogadhatók.

5. A magánvizsgálatokon mindenkor az egyházmegyei főtanfelügyelő jogosult egyedül elnökölni, de el nem hárítható akadályok felmerülése esetén az egyházmegyei főtanfelügyelő legjobb belátása szerint magát az illető iskolaszéki elnökkel vagy iskolaigazgatóval helyettesítheti.

6. A fenhivatkozott miniszteri rendelet 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15. pontjai tekintetében a szükséges intézkedéseket és utasításokat a püspöki rendszabályok megfelelő alkalmazása mellett mindenkor az egyházmegyei főtanfelügyelő adja meg azzal, hogy a vizsgálat menete, tartalma s a vizsgálat lefolyása körüli egyéb intézkedések a fenhivatkozott miniszteri rendelettel mindenkor összhangzásban legyenek.

180

1909

Adományok
a Pius-inter-
natusra.

A Pécssett létesítendő Pius-internatus céljaira folytatólag a következő nagylelkű adományok érkeztek be:

Wajdits Gyula prépost-kanonok	13000 kor.
A pécsi nem lelkészkező papság az intézet megnyitásától számítandó 10 év alatt befizetni kíván	5200 „
(Rézbányai János c. kanonok	300
Körmendy Károly c. kanonok	200
Glatt Ignác énekisk. igazg.	500
Dr. Késmárky István jogtanár	600
Dr. Igaz Béla c. kanonok	600
Dr. Gyömörey Zsigmond tanítókép. igazg.	500
Virág Ferenc lelkiig.	300
Szentkirályi István theol. tanár	300
Komócsy István subregens	400

Dr. Mosonyi Dénes püspöki titkár	200	
Dr. Sipos István theol. tanár	300	
Dr. Szőnyi Ottó jogtanár	200	
Lajos Gyula énekisk. praef.	300	
Fájth Jenő sem. praefektus	300	
Dr. Mérő József püspöki levéltáros	200)	
Döbrössy Alajos kanonok	1000	„
Dr. Szilvek Lajos kanonok	1000	„
Herger József szigetvári esp. plébános	200	„
Schmidt Béla hosszuhetényi esperes-plébános 3 év alatt befizetendő 300 kor. adományának első részletéül	100	„
Balog József laskafalui esp. pléb. 10 év alatt befize- tendő 500 korona adományának első részéül	50	„
Szabó Imre bükkösdi plébános	50	„
Dr. Kővágó Péter kővágószőlősi plébános	30	„
Klobucsár József pécsi kereskedő	20	„
Mindszenti Vilmos magyarszéki káplán	10	„
Magyar Béla laskafalui káplán 10 év alatt befizetendő 100 kor. adományának első részletéül	10	„
Drávaszentmártoni rk. tantestület 10 hó alatt befize- tendő 50 kor. adományának első részéül	5	„
N. N.	215	„

Deus retribuat!

181

1909

A Budapesten tervezett Szent-Imre fogadalmi templom javára a múlt év elején kimutatott adományokon kívül még a következő összegek érkeztek az egyházmegyei megbízott kezeihez:

Tóth Gyula plebános, Szentlőrincz	15 kor. 18 f.	
Dreiakker Ferenc tanító, Mislény	2 „	
Dreiakker Imre tanítójelölt, Pécs	1 „	
N. N. Pécs	1 „ 82 f.	

Adományok
a Budapesten
építendő
Szent-Imre
fogadalmi
templomra.

Összesen 20 korona, mely összeg a templomépítő bizottsághoz küldetett. A szives adakozóknak a bizottság nevében köszönetet mondok.

182

1909

E napokban jelent meg Dr. Notter Antal, nagyváradi kir. jogakadémiai tanárnak kiváló egyházi jogi munkája: „Eljegyzés és házasságkötés a

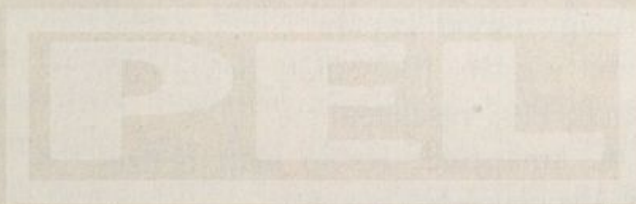
Irodalmi mű
ajánlása:
Dr. Notter

Antal, „Eljegyzés és házasságkötés stb.“ Ne temere dekretum szerint, különös tekintettel a magyarországi vegyes-házasságokra“. Notter könyve kimerítő magyarázatát adja a dekretum rendelkezéseinek, s ezek alapján úgy az eljegyzés, mint a házasságkötés körüli teendőkre nézve alapos és mindenre kiterjeszkedő tájékoztatással szolgál. A tudomány emberei és a lelkeszkedő papság egyaránt nagy haszonnal forgathatják e munkát, melyre ép ezért szívesen felhivom t. papságom figyelmét.

Kapható a Szent-István-Társulatnál Budapesten. Ára 3 korona.

Datum Quinque-Ecclesiis, die 15-a Januarii a. 1909.

† Julius, m. p.
episcopus.

1909.

II.

415

1909

Culturae linguae latinae, quae est lingua Ecclesiae, eadem sancta mater Ecclesia principale semper attribuit momentum. Quod nec nostris aliter sentiat diebus, patet ex epistola S. Studiorum Congregationis ad Rmos Ordinarios Italiae directa hicque per extensum communicata:

Epistola S. Stud. Congregationis ad ordinarios Italiae de lingua latina in institutione clericorum.

Vehementer sane dolemus quod accepimus linguam latinam in quibusdam Seminariis ita negligi, ut disciplinis non solum Philosophiae et Iuris canonici, sed etiam ab ipsa universa Theologia remota esse videatur. Quod discipulis, iis praesertim qui subtiliori et exquisitori ratione in magnis Lycaeis has disciplinas applicaturi sunt, maximum affert detrimentum.

Ipsi quidem omittimus quantopere et expetenda et colenda ea esset a Clero — cui litteratum esse nunquam dedecuit, — quippe cum latinae litterae secundum graecas ceterarum sint fons et fundamentum.

At illud in primis, quod maximi momenti et ponderis est, notari atque animadverti volumus, linguam latinam iure meritoque dici et esse linguam Ecclesiae propriam. Et profecto hac lingua, si quando necessitas exigat Sacerdotes disiunctarum diversarumque civitatum colloqui et scribere inter se solent ad sensa mentis pandenda, quae aliter inter se pandere non possent. Hac lingua in quam sacri libri veteris novique Testamenti versi sunt, Clerus canonicas recitat preces, Sacrum facit omnesque sacros ritus et caeremonias, quas Liturgia praescribit, exequitur. Quin etiam hac lingua Summus Pontifex et sacra Consilia Ecclesiae negotiis curandis et litteris actisque omnibus edendis utuntur. Accedit quod quos doctissimos

libros Sancti Patres Ecclesiaeque Doctores latini scripsere, eos et huic linguae commendarunt.

Sed praeterea lingua latina cum Philosophiae, tum sacrarum disciplinarum lingua facile dicenda est. Cum enim ipsius vis et natura ea sit, ut aptissima existimetur ad difficillimas subtilissimasque rerum formas et notiones valde commode et perspicue explicandas, hac perpetuo usi sunt a media quae vocatur aetate usque ad totum saeculum XVIII. eademque usque adhuc uti solent et scriptores in libris scribendis sive de Theologia, sive de Iure Canonico, sive de ipsa Philosophia et magistri in iisdem docendis disciplinis.

Quapropter, quum ex his quae diximus satis appareat summa sacrorum alumnis huius linguae cognitione opus esse, hoc S. Consilium Studiis regundis etiam atque etiam hortatur cum magistros, ut ad normam Constitutionis Leonis PP. XII. „Quod divina Sapientia,“ tit. VI, cap. 82—84, hac lingua disciplinas tradant, tum discipulos, quo alacrius pleniusque, secundum Litteras Encyclicas „Depuis le jour“, die 8 mens. Sept. an. 1899. a Summo Pontifice Leone PP. XIII. datas, in huius linguae studium incumbant, prout sacra studia potissimum apud Archigymnasia requirunt.

Firma spe freti fore, ut Amplitudo Tua omni ope et opere eniti velit, ut nostris his optatis quam optime satisfiat, dum Te oramus ut has litteras acceptas Nobis significes, peculiari cum observantia Tibi omnia fausta a Deo O. M. adprecamur.

Datum e. S. Congregatione Studiorum, Kal. Iul. a. 1908.

Amplitudini Tuae Addictissimi

Franciscus Card. Satolli, Praef. Ascensus Dandini, Secret. L. †. S.

416

1909

Indulgentia
pro adorati-
one SS. Sa-
cramenti.

Sua Sanctitas Summus Pontifex indulgentiam 100 dierum, quoties toties applicabilem concessit iis, qui coram Sanctissimo, tabernaculo incluso, quovis idiomate recitant invocationem: „Jesu, mi Deus, ego adoro Te hic praesentem in Sacramento tui amoris.“ Iis, qui hanc invocationem genibus flexis coram Sanctissimo solemniter exposito recitant, indulgentiam 300 dierum, quoties toties applicabilem, iis vero, qui transeuntes ante ecclesiam vel oratorium, ubi Sanctissimum asservatur, aliqualem externum reverentiae actum exhibent, 100 dierum indulgentiam, similiter toties quoties applicabilem, idem Beatissimus Pater concessit anno 1908. die 28 Junii.

417

1909

SSmus D. N. Pius divina Providentia PP. X, in solita audientia R. P. D. Adessori S. Officii impertita, ad fovendam fidelium pietatem eorumque grati animi sensus excitandos pro ineffabili Divini Verbi Incarnationis mysterio, motu proprio, benigne indulgere dignatus est, ut in omnibus et singulis sarcrarum virginum monasteriis clausurae legi subiectis aliisque religiosis institutis, piis domibus et clericorum seminariis, publicum aut privatum Oratorium habentibus cum facultate Sacras Species habitualiter ibidem asservandi, sacra nocte Nativitatis D. N. I. C. tres rituales Missae vel etiam, pro rerum opportunitate, una tantum, servatis servandis, posthac in perpetuum quotannis celebrari Sanctaque Communio omnibus pie petentibus ministrari queat. Devotam vero huius vel harum Missarum auditionem omnibus adstantibus ad praecepti satisfactionem valere eadem Sanctitas Sua expresse declarari mandavit.

Dubia circa
celebratio-
nem missa-
rum in nocte
Nativitatis
Christi.

Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Hoc decreto evulgato quae sequuntur dubia fuerunt proposita:

I^{um}. An indultum importet facultatem tres Missas vel unam tantum pro rerum opportunitate celebrandi *etiam apertis Oratoriorum ianuis*?

II^{um}. An indultum *Oratoriis* concessum extendi possit ad *Ecclesias* Religiosorum, quae publico fidelis populi usui inserviunt.

SSmus D. N. Pius Papa X. in audientia R. P. D. Adessori Sancti Officii, die 26. mensis Novembris anno 1908. concessa respondit:

Ad I^{um}. *Negative*.

Ad II^{um}. *Negative*, salvo tamen religiosorum privilegio in media nocte missam celebrandi.

Aloisius Castellano, Notarius.

418

1909

Census foundationis *Troll* ad succolandos sacerdotes aegrotos et egenos pro a. 1908. obtinuerunt:

Census fun-
dationis
Troll pro
sacerdotibus.

Geysa *Éber*, Franciscus *Fehér*, Alexander *Gedeon*, Iosephus *Kovács* jun., Andreas *Mózes*, Carolus *Müller*, Gabriel *Nunkovich*, Joannes *Rajczy*, Aloysius *Rausz*, Franciscus *Röszler*, Aloysius *Schmeller*, Ignatius *Szántó*.

Apocha de 200 coronis rite tymbrata ad Officium Foundation. dioec. Generalem mittenda, unde summa praefata concernentibus mox consignabitur.

419

1909

Census fundationis Szeredy pro sacerdotibus.

Census fundationis Josephi Szeredy pro sacerdotibus dioecesanis pro a. 1908. Adalberto *Horváth* et Stephano *Sajt* applacitati sunt. Census erga apocham de 250 coronis rite tymbratam atque ad Officium Fundation. dioec. Gen. mittendam levare possunt.

420

1909

Obitus Josephi Vidák parochi.

Josephus Vidák emeritus parochus Hetvehelyensis in statu quietis cum pensione annua, sacramentis moribundorum rite provisos die 27-a Januarii a. c. Quinque-Ecclesiis anno aetatis 74-a, sacerdotii 51-o pie in Domino obiit. Ab a. 1866 egit parochum in Bába, ab a. 1869 in Hetvehely, ab a. 1908. recessit in statum quietis.

Animam denati confratris piis ad aram suffragiis Ven. Cleri juxta statuta synodi dioec. commendo.

Lux perpetua luceat Ei!

421

1909

Concursus pro pensione.

Cum in statu sacerdotum emeritorum pensione annua provisorum per obitum *Josephi Vidák* vacantia exorta sit, praesentibus provoco Ven. Clerum, ut qui in statum quietis recedere et cum pensione annua provideri desiderant, recursus suos juxta statuta instituti pens. dioec. in Litteris Circul. Nr. V. a 1908. publicata exaratos et instructos usque 28-am Februarii ad Officium dioecesanum promoveant.

422

1909

Concursus pro beneficio parochiali Majis.

Pro beneficio parochiali Majis juri patronatus fundi religionis obnoxio, per rudedonationem RD. Julii Gianone parochi vacanti, concursus publicus usque 15-am Februarii a. c. duraturus indicitur. Competentes in examine prosynodali approbatos praesentibus invio, ut recursus suos Excellentissimo Ministerio R. Hung. Cultus et Publicae Institutionis inscriptos tymbro legali provisos intra terminum praedictum officio dioecetano exhibeant.

423

1909

Mult évi XIII. sz. körlevelemben 3965. sz. a. pályázatot hirdetem Penzionálás.
Paulay Ferenc volt nyugdíjas helyére. A pályázati záros határidő alatt egyedül Gianone Gyula szolgálat alól felmentett majsi plébános nyújtotta be kérvényét, kit a tiszti egyházmegyei papság és a főt. székeskáptalan hozzájárulásával f. évi január 1-étől számítva az egyházmegyei nyugdíjas papok létszámába felvettem s részére 2000 K. évi nyugdíjat folyosítottam.

424

1909

Mult évi XV. sz. körlevelemben 4359. sz. a. felhívtam az ehm. tiszti. Penziót kér.
papságot, hogy aki Magyar József ny. felsőiregi plébános elhalálozása által a nyugdíjas papok létszámában megüresedett helyet elnyerni óhajtja, ez iránti kérvényét mult évi dec. 15-ig terjessze be. A kitűzött záros határidőn belül kettő egyházmegyei pap nyújtotta be kérvényét, névszerint:

Márton Márton németi plébános, aki a folyó évben 75-ik életévét betölti, aranymisés áldozópap. Hogy munkaképtelen erről személyesen meggyőződtem, egyébként ezt orvosi bizonyítvánnyal is igazolja, a németi esp. kerületi papsága egyértelműleg ajánlja. Munkaképtelen volta miatt már vikáriust is kért és kapott in spiritualibus.

Fülöpp György, pápai t. káplán, kiérd. esperes, miszlai plébános, 64 éves, orvosi bizonyítvánnyal igazolja munkaképtelenségét, a simontornyai kerület papsága ajánlja.

Felkérem a t. egyházmegyei papságot, hogy f. évi február 15-ikéig az egyhm. papnyugdíj szabályzat 9. b) pontja értelmében kerületenként a *ker. esperes útján* nyilatkozzék, kit ajánl fentnevezett folyamodók közül nyugdíjra. A ker. esperes urak pedig névszerint tüntessék fel, hogy *ki* és *kit* ajánl, hogy a szavazatok összeirhatók legyenek.

425

1909

I. b. *Troll Ferenc* vál. püspök, nagyprépost által az egyházmegyei Troll-féle se-
gélyben ré-
szesült
tanítók.
rk. tanítók jutalmazására tett alapítvány 1908. évi kamataiban következők részesültek:

1. A Miasszonyunkról nevezett nőirend egy tanítónője, 2. Harka Sándor Pellérd, 3. Svarda István Vásárosszentgál, 4. Peduzzi Mária Sárook, 5. Müller János Kácsfalu, 6. Puzsarics István Izsép, 7. Oberst Lajos Sátor-

hely, 8. Komlóssy Antal Herczegszabar, 9. Hartung Jenő Kisbudmér, 10. Mied Ágoston Kisujbánya, 11. Rácz Mihály Vékény, 12. Lincz Ferencz Kán, 13. Filipovits Emilia Felsőszentmárton, 14. Sip Antal Petrijevci, 15. Vincens Mihály Lacić, 16. Niszler Michaëla irgalm. nővér Bonyhád, 17. Köházy Gizella Döbrököz, 18. Sisitka Gyula Kánya, 19. Farkas Ida Ozora, 20. Welsch Károly Németkér, 21. Konkoly Gábor Janyapuszta, 22. Radics Gyula Zomba.

Megbizom a tiszt. plébános urakat, hogy az érdekelteket értesítsék, hogy a 100 K. segélyt az ehmegyei alapítványi hivatalnál szabályszerűen felbélyegzett nyugta ellenében felvehetik.

426

1909

Utasítás az iskola ügyre vonatkozó jegyzőkönyvek és egyéb jóváhagyást igénylő okmányok kiállítása tárgyában.

Számos felmerült eset folytán az egyházmegyei főhatóság által jóváhagyandó jegyzőkönyvek, tanítói díjlevelek s egyéb az iskola-ügyre vonatkozó okmányok kiállítására nézve a következőket rendelem:

Minden olyan iskolaügyre vonatkozó okmány, amely püspöki vagy egyházmegyei főtanfelügyelői jóváhagyást igényel, jelen rendeletem vétele után kizárólag csak eredeti példányban terjeszthető elő s másolatokra jóváhagyás többé nem adatik s amennyiben ilyenek terjesztetnének fel, az illetékes közegeket utasítom, hogy azokat az iskolaszéki elnökségekhez helyes kiállítás céljából küldjék vissza.

Bár a hivatalos eljárás fonalán többféle jóváhagyandó okmány fordulhat elő s jelen rendeletem valamennyire vonatkozik, mégis alábbiakban felsorolom a leggyakrabban jóváhagyás alá kerülő okmányokat s ezek a következők:

1-ször tanítói díjlevelek, amelyek mindenkor 4 eredeti példányban állítandók ki.

2-szor iskolai és hitközségi költségvetések, melyek 2 eredeti példányban állítandók ki.

3-szor az iskolaszékek megválasztásáról és megalakulásáról szóló kettős folytatólagos jegyzőkönyvek, amelyek 2 eredeti példányban küldendők be.

4-szer a tanítói fizetések különféle rendezéséről szóló jegyzőkönyvek, melyek mindig 2 eredeti példányban terjesztendők fel.

5-ször építkezési és adásvevési szerződések, amelyek 3 eredeti példányban állítandók ki.

6-szor az iskolák fejlesztéséről, új tanítói állások szervezéséről és az államsegélyek igénybevételéről szóló jegyzőkönyvek, amelyek mindig 2 eredeti példányban állítandók ki.

7-szer mindennemű olyan okmányok, melyek a felsoroltak közé nem

tartoznak, de mégis jóváhagyást igényelnek, mindig legalább 2 eredeti példányban küldendő be.

Végül kiemelem, hogy a tanítói díjleveleket és az iskolaszékek megválasztásáról és megalakulásáról szóló jegyzőkönyveket kivéve, valamennyi itt felsorolt okmány 15 napi közszemlére kiteendő s ennek lejártával az okmány minden eredeti példányára a következő záradékot kell rávezetni: „Jelen okmány (jegyzőkönyv, szerződés, kötelezvény) 15 napi közszemlére ki volt téve azzal, hogy ellene jelzett időben a plébánia hivatalban naponként délelőtt lehet felebbezni s ellene felebbezés adatott be (nem adatott be) Kelt” Ezen záradék az iskolaszéki elnök és jegyző által épügy aláírandó és a plébánia pecsétjével ellátandó, mint maga a jegyzőkönyv.

A tanítói díjlevelek, mint ilyenek, meg nem felebbezhetők, mert azok eredményei valamely iskolaszéki jegyzőkönyvnek s amennyiben a díjlevél kiállítását megelőzőleg ilyen jegyzőkönyv felvétele válik szükségessé, a felebbezés ezen jegyzőkönyv ellen adható be. Amennyiben pedig valamely tanítói díjlevél mégis magában felebbezés tárgyát képezhetné, azt az iskolaszékhez kell benyújtani s az iskolaszéknek e tárgyra nézve határozatát provokálni, mely határozat sérelmessége esetén ez ellen lehet felebbezéssel élni. Az iskolaszékek ujjaszervezéséről szóló jegyzőkönyvek ellen a felebbezési határidő a rendszabályok értelmében nem 15, hanem csak 8 nap s itt a záradék rávezetése nem szükséges, mert ezen jegyzőkönyveknek jogérvényessége a rendszabályokon alapszik. Eredeti okmányokon javítás, törlés és változtatás meg nem engedhető, miért is ilyenek figyelembe nem vétetnek. Minden jóváhagyás céljából felterjesztendő, iskolaügyre vonatkozó okmányt, kivétel nélkül és kizárólag az esperes, ker.-tanfelügyelői hivatalok útján kell beküldeni, kinek hatásköréhez tartozik, hogy amennyiben ezen okmányok jelen rendelettemmel nem egyeznének, azokat helyesbítés céljából az iskolaszéki elnökségekhez visszaküldje.

440

1909

Vonatkozással I. sz. körlevelemben közzétett rendelkezésekre felhivom Pro Calabria a tisztelendő egyházmegyei papságot, hogy a calabriai és siciljai földrengés et Sicilia begyűlt pénz által sujtottak részére begyűlt szeretetadományokat *minden késedelem nélkül* azonnal terjesszék be püspöki irodámnak, mert mihamarabb rendeltetési helyökre kívánom ezeket juttatni azon elv alapján „bis dat, qui cito dat”. beküldése sürgős.

Datum Quinque-Ecclesiis, die 29-a Januarii a. 1909.

† Julius, m. p.
episcopus.

1909.

III.

Venerabiles Fratres et Filii Dilectissimi!

676

1909

Omnes consentiunt totum quasi mundum malo igne uri et ardere. Flammae huius ignis ruinam undique nobis minitantur. Quasi portae averni apertae squalorem concitum saeculorum effundere vellent!

Litterae
quadregesi-
males Prae-
sulis.

Si tamen propius flumen turgens vitiorum his diebus aspicere velis, oculos, animum et totum hominem evidenter pulsatur et quasi constringit, non tam orcum exstrictum in nos irruere, quam potius animos hominum frena perdidisse, ut oppressa parte meliori tam naturae singularis, quam societatis febre aestuantis — corpus spiritui, libido decori, lascivia honestati, vitium virtuti infelici praevaleant pugna.

Tristissimis hisce auspiciis de novo ingruit sacrum tempus quadregesimale, ad tramitem iustitiae omnes revocando, quotquot christiani serio audiunt.

Quo tamen maior sit corruptio quasi generalis, pestisque urgeat semper acerbior, eo prius, eoque potius advolent oportet animarum medici — pastores, praemuniti tamen genio virtutum, ne, dum aegros sanare contendunt, seipsos occidant.

De nobis sermo est, fratres carissimi, quibus semper repetitur verbum illud Dominicum: „Vos estis sal terrae. Quod si sal evanuerit, in quo salietur.“¹

Ut igitur sacrosanctum munus exequi possimus, quod nobis incumbit, reducendi omnes, quos corpus, libido, lascivia, vitiaque cuiusvis generis e

¹ Matth. V. 13.

coeli tramite versus orcum pellunt et pertrahunt, omni ope studeamus ipsi prius facto et exemplo omnibus lucere, legem adimplere, ut etiam verbo forti — quod pondus e virtute habeat — curae nostrae commissos docere et in fine salvare queamus.

„Si vocem Eius audieritis, nolite obdurare corda vestra.“¹ Haec autem vox sacrum tempus quadragesimale, sacrosancta ieiunia vobis nunc commendat.

Sanctificate ieiunium vestrum. Ut igitur ieiunium revera sit sanctum, debet esse mundum a quolibet malo. *Oportet ut peragatur in statu gratiae.* Nam sicut incensum caeno inquinatum non bonum odorem, sed potius foetorem emittit, ita ieiunum, quod *praeunt, comitantur, sequuntur* peccata, minime placabit Dei vultum sanctum.

Prout Cain muneraque eius fructus terrae imos offerentis non respexit Deus, sic et ieiunantes peccatis detentos respuet Dominus. Quis est autem, quin videat, multos ieiuniis mala praemittere. Quale tempus quadragesimali apud multos et nunc antecedit? Peccatis onustum. Immemores sanctitatis status quot et quanta etiam custodes Sanctuariorum mala perpetrarunt, priusquam cineres capiti imponant? Haud persaepe tota vita ulterior perpetratis malis luendis sufficit.

His omnibus intonent oportet verba Sancti Basilii ita inclamantis: „Non est per temulentiam aditus ad ieiunium, quemadmodum nec ad iustitiam iter est per defraudationem. Ebrietas ad lasciviam inducit, ad ieiunium frugalitas.“²

Ecce causam primam, cur plurimi non sentiant dona ieiunii. Sicut medicina haud illi proderit, qui diem antea malis inquinavit, quae vim medicinae humoribus depravatis adimunt, cohibent, ita et defectus, peccataque sacrosancto quadragesimali tempori praemissa uberrimos fructus ieiuniis persaepe auferunt, quin imo praeccludunt.

Quid autem hic de illis dicendum, in quibus peccata non tantum praecedunt, sed et comitantur ieiunium ipsum? Qui iisdem culpis tempus istud sacrum immiscere audent, quibus illud coeptum exceperunt. Qui a cibis forsitan parumper abstinent, sed pravos affectus veteris hominis minime deponunt? Nonne istis adplicandum erit triste illud verbum propheticum: „Qui mercedes — ita — congregavit, misit eas in sacculum pertusum.“³ Quid amplius ista ieiunia talibus proderunt, quam id ipsum pharisaeo de se glorianti: „Jeiuno bis in sabbato, decimas do omnium, quae possideo.“⁴ Putavit se tam divitem esse, ut isto opere paradysum sibi acquirere possit;

¹ Ps. XCIV. 8. — ² Hom. 1. de ieiun. — ³ Agg. 1. 6. — ⁴ Luc. XVIII. 12.

et in fine inventus est nihil habens in suis manibus. „Incassum etenim per abstinentiam corpus atteritur — dicit Sanctus Gregorius — si inordinatis motibus dimissa mens vitiis dissipatur.“¹ Si autem hi ad tribunal divinum vocati quaerant, cur non habuerit Deus rationem abstinentiarum ita peractarum: „Quare ieiunavimus, et non aspexisti?“ idem respondetur, quod per Isaiam talibus dictum est: „Ecce in die ieiunii vestri invenitur voluntas vestra. Ecce ad lites et contentiones ieiunatis et percutitis pugno impie. Nolite ieiunare, sicut usque ad hanc diem, ut audiat in excelso clamor vester.“ „Numquid tale est ieiunium, quod elegi, per diem affligere hominem animam suam? numquid contorquere quasi circulum caput suum? Nonne hoc est magis ieiunium, quod elegi? *dissolve colligationes impietatis!*“²

Magis autem devium est adhuc, si vitia non tantum praecedant atque comitentur, sed etiam sequantur ieiunia nostra. Subversio ordinis moralis maxime completur, si illa servantur eo tantum fine, ut abstinens in modicis post hoc eo liberius exorbitet malis. „Non laudatur in illo ieiunium, qui ad luxoriosam coenam servat ventrem suum. Hoc enim est mutare voluptatem, non amputare.“³ Et Turci triginta diebus ieiunant nihil degustantes a solis ortu usque ad occasum. Ubi tamen noctium tenebras fulgore stellarum interruptas vident, maxima cum luxuria se replere student, sicque ieiunium non ad castigandum, sed ad relaxandum cum usura carnem iisdem inservit. Quis est tamen, quin videat huiusmodi factis nec nomen nec laudem ieiunii posse remanere.

Sanctificate igitur ieiunium vestrum. *Munda* sint eadem a quolibet malo, incepta cum corde puro, remota a quibuslibet naevis, ut priusquam corpus abnegares, spiritum iam Deo placabilem totum reddideris. Sane aliud est bona facere et aliud bonum his effici; non enim quia bona feceris, continuo et bonus factus es, nisi bene eadem feceris. Ut igitur bene et haec perficere possis, recte iam incipe.

Sanctificate ieiunium vestrum. Sancta autem erunt, si *firmata* solidaque fuerint *in bono*. Signum vero solidae virtutis in hoc est videre, si bonum exeras alacriter simul et libenter. Hilarem datorem diligit Dominus. Hostiam coactam, sacrificiumque contra voluntatem indigne oblatum non respicit Deus. „Cum ergo ieiunas, unge caput tuum et faciem lava. Ne videaris hominibus ieiunans, sed Patri tuo, qui est in abscondito: et Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet quoque tibi.“⁴

Sanctificate ieiunium, dicit nobis et divus Bernardus, ut *pura intentio* et *devota oratio* divinae illud offerat Majestati.“⁵ Non ex usu ergo ieiun-

¹ Pastor. p. 1. c. 20. — ² Isai. 58. 3—6. — ³ Aug. In. ps. 43. — ⁴ Matth. 6. 17. — ⁵ Serm. 4. de quadr.

nandum erit, vel quia alios ieiunare vides; multo excelsius tendas oportebit et isto opere. Finis enim nobilitat, quod in se maneret indifferens, vacuumque cuiusque meriti. Angelicus Doctor ad tres fines deputandum ieiunium dicit: „ad concupiscentias carnis reprimendas, ad satisfaciendum pro peccatis nostris, vel ut mens liberius elevetur ad divina contemplanda.“¹ Quisquis ieiunando una harum intentione actus suos informare curat, sanctificat suum ieiunium, corpus suum hostiam reddendo: „hostiam viventem, sanctam, et Deo placentem.“² *Hostiam viventem*, spiritus enim hic liber a peccatis vitam vivit divinae gratiae; *sanctam*, quia stabilis in bono — virtutum copia coronatur, quae e fonte huius passionis libenter oblatae ultro scaturient; et *Deo placentem*, quia intentio satisfaciendi unicum medium, quod nobis remanet, etiam in summa miseria nostra thesauros formandi, Deumque his pro culpis commissis vere exorandi. Ita fac et vives.

Hoc sit ieiunium, quod rite agimus, corde complectimur, ore praedicamus et tunc „*ieiunium erit in gaudium et in laetitiam*“,³ quae nunquam cessabunt.

677

1909

Dispensatio
in lege absti-
nientiae et
ieiunii.

Vigore facultatis a S. Sede Apostolica ddto 17-a Januarii a. 1906. Episcopis Hungariae ad septennium concessae, dispensationem circa observantiam ieiunii et abstinentiae anno 1908. in Litteris Circularibus dioecesanis III. sub. nro 811/1908. concessam pro anno currenti quoque valitutam declaramus atque eandem sub iisdem conditionibus et restrictionibus *ad unius anni spatium* praesentibus impertimur et prorogamus.

Norma e sacro suggestu Dominica proxima, quae est Dominica Quinquagesimae Christi fidelibus, in extenso publicanda atque interpretanda est.

Datum Quinque-Ecclesiis, die 14-a Februarii a. 1909.

† Julius, m. p.
episcopus.

¹ 2. 2. qu. 147. a. 1. — ² Rom. 12. 1. — ³ Zach. VIII. 9.

1909.

IV.

744

1909

Rmus Dnus Dominicus Pozzoni, Episcopus titularis Tavian. et Vicarius Apostolicus missionis Hong-Kong, a sacrorum Rituum Congregatione sequentis dubii, ob maiorem perspicuitatem aliquantulum reformati, authenticam solutionem reverenter expostulavit, nimirum: utrum in functione quae coram sanctissimo Eucharistiae sacramento publice exposito peragitur, dum, ante hymnum *Tantum ergo*, cantantur alii hymni, vel antiphona *Regina coeli* tempore paschali, vel canticum *Magnificat* per anni decursum, sacerdos celebrans et ministri stare debeant aut manere genuflexi.

De modo se-
gerendi in
canendis
hymnis co-
ram SSmo
Sacramento
exposito.

Et sacra Rituum Congregatio, ad relationem subscripti Secretarii, exquisita Commissionis liturgicae sententia, re sedulo perpensa rescribendum censuit: Affirmative ad primam partem, negative ad secundam.

Atque ita rescripsit, die 6 Novembris 1908.

S. CARD. CRETONI, *Praefectus*.

L. † S.

† D. Panici, Archiep. Laodicen., *Secretarius*.

745

1909

SSmus D. N. D. Pius div. prov. Papa X, in audientia R. P. D. Adessori S. Officii impertita, universis christifidelibus qui duodecim sabbatis haud interruptis ante festum Immaculae Conceptionis B. Mariae Virginis, confessi ac S. Synaxi refecti, sive precibus sive piis meditationibus ad honorem eiusdem B. Virginis absque macula originalis culpa conceptae

Indulgentia
plenaria pro
12 sabbatis
ante festum
B. Mariae
Immaculae.

vacaverint, et ad mentem Summi Pontificis pias ad Deum preces effuderint, plenariam indulgentiam, defunctis quoque applicabilem, singulis memoratis sabbatis lucrificandam, benigne concessit in perpetuum absque ulla Brevis expeditione. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

L. † S.

ALOISIUS CAN. GIAMBENE.
Substitutus pro Indulgentiis.

746

1909

Personalia.

Stephanus Glück, administrator parochiae Bellye, praesentatus est parochus pro eodem beneficio.

Dr. Conradus Heckenberger parochus Bizovacensis obtenta praesentatione canonica pro parochia Olasz investitus est parochus ibidem.

747

1909

A honvédség
bőjti
fegyelme.

A biboros, főmagasságu és főt. hercegprimás urnak az Apostoli Szent-
szék elé terjesztett kérelmére a S. Congregatio Concilii f. évi január hó
11-én megengedte, hogy a bőjtre és megtartóztatásra nézve a honvédség
ugyanazon felmentvényeket élvezze, melyek a cs. és kir. közös hadseregnek
adattak.

E szerint a honvédség tisztikarának és legénységének

a) meg van engedve a húseledek élvezete minden megtartóztatási
és bőjti napon, kivéve karácsony vigiliáját és Nagypénteket, ugy azonban,
hogy a nagybőjt megtartóztatási napjain és az évnek bőjti s egyszersmind
megtartóztatási napjain ugyanazon étkezésnél a húsféléket halmeműekkel
keverni nem szabad;

b) meg van engedve tekintettel a nehéz szolgálatra a bőjti és meg-
tartóztatási napokon a többszöri jóllakás is.

c) Ezen kedvezmények a családhoz tartozókra is kiterjednek, azzal
a különbséggel mégis, hogy ez utóbbiaknak bőjti napokon csak egyszer
szabad jóllakniok.

748

1909

A tantermek
és tanszerek
rendbentar-
tása, fűtése,
nyári gondo-

A tantermek és tanszerek rendben- és tisztántartása, fűtése, nyári
gondozása és egyéb rendtartási felügyelete tekintetében egyházmegyém
iskoláiban többféle szabálytalanság észleltetett és pedig olyan arányokban,
hogy némely helyen a közigazgatási hatóságok beavatkozása is előfordult,

különösen arra nézve, hogy a tisztogatást és befűtést a gyermekek végezték. Előfordult, sőt sok helyen állandó gyakorlatban van továbbá az is, hogy az iskola fűtésére szolgáló fát hasábok alakjában reggelenként a gyermekek viszik az iskolába. Az iskolai egészségügy és iskolai fegyelem, továbbá a tanszerek rendbentartása s a tantermek tisztaságának és épségének megővése szükségessé teszi, hogy a következőket elrendeljem:

zása stb. tárg-
gyában ren-
delet.

1. Az iskola fűtéséhez szükséges fát olyan helyeken, ahol akár a tanító díjlevelében, akár más módon erről gondoskodás nem történt, a jövőben az iskolaszék tartozik az iskolába szállíttatni s a fűtés céljaira alkalmas módon felapróztatni. Gyermekeknek fát az iskolába magukkal hordani szigorúan tilos s ha netán ilyesmi még előfordulna, az iskolai igazgatóságok a tanítóval egyetértőleg tartoznak azt haladéktalanul beszüntetni.

2. Az iskola befűtése és tisztántartása egy e célból felfogadott alkalmazottnak kötelessége s ilyen cseléd felfogadásáról, bérének meghatározásáról az iskolaszék az iskolai költségvetés megállapításának keretében gondoskodik.

3. Az iskola seprése és szellőztetése, tekintettel az ugyanis évről-évre fellépő s a tanítást sok helyen akadályozó sokféle járványos betegségre, a tanítás befejezése utáni órákban naponként s pontosan teljesítendő. Ebbe nem értendő bele az óráközökben való szellőztetések, melyek mint a tanulók egészségének és testi nevelésének paedagogiai feltételei minden tanító előtt ismeretes követelmények s amelyek legalább minden 2 órai tanítás után foganatosítandók. Ennek szigorú ellenőrzése első sorban az iskolaigazgatónak, másodsorban és főképen az illető tanteremben működő tanítónak kötelessége.

4. Minden tantermet a szükséghez mérten, de legalább évenként és pedig a nyári szünnapok alatt fel kell surolni, a festetlen padokat luggal, a festett padokat tiszta vízzel le kell mosni s a falakat és butorokat le kell pörölni. Ugyanekkor minden tanterem alaposan kimeszselendő.

5. Mivel olyan esetek is előfordultak, hogy a tantermek a nagy szünidő alatt vagy lakásul, vagy más célra (pl. takarmány, sőt apró majorság elhelyezésére) használtattak, ami természetsszerűleg a tanterem és iskolai butorok, különösen pedig az iskola padlózatának nagymérvű rongálásával jár, ez okból szigorúan utasítom az iskolaszékeket, hogy az ilyen eseteket az egyhm. főtanfelügyelői hivatalnak haladéktalanul jelentsék be, még pedig akként, hogy az okozott kár nyomban jegyzőkönyvileg megállapíttassék s az iskolaszék nevezze meg azt, aki a kárt okozta, hogy a kártérítés iránt azonnal intézkedni is lehessen. Ebből természetsszerűleg folyik, hogy a tan-

termeknek ilyenmő felhasználását a legszigorubban eltiltom s az okozott kár megtérítésén kívül a kár okozójával szemben úgy a fegyelmi, valamint a büntetőjogi szempontok érvényben maradnak. Az iskolai évi jelentések kapcsán az iskolaigazgatóság a 13. rovatban jelenti ugyan, hogy az iskola-épület milyen karban van, de ezenkívül az „Egyéb megjegyzések“ rovatában, valamint az esperes-ker. tanfelügyelő urak is a 26. rovatban az észlelt kivételes állapotokról esetről-esetre tegyenek jelentést.

6. A tantermekben gyűlések tartása, adószedés, mulatságok rendezése és más olyan összejövetelek tartása, melyek alkalmasak arra, hogy a tantermek tisztaságát és az egészségügyet veszélyeztessék, nincs megengedve. Ha az iskolaszék mégis indokolt esetekben valamely gyűlést vagy más összejövetelt a tanteremben akarna engedélyezni vagy megtartani, tartozik ezt minden alkalommal az egyházmegyei főtanfelügyelőnek bejelenteni s az összejövetel vagy gyűlés a tanteremben csak az egyházmegyei főtanfelügyelő jóváhagyása után tartható meg.

7. Az esperes-ker. tanfelügyelő urak iskolalátogatásaik alkalmával külön figyelmet fordítanak arra, hogy az 1907. évi XVII. sz. körlevelemben elrendelt iskolai tanszerek beszereztek-e, megfelelő módon és helyen rendben tartattak-e s feljogosítatnak, hogy amennyiben a fizikai és kémiai eszközök a használatfolytán megrongálódtak, vagy kiselejtették, utasíthassák az isk. igazgatóságokat az ilyen eszközöknek azonnali kijavítására vagy újakkal való pótlására. Az említett tanszerek tisztán és rendbentartásáért a kezelő tanító anyagilag felelős.

749

1909

A községi és hitfelekezeti elemi iskolai tanítók illetményeinek az 1907. évi XXVII. t.-cz. alapján vizsgálom a valóság és közoktatásügyi minist. sürgős rendelete.

A Vallás és Közoktatásügyi nagyméltóságu m. kir. minister urnak valamennyi törvényhatósági közigazgatási bizottsághoz egyidejűleg intézett rendeletét a községi és hitfelekezeti elemi iskolai tanítók illetményeinek az 1907. évi XXVII. t.-c. alapján *visszamenőleg* történő rendezése tárgyában alább egész terjedelmében oly felhívással közlöm a t. egyházmegyei lelkész-kedő papsággal, hogy a teljesen és hiány nélkül felszerelt segélykérvényeket az alábbi rendelet értelmében *az illetékes közigazgatási bizottság útján* legkésőbb folyó évi **március 15-ikéig** mulhatatlanul a vallás- és közoktatásügyi nagymélt. m. kir. ministeriumhoz felterjesszék.

A vallás és közoktatásügyi m. kir. minisztertől. 19436. szám. Valamennyi vármegyei közigazgatási bizottságnak. A községi és hitfelekezeti elemi iskolai tanítók illetményeinek az 1907. évi XXVII. t.-c. alapján a törvény életbeléptének időpontjától, azaz 1907. évi július hó 1-től *visszamenő-*

leg történő kiutalványozását az 1908. év költségvetési kezelésének hatályára kiterjesztetten csak azon nyomós indoknak latba vevésével tudtam szoros kivételkép kieszközölni, hogy az iskolafenntartók a vonatkozó kérvényeket kellő időben (t. i. 1908. évi március végéig) felszerelni és hozzám felterjeszteni képesek nem voltak.

Elvitathatlan volt ugyanis, hogy igen sok méltánytalanságot vont volna maga után, ha a visszamenőleg történő utalványozás már az 1907. évi költségvetés zárópontjával (1908. évi március hó vége) lezáratik s a tanítók nagy száma jogos illetményeitől kezelési okok miatt elűttetik.

Amikor azonban a törvény életbeléptétől kezdve immár több mint másfél esztendő telt el, amely hosszú idő alatt az iskolafenntartóknak a kérvények felszerelése és benyújtása módjában állott, a jelzett indok számbavételre többé igényt nem tarthat, s így az immár mivel sem indokolható, hogy a visszamenőleg történő utalványozás folytatólag még az 1909. év kezelésére is kiterjesztessék.

Ehhez képest figyelmeztetnem kell a közigazgatási bizottság útján az iskolafenntartókat, hogy az 1908. illetőleg 1907. évre visszamenőleg csak azon kérvények alapján lesz módomban államsegélyt engedélyezni, illetőleg kiutalványozni, amelyek teljesen és hiány nélkül felszerelve *az illetékes közigazgatási bizottság útján* a vezetésem alatt álló miniszteriumhoz **legkésőbb folyó évi március hó 15-ig** felterjesztetnek.

Felhívom tehát a közigazgatási bizottságot, hogy a hatósága alatt álló területén működő községi és hitfelekezeti elemi iskolák iskolaszékeit a közlöttelekről lehető legsürgősebben azzal értesitse, hogy a mondott időpon-
ton túl beérkező kérvényeket törvényes alap híján nem lesz módomban kedvező ellátásban részesíteni. Budapest, 1909. február hó 12-én Apponyi s. k.

750

1909

Midőn a vallás- és közoktatásügyi miniszter urnak a középiskolák főigazgatóihoz intézett rendeletét alább közlöm, felhívom *egyházmegyéim középiskoláinak vallástanárait*, hogy a pásztorációjukra bizott növendékeknek vallás-erkölcsi fejlődésére kártékonyan kiható külső körülményeket s veszélyeket a saját hatáskörükben éber figyelemmel kísérjék, ellenőrizték és azok orvoslásán, megszüntetésén odaadó buzgalommal fáradozzanak, igénybe vevén a vallás- és közoktatásügyi miniszter ur részéről elrendelt hathatós támogatást. A középiskolai hittanár csak úgy felelhet meg nagyfontosságú hivatásának, ha szorgos gondoskodását kiterjeszti növendékeire az iskola falain kívül is.

Az ifjúság
erkölcsi
nevelése
érdekében.

A püspöki biztos urakat egyszersmind felhivom, hogy a tanév végével adandó jelentéseikben jelezzék, mennyiben felelt meg az illető hittanár e tekintetben is hivatásának.

A m. kir. vall. és közokt. minisztertől. 154201/1908. szám. *Valamennyi róm. kath. és autonom felekezeti egyházi főtit. Főhatóságnak.*

A tanuló ifjúság testi és erkölcsi nevelésének céltudatos fejlesztése és a testi fejlődés helyes irányíthatásának biztosítása érdekében valamennyi tanker. kir. főigazgatóhoz jelen szám és kelet alatt intézett körrendeletem másolatát — melyet ugyanilyen szövegű körlevél kíséretében valamennyi egyházi hatósággal is közöltem — van szerencsém tisztelettel azzal a felkéréssel megküldeni, hogy annak tartalmát magáévá téve az egyházi főhatósága alá tartozó iskoláira nézve hasonló intézkedést tenni és a hittanárokat megfelelő utasításokkal ellátni méltóztassék, értesítve őket egyben arról, hogy közreműködésük sikeressége annál inkább remélhető, mivel intencióimnak megfelelő törekvésükben nemcsak az iskolai hatóságnak, hanem a kormány támogatására is számíthatnak. Abban a reményben, hogy a siker biztosítása érdekében a főtit. Főhatóság is hathatós támogatását megtagadni nem fogja és minden tőle telhetőt elkövet, fogadja a főtit. Főhatóság őszinte tiszteletem nyilvánítását. Budapest, 1909. január 12. Apponyi s. k.

A m. kir. vall. és közokt. minisztertől. 154201/1908. szám. *Valamennyi tanker. kir. főigazgatóságnak.* Minthogy a tanuló ifjúság testfejlesztő és erkölcsi nevelése érdekében, valamint a testi nevelés intenzivitása és helyes irányítása érdekében eddig is kibocsátott rendelkezések a megkívánt eredményt teljesen csak úgy érik el, ha a tanulók iskolán kívüli viszonylataiban gátló és káros hatás nem érvényesül, vagy nem érvényesülhet;

minthogy a szülők és az iskola nevelői munkájukban egymást kölcsönösen kiegészíteni hivatva és az iskola ebből kifolyólag valamennyi tanulójaival szemben, de különösen a nem szülői háznál (koszthelyen) elhelyezett tanulókkal szemben meg éppen kettős kötelezettséget vállalt;

és minthogy végül az iskolának nem lehet közömbös a jövő generációnak egészséges fejlődése, sőt eminens fajfentartó kötelessége, hogy olyan nemzedéket neveljen a jövőnek, mely erős és egészséges, úgy testben, mint lélekben, nemzedéket, mely ép testben szilárd erkölcsével és nemes jellemével biztos támasza lehet az utókornak:

szükségét látom annak, hogy az iskola — ott is, ahol az eddig még nem történt volna — a tanuló ifjúság iskolán kívüli viszonylatait is figyelemmel kísérje, ellenőrzői nevelői tisztét minden irányban komolyan vegye

és a tanulók testi egészségét és erkölcsi épségét veszélyeztető hatások ellen az óvó és orvosló intézkedéseket a maga hatáskörében is megtegye.

Mert sajnos, de való, hogy a tanuló ifjuság iskolán kívüli viszonylataiban sok baj mutatkozik és sok a kifogásolni való. Vannak tanulók, kiknél az elhelyezési viszonyok úgy a hygienia, mint a morál szempontjából igazán szánalmasak és ha már nem is kis számban akadnak tanulók, akiknek életmódja mindent leront, ami jót az iskola eredményezett; ha kétes hírű mulatóhelyeken keresve szórakozást szervezetüket tönkre teszik; ha ki nem alusszák magukat, vagy házon kívül éjjelezve, dorbézolva egészségüket aláássák; ha van tanuló, aki bűnös szenvedélyeknek martaléka, vagy aki korán ébredő nemi ösztönén uralkodni nem tud:

az iskola a testben és lélekben végbemenő pusztítást tétlenül nem nézheti, hanem kell, hogy nevelő tisztét komolyabban teljesítse és a tanulókra való hatását eredményesebben érvényesítse. És ezt tenni módjában is áll. Érvényesítheti nevelő hatását és jótékony befolyását, amennyiben tudomást vesz első sorban a tanuló testfejlődésére zavarólag ható külső körülményekről, figyelemmel kíséri és értesülést szerez arról, ami a tanuló táplálkozását, lakásviszonyát, elhelyezését, háló helyét, napközi elfoglaltságát, tanulási idejét, szórakozásait, mint például a kávéházba járást, korcsmázást, éjjeli kimaradást, vagy későn lefekvést illeti. És minthogy a tanuló minden vonatkozásaiban az iskolai fegyelem alatt áll, az iskolának módjában áll, hogy tapasztalatai alapján az észlelt viszásságokat orvosolja.

Ezen főleg testnevelési szempontból szükséges ellenőrzés és irányítás első sorban az igazgató és osztályfőnök, utánuk pedig a tanári testület minden tagjának — ideértve az iskolaorvost és tornatanítót is — tiszte és kötelessége. Ők hivandók fel arra, hogy időnként ellátogassanak szállásadóknál lakó tanítványaik tartózkodási kelyeire és tudomást vegyenek a netalán egészség- és testfejlődés ellenes, valamint erkölcsi veszélyt rejtő körülményekről.

Éppen így szükséges, hogy a tanárok szemmel tartsák az alsóbbrendű kávéházakat és korcsmákat is, abból a szempontból, hogy a tanuló ifjuságot azok látogatásától távol tartsák.

Még fontosabb kötelessége azonban az iskolának, hogy óvó befolyását érvényesítse az erkölcsi tisztaság épsége érdekében is. Ezért is teljesítenie kell nevelői tisztét a tanulók erkölcsi irányítását illetőleg és a szorosabb értelemben vett komoly természetű erkölcsi bajokra és a netalán felmerülő nemi ballépések és tévedésekre nézve, melyek az ifjuságnak úgy erkölcsi épségét, mint testi fejlődését veszélyeztetik.

Ezen komoly és kényes természetű erkölcsi bajoknak megelőzésére és orvoslására együtt kell működni az igazgatónak, mint az iskolai fegyelem első őrének és az egész tanári testületnek, fontos feladatot van hivatva ez irányban teljesíteni a hittanár — valláskülönbség nélkül — aki, mint az elméleti és gyakorlati erkölcsstan tanítója, kötelességszerűen foglalkozik tanítványainak hitéletével és vallás-erkölcsi fejlődésével; és ebbeli minőségében közelebb férkőzhetik a tanuló lelkiületéhez. Mindezeknek a tényezőknek kötelességük a szülők, vagy gyámok figyelmét is felhívni a fenyegető vagy mutatkozó erkölcsi bajokra, hogy a család és az iskola együttműködése az erkölcsi nevelés terén lehetőleg biztosíttassék.

De ezenkívül szükségünk van még a külső tényezők hathatós támogatására is.

Felkértem ennél fogva a belügyi miniszter urat, hogy az iskola közeli szomszédságában netalán meglevő gyanus kávéházak, vagy nyilvános házak onnan kitelepíttessenek és hogy lebuji-kávéházak, korcsmák és más nem tanulónak való alkalmi helyek tulajdonosai az illetékes rendőrhatalóságtól figyelmeztessenek, miszerint tanulónak látszó fiatalságot helyiségeikben meg ne tűrjenek, hanem azt kiutasítsák. Valamint felkértem a belügyminiszter urat arra is, hogy ezen rendelkezés ellen vétők a törvény egész szigorával büntetessenek.

Kezdeményező lépéseket teszek abban az irányban is, hogy a szemérmét sértő képeknek és nyomtatványoknak, akár eladás útján, akár más uton az ifjúság kezeibe juttatása lehetőleg meggátoltassék és szigorúan megtiltassék.

Elvárom mindezek után az igazgatóktól és tanári testületek minden tagjától, hogy jelen rendelkezéseim intencióit átértve, fontos nevelői működésük eme feladatát is tapintattal és sikerrel meg tudják oldani és felhívom a kir. Főigazgatóságot, hogy hivatalos iskolalátogatásai alkalmával az igazgatót és tanári testületeket utbaigazítsa és rendeletemnek miként való végrehajtására a szükséges utasításokat megadja. Budapest 1909. január 12. Apponyi s. k.

751

1909

Iskolaszék hiányában a gondnok jogosítva van az iskola-fenntartás költségeit kivetni és behajtani.

Elvi jelentőségénél fogva közlöm a kultuszminiszter urnak az n vármegyei közigazgatási bizottsághoz intézett rendeletében foglalt döntését, melynek értelmében az iskolaszéknek egyházhatósági felfüggesztése és feloszlataása esetében az egyházhatóság részéről kinevezett gondnok is jogosult az iskola rendes fentartásával járó költségek kivetésére.

132/1909. szám. N.....vármegye közigazgatási bizottságától.
 Szám 5560. kb. 1908. Határidő 60 nap. Tárgy: a vallás- és közoktatásügyi
 m. kir. miniszternek 103802/1908. számú rendelete az n.....róm.
 kath. iskolai pótdó behajtása tárgyában. Határozat: A vallás- és közokta-
 tásügyi m. kir. miniszter úrnak f. évi szeptember hó 23-án 103402/1908.
 szám alatt kelt rendelete értelmében az n.....róm. kath. iskola
 rendes fentartásával járó költségek, amelyeknek kivetésére az iskolai gond-
 nok is jogosult, behajtandók. A járási főszolgabíró urnak a Hercegprimás
 urhoz ez ügyben intézett előterjesztésében foglalt azon kijelentése, hogy az
 iskolai gondnok felekezeti iskolai adó kivetésére nem jogosult, csakis a
 rendkívüli költségek fedezésére szolgáló iskolai adókat illetőleg bir elfogad-
 ható alappal, mert az iskola rendes működésében tartásával járó költségek
 kivetése az iskola gondnokával is eszközölhető. A vonatkozó csatolmányok
 kiadása mellett felhivatik tehát az n.....járási főszolgabíró úr,
 hogy a szóban lévő iskolai pótdó hátralékok behajtása iránt haladéktalanul
 intézkedjék és ennek megtörténtét bizottságunkhoz 60 nap alatt jelentse be.
 Miről az n.....járási főszolgabíró ur és az n.....róm.
 kath. iskolaszék, ez utóbbi azzal értesítettik, hogy a miniszter ur fentkiadott
 rendelete értelmében az n.....róm. kath. iskola államosítására,
 miután ahhoz a Hercegprimás ur hozzá nem járul, nem hajlandó.

752

1909

Mult évi XII. sz. körlevelemben 3380/1908. sz. a. ismerttettem már A budapesti
 a Magyarok Nagyasszonyáról nevezett budapesti Máriakongregáció által Máriakongre-
 létesítendő *kongregációi otthon* fontos ügyét. Ugyanezen otthon megvalósi- gáció Otthon
 tása érdekében az *Otthon építőbizottsága* tárgysorsjáték rendezésére vállal- sorsjegyeinek
 kozott. Az *Otthon* célját és a tárgysorsjátékot ismertető felhívás egy-egy ajánlása.
 példányát jelen körlevelem kíséretében minden t. plébániahivatal részére
 megküldöm s a *kongregációi Otthon* érdekében rendezendő sorsjáték ügyét
 a t. lelkeskedő papság támogatásába és nagylelkű pártfogásába legmele-
 gebben ajánlom, remélvén, hogy egyházmegyei t. papságom nemcsak maga
 szívesen áldoz e célra, hanem a sorsjegyek terjesztésével járó fáradozásra
 is szívesen vállalkozik a jó és fontos ügy érdekében.

753

1609

A szent Józsefről nevezett görzi papi egyesület (St. Joseph-Priester- A görzi sz.
 Verein in Görz) megküldötte 1908. évi jelentését, melyből a következőket József papi
 hozom tisztelendő papságom tudomására: egyesületről.

Az egyesületnek a lefolyt év végén 1193 tagja volt, kik közül 15-en vannak a pécsi egyházmegyéből.

Három szanatóriumában (Görz, Ika, Meran) a mult évben 214 papot és 10 kispapot vett ápolás alá.

Görzben 16, Ikában 20, Meránban 30 szoba áll az ápolásra szoruló papság rendelkezésére. Kápolna mind a három helyen van.

A szanatóriumba való felvétel orvosi bizonyítvány alapján történhetik. A felvétetni kívánók idejekorán jelentsék szándékukat.

Az egyesület szanatóriumai nem súlyosan betegek számára valók, hanem gyengélkedők és reconvalescensek vagy valamely idült bajban (katarus, idegesség, neurasthenia) szenvedők részére.

A szanatoriumokba utazásnál a Déli Vasut-Társaság az egyesület tagjainak 50% engedményt biztosít, ha ez iránt a nevezett Társaság központi igazgatóságát (Wien) külön megkeresik.

Az egyesület alapító tagjai 200 kor., örökös tagjai 50 koronát, pártoló tagjai évi 3 koronát fizetnek. Az egyesület jótéteményeiben csak azok részesülhetnek, kik már legalább hat hónapja az egyesület tagjai között vannak.

Az egyesület most az ikai szanatórium részére tágasabb kápolnát óhajt építtetni. E célból szívesen fogadja a nemeslelkű adakozóknak bármily kis adományát.

Midőn ezeket tisztelendő papsággal közlöm, el nem mulasztatom, hogy e nemes célú egyesületet hathatós pártfogásba ne ajánljam. Bővebb tájékoztatást ad: Zentralvorstand des St. Joseph-Priester-Verein in Görz.

754

1909

A calabriai és siciliai földrengés által sújtottak részére 1909. febr. 23-ikáig befolyt szeretet adományokról ki-mutatás.

Öszinte öröömre szolgált az áldozatkészség, mely a t. egyházmegyei papság buzgó közreműködése mellett az egész egyházmegyében megnyilatkozott segélyre szorult calabriai és siciliai hitsorsosaink iránt! A begyűlt összegekről a kimutatást alább közlöm, egyben értesitem a t. papságot, hogy a szeretet adományokat közvetlen Ő Szentsége kezeihez már el is juttattam, ki a keresztény, testvéri szeretet eme tényének viszonzásául szíve mélyéből apostoli áldását méltóztatot küldeni az egyházmegye főpásztorára, a főtisztelendő Székeskáptalanra s az összes nemeslelkű adakozókra:

Pécsett adakoztak: Gróf Zichy Gyula pécsi püspök 1000 k, Pécsi Székeskápt. 1000 k, Pécsi Irgalm. r. 100 k, Pécsi Ciszterci rház 25 k, Buzássy Ábel főgimn. igazg. 4 k, Légár Hugó főg. t. 5 k, Bosnyák Pongr. főg. t. 2 k, Szántó Kamill főg. t. 5 k, Nemes Tivadar főg. t. 2 k, Magdics G. főg. t. 5 k, Gyikos P. főg. t. 20 k, Hinka László 20 k, Dr. Hinka

Miklós 5 k, Varga István 2 k, Kovács János 2 k, Rézbányay János 3 k, Körmendy Károly 2 k, Gruzling Ferenc 1 k, Rang Nándor 2 k, Erdélyi János 2 k, Glatt Ignác 2 k. Dr. Igaz Béla 10 k, Dr. Gyömörey Zsigm. 2 k, Szentkirályi István 2 k, Virág Ferenc 4 k, Komócsy István 2 k, Dr. Mosonyi Dénes 5 k, Dr. Sipos István 2 k, Dr. Mérő József 2 k, Fájth Jenő 2 k, Károly Ignác 2 k, Szabó Dezső 2 k, Blandl György 1 k, Schäfer József 1 k, Horváth Bálint 1 k. — Az *egyházmegyei plébániahivatalokból befolyt*: Abaliget 3 k, Alsómocsolád 17 k 42 f, Apar 10 k, Babarc 24 k 28 f, Bakonya 7 k, Bár 10 k 58, Baranyabán 21 k, Baranyakisfalud 3 k 80 f, Baranyaszentistván 24 k 30 f, Baranyavár 13 k 74 f, Bata 10 k, Báticaszék 24 k 45 f, Bedeg 7 k 90 f, Beremend 30 k, Bizovác 14 k, Bogdása 22 k 60 f, Bonyhád 24 k, Bonyhádvarasd 10 k, Bölcske 2 k 85 f, Brodjanci 36 k, Bükkösd 9 k, Cikó 5 k 46 f, Darázs 10 k, Dárda 19 k 50 f, Diósberény 25 k 46 f, Dolnji-Miholjac 20 k 23 f, Dombóvár 17 k, Döbrököz 23 k 37 f, Dunaföldvár (Sz. Fer. r. 90 k 56 f) 190 k 56 f, Dunaszekcső 21 k 6 f, Egerág 10 k, Értény 7 k 36 f, Fadd 25 k, Feked 1 k 25 f, Felsőireg 5 k, Felsőmind-szent (Bakóca 76 k 60 f) 106 k 60 f, Felsőnyék 4 k 60 f, Felsőszentmárton 24 k, Garé 8 k 40 f, Gödre 5 k, Görcsöny 10 k, Grábóc 21 k 70 f, Gyulaj 36 k 4 f, Gyúd 8 k, Harc 6 k 20 f, Harkanovci 12 k 50 f, Hercegszöllős 56 k 87 f, Hetvehely 10 k, Himesháza 33 k 21 f, Hird 13 k 19 f, Hosszuhetény 16 k 4 f, Hőgyész 25 k, Ibafa 7 k, Kajdacs 19 k, Kakasd 21 k 90 f, Kánya 34 k 63 f, Kárász 20 k, Keszü 15 k, Kisasszonyfa 14 k, Kisdorog 20 k 70 f, Kiskőszeg 38 k 70 f, Kisszékely 2 k 50 f, Kisvaszar 8 k, Kocsola 35 k, Koppányszántó 12 k, Köblény 25 k 27 f, Kövágószöllős 50 k, Kurd 32 k, Lakócsa 3 k, Lánycsók 12 k 95 f, Lapáncsa 32 k 8 f, Laskafalu 12 k, Lengyel 5 k 30 f, Lippó 15 k, Lovászhetény 5 k 20 f, Lőcs 9 k 26 f, Magyarhertelend 6 k 80 f, Magyarkeszi 26 k 50 f, Magyarszék 5 k 63 f, Magyarszentiván 20 k 73 f, Majs 21 k, Mágocs 28 k, Máriakéménd 30 k, Marijanci 19 k 77 f, Mecsekjánosi 10 k, Mecsekszabolcs 18 k 33 f, Miszla 14 k 20 f, Mohács külváros 50 k 54 f, Mohács belváros 80 k, Mozsgó 8 k, Mözs 26 k, Mucsi 2 k 90 f, Nagybicsérd 43 k 60 f, Nagykónyi 10 k, Nagymányok (Irg. nőv. 20 k.) 37 k 30 f, Nagynyárad 26 k 63 f, Nagyvejke 4 k, Nak 62 k 30 f, Németbóly 100 k, Németkér 10 k, Németmárok 17 k 40 f, Olasz 2 k, Ozora 7 k 60 f, Pári 12 k, Paks 93 k 40 f, Palotabozsok 16 k 93 f, Pécs székesegyház 50 k, Pécs belváros 72 k, Pécs budai külv. 30 k, Pécs szigeti külv. 85 k 96 f, Pécs bányatelep 13 k 1 f, Pécsvárad 17 k 70 f, Pellérd 130 k, Pélmonostor 10 k 40 f, Petrijevci 10 k, Pincehely 85 k 50 f, Podgajci 55 k, Püspökbogád 8 k

29 f, Püspöklak 7 k, Püspöknádasd 20 k, Püspökpusztá 4 k, Püspökszenterzsébet 18 k 10 f, Püspökszentlászló 15 k, Rácpetre 35 k 96 f, Ráctóttós 19 k 14 f, Regöly 30 k, Sásd 13 k 10 f, Siklós 5 k, Siklós-bodony 4 k 32 f, Sióagárd 14 k 16 f, Sljivosevci 8 k, Somberek 10 k 48 f, Somogyszentlászló 5 k 65 f, Sumony 8 k 15 f, Szabadszentkirály 57 k, Szajk 20 k, Szakadát 40 k, Szakály 65 k 60 f, Szakcs 41 k 54 f, Szalatnak 5 k 43 f, Szálka 7 k 40 f, Szászvár 20 k, Szekszárd-Ujváros 30 k 30 f, Szekszárd-Belváros 50 k, Szentdienes 12 k, Szentlőrinc 12 k 57 f, Szigetvár 3 k 72 f, Tamási 12 k 50 f, Tengőd 4 k 27 f, Tevel 30 k, Tolna 25 k, Vajszló 4 k 96 f, Várdomb 4 k, Vásárosdombó 22 k, Véménd 30 k, Viljevo 25 k, Villány 56 k, Vókány 20 k 86 f, Vörösmart 20 k, Závod 13 k, Zomba 16 k 77 f. Összesen **6049 K. 91 f.**

755

1909

Ajkai szeren-
csétlenek ré-
szére ado-
mányok.

Az ajkai szénbányaszerencsétlenség áldozatainak családjai részére az egyházmegyei irodához beérkezett:

a beremendi plébánia hivei részéről	15 K. — fill.
a paksi plébánia hivei részéről	46 K. 70 fill.

756

1909

Szentföldi
zarándoklat.

Kaizer Nándor, szentferencrendi áldozópap, szentföldi komiszárius Ő Szentségének papi jubileuma alkalmából *Szent Ferenc harmadik rend-jének* zarándoklatát tervezi a Szentföldre, melyre az ország összes kath. hiveit is meghívja. Indulás Budapestről aug. 20-án, visszaérkezés szept. 22-ikén Budapestre. I. osztályon 672 K. 40 f., II. osztályon 516 K. 50 f., III. osztályon 299 K. 10 f. Bővebb tájékoztatást, illetve részletes utitervet fentnevezett vezető (lakik Budapest, II., Margit-körut 23.) küld az érdeklődőknek.

Datum Quinque-Ecclesiis, die 17-a Februarii a. 1909.

† Julius, m. p.
episcopus.

1909.

V.

936

1909

Papok és
tanítók hus-
véti közös sz.
gyónása és
áldozása.

Ismeretes az egyházmegyei tisztelendő papság előtt Szentséges Atyánk-
nak X. Pius pápának azon forró óhaja, hogy a hivek minél gyakrabban
járuljanak a szent áldozáshoz; következőleg a szent gyónáshoz is, mert
a ki hetenként egyszer vagy többször áldozik, annak legalább hetenként
sz. gyónást is kell végezni.

És ki áldozik többször, mint a pap, ki naponként mutatja be a
szeplőtelen áldozatot? Következőleg ki tartozik a szent gyónás által lelkét
a bűntől minél gyakrabban mentesíteni és a lelki tisztaság iránti érzékét
fejleszteni, mint a pap? S a pap után mindjárt ki van hivatva, hogy a
hivek és tanítványok előtt jó példával előljárjon, mint a kath. tanító, kinek
mintaképe az isteni Mester?

Tudom, hogy a t. egyházmegyei papság jelentékeny része tényleg
minél gyakrabban igyekszik járulni a töredelem szentségéhez. Voltak és
vannak esperesi kerületek, melyekben a t. papság a nagybőjt idején egybe-
gyült és összejön, hogy husvéti szent gyónásukat és áldozásukat együttesen
végezzék, a hiveknek ezáltal jó példát nyújtsanak, egymás buzgóságán
pedig épüljenek.

E szokást, ahol fennáll, fentartani, ahol megszűnt, avagy eddig nem
volt meg, meghonosítani, sőt kiterjeszteni kívánom, elrendelvén, hogy minden
esperesi kerület papsága válasszon magának a kerületből közös gyóntatót,
vagy hívjon meg máshonnét lelkiatyát és a kerületi *tanítói karral* együtt előre
kijelentendő napon, lehetőleg post Dominicam III. Quadragesimae, a ki-
jelelt, vagy más gyóntatónál végezze el közösen husvéti szent gyónását és
szent áldozását, szent misére pedig és a szent mise közben végzendő szent
áldozásra a kereszt előlvitele mellett ünnepélyesen vonuljanak át a plébánia-

házból a templomba. Elől menjenek a tanítók fedetlen fővel, utánuk a segédlelkészek és lelkészek karingben és biretummal.

Minden évben más és más plébánián gyűljenek össze s a sz. mise ideje előre közlendő a hivekkel is, hogy a példaadás egy plébánián se maradjon el.

Hogy pedig e nap ne a szórakozás és vigság színezetét, hanem inkább a töredelemét öltse magára, kívánom, hogy reggeli vétele után lehetőleg úgy a tanítók, mint a papok távozzanak. Nem akarom megtiltani, hogy ebéden együtt ne maradjanak, de ha ez megtörténik, legyen ezen ebéd a legegyszerűbb, felkészöntők, poharazás és kártyázás nélkül. Ebéd után pedig tényleg azonnal igyekezzék kiki otthonába visszatérni.

Reményilem, hogy úgy tisztelendő papságom, mint kedves tanítóim megértik a szándékot, mely jelen rendelet kiadásában vezérelt s e napot aként igyekeznek felhasználni, hogy azon községnek, melyben összegyűljenek, összejövetelüknek még emléke is áldott, kedves legyen, a papok tanítóiknak buzgó példát adjanak, a tanítók egymás buzgóságán épüljenek s úgy a papok, mint a tanítók az Ur Jézus lelkületétől áthatva térjenek vissza otthonukba, hol szóval és tettel valósítsák meg a jó föltételeket, melyeket az Ur Jézusnak ígértek.

937

1909

Personalia.

Constituti sunt administratores:

Vincentius Budanovich adusque administrator Dályokensis in Bizovac,
Emericus Moyzis cooperator Szekszárdensis in Dályok.

Missi sunt cooperatores:

Carolus Hoffman e Rácpetre ad Bogdása.

Julius Koch administrator Olaszensis in Civitatem inter. Szekszárd.

Michael Sandrk e Beremend ad Harkanovci.

Josephus Szentiványi e Harkanovci ad Rácpetre.

Josephus Zserdin e Bogdása ad Beremend.

938

1909

Obitus
Stephani
Blažeković
parochi.

Stephanus Blažeković parochus Veliskovcensis sacramentis moribundorum rite et pie susceptis die 6-a Martii a. c. ad haereditatem aeternam vocatus est anno aetatis suae 43-o, sacerdotii vigesimo. Ab a. 1904 egit parochum Veliskovcensem.

Animam denati confratris juxta statuta synodi dioecesisanae piis ad aram suffragiis Ven. Cleri commendo.

Requiescat in pace!

939

1909

Beneficium parochiale Veliskovcense mortis causa vacans juri patronatus Illustrissimi Domini Rudolphi e Comitibus Normann-Ehrenfels obnoxium concursui publico usque 15-am Aprilis a. c. exponitur. Competentes in examine prosynodali approbati provocantur, ut recursus Illustrissimo Domino Patrono inscriptos intra terminum praeclusi ad Officium dioecesanum promoveant.

Concursus
pro beneficio
parochiali
Veliskovci.

940

1909

Fundatio nova pie denati Francisci Troll, praepositi maioris Ecclesiae Cathedr., in litteris circularibus a. 1897. V. sub. nr. 894. publicata constans ex octo obligationibus „Pécsi Takarékpénztári Részvény“, anno elapso tulit fructus prima vice in fines dioecesanos ibidem recensitos. Tertiam partem huius dividendae ad augendos census annuos foundationis Francisci Troll pro egentibus et infirmantibus sacerdotibus destinata secundum propositionem Ven. Capituli integram distribuendam decrevimus et quidem sequentibus:

Subsidium
Troll pro
sacerdotibus.

Geysa *Arányi*, cooperator, Michaël *Bergovec* cooperator, Adalbertus *Horváth* parochus, Simon *Nyári* cooperator 200—200 coronas, Stephanus *Sajt* valetudinarius residuas 80 coronas percipiunt erga apocham rite tymbratam atque ad Officium dioec. Fundat. Gen. mittendam.

941

1909

Mult évi XV. számú körlevelemben 4360/1908 sz. a. közöltem a t. Nyugdíjazás. egyházmegyei papsággal, hogy Magyar József felsőiregi plébános elhalálózása folytán az egyházmegyei nyugdíjas papok sorában egy hely megüresedett. Ezen helyet Márton Márton németii plébános és Fülöpp György pápai t. káplán, miszlai esperesplébános kérték. Úgy az egyházm. t. papság tulyomó részének, mint a főt. székeskáptalannak hozzájárulásával ezen nyugdíjas helyre f. évi május 1-től számítva Márton Márton németii plébánost vettem fel és részére 2000 K. évi nyugdíjat folyosítottam.

942

1909

Troll-féle ta-
nitói segély.

I. b. Troll Ferenc v. püspök, káptalani nagyprepostnak az 1897. évi V. körlevélben 894. sz. között újabb alapítványa, mely 8 darab Pécsi Takarékpénztári részvényből áll és amelynek célja megerősíteni és növelni előző ott felsorolt alapítványait, az elmúlt évben gyümölcsözött első alkalommal a fentjelzett körlevélben megnevezett 3-as célra. Az egyházmegyei kath. tanítók jutalmazására és segélyezésére szánt alapítványnak 880 K. osztalék jutott belőle.

E 880 K.-ból 8 egyházmegyei tanítónak még 100—100 K. segélyt határoztunk kiadni főt. székeskáptalanunk javaslatához képest az alább felsorolt tanítóknak, 80 K-t pedig tőkésíteni rendelünk az alap gyarapítására.

Mivel eként évente nem 22, hanem 30 tanító, illetve annyi fog segélyben részesülni, ahány 100 K-t az alapítvány gyümölcsöz, felhívom a t. egyházmegyei papságot, hogy minden őszi koronából 3—3 *tanítót* hozzon javaslatba, mert nem egyszer megtörtént, hogy csak egyet, vagy feledékenységből egyet sem hoztak javaslatba.

Az újabb Troll-féle tanítói alapítvány 1908. évi hozadékából 100—100 K. segélyt a következő egyházmegyei tanítók nyertek:

1. Gyulai József Kővágószőlős, 2. Somsich Sándor Keszű, 3. Uhri-nyák Anna Szentlőrincz, 4. Ruzsinszky Lajos Herczegszentmárton, 5. Horváth Lajos Keskend, 6. Hauk Péter Baranyakisfalud, 7. Mauthner Ferenc Kisnyárad, 8. Bresics Ferenc Maráza.

Fentjelzett összeget az egyházmegyei alapítványi hivatalhoz küldendő szabályszerűen felbélyegzett nyugta ellenében vehetik kézhez az érdekeltek, miről a t. plébános urak sziveskedjenek őket értesíteni.

943

1909

Templomi
gyűjtés csak
egyházható-
sági rende-
letre meg-
engedett.

Fölmerült eset kapcsán figyelmeztetem a tiszt. egyházmegyei papságot, hogy akár a plébániai-, akár a fióktemplomokban egyházhatósági rendelet vagy engedély nélkül gyűjtést eszközölni tilos.

Amikor az egyházmegyei hatóság a gyűjtést indokoltnak találja, akkor akár egyeseknek kérelmére is meg fogja ezt engedni.

944

1909

A vallás- és
közokt.
minist. be-
szünteti a

A magy. kir. vallás- és közoktatásügyi ministertől. Méltóságos és főtitisztelendő Gróf Zichy Gyula pécsi róm. kath. püspök urnak, Pécs. 729/1909. eln. szám. Méltóságos és Főtitisztelendő Gróf, Püspök Ur! 1907.

évi július hó 1-én 2244 eln. szám alatt a főtisztelendő egyházi főhatóságokhoz intézett köriratomban volt szerencsém jelezni azt az elhatározásomat, hogy addig is, míg a párbértermészetű szolgáltatások rendezésének kérdése közmegnyugvást keltő módon megoldható lesz, már most, a végleges rendezés bekövetkezése előtt megszüntetni óhajtom a kath. lelkészek részéről a nem kath. hitfelekezetüektől követelt u. n. dologi természetű párbérszolgáltatásokat, mint amelyek az eddigi tapasztalatok szerint állandóan jogvita tárgyát képezik s azoknak követelése és behajtása gyakori surlódásokat idéz elő a különböző vallásfelekezetek között.

nem kat-
likusok által
a kath. lel-
készek szol-
gáltatott pár-
bért. Nagy-
vejkei és
teveli lelke-
szek kárpót-
lást fognak
kapni.

Ebben az elhatározásomban — melylyel az 1848. évi XX. t. c. 2. §-ában kimondott tökéletes egyenlőségnek és viszonyosságnak a különböző vallásfelekezetek között ezen a téren is érvényt kívánok szerezni — támogat engem a m. kir. Curia döntvényei alapján kifejlődött joggyakorlat is.

Miként ismeretes Méltóságod előtt, a m. kir. Curia 1886. évi jan. hó 22-én 31. sz. a. hozott döntvényében kimondotta, hogy: „az magában véve, hogy egyes helyeken a visitatio canonica feljegyzései szerint a párbér minden ház vagy telek után szolgáltatik ki, nem képez alapot arra, hogy a kérdéses helyeken a párbér ingatlanokon nyugvó dologi tehernek tekintessék“.

A Curiának ezen döntvénye és annak indokolása szerint tehát azok a párbértermészetű szolgáltatások, melyeket a katolikus lelkészek még több helyütt pusztán a canonica visitatiók alapján követelnek, azelőtt katolikus kézen volt ingatlanoknak most más vallásu birtokosaitól, tévesen mondatnak „dologi természetű“ szolgáltatásoknak. És mivel a Curia fenti döntvényének indokolása szerint a telkek és házak után kivetett párbér is éppen úgy, mint a páronkint kivetett párbér a parochiális köteléken alapuló egyházi közteher, ily szolgáltatások a parochiális köteléken kívül álló nem katolikus hitfelekezetüektől csak akkor követelhetők, ha bizonyos esetekben a párbér valamely magánjogi címen, a nem katolikus fél részéről határozottan átvállaltatik. Ily különös jogcim nélkül a párbértermészetű szolgáltatások nem katolikus egyénektől jogosan nem lévén követelhetők, ezeket a szolgáltatásokat ezennel megszüntetem.

Miért is van szerencsém tiszteletteljesen felkérni Méltóságodat, méltóztassék egyházmegyéje lelkészeit figyelmeztetni, hogy canonica visitatiók, vagy régi gyakorlat alapján nem katolikus hitfelekezetű egyénektől párbértermészetű szolgáltatásokat a jövőben már nem követelhetnek.

Ez az általános elvi szempont azonban — miként azt a Curia idézett döntvényének indokolása is kifejti, — nem zárja ki azt, hogy a párbér

egyes esetekben valamely külön magánjogi cím alapján nem kath. egyénektől is ne volna követelhető, nevezetesen, amidőn szerződés, végrendelet vagy törvényi öröklés által egyénileg átvállalt avagy községgileg avertált párbérről van szó, amely esetekben — ennek a kérdésnek törvényhozási rendezéséig jogrendünk értelmében — a kath. lelkészt illető párbérszolgáltatások fizetésére a nem kath. egyének is kötelezve lehetnek, miután az ily különös magánjogi címen elvállalt szolgáltatások jogrendünk értelmében közigazgatási uton meg nem szüntethetők.

Mindazonáltal a felekezeti jó béke fentartása érdekében célszerűnek tartanám, ha a lelkészeket figyelmeztetni méltóztatnék arra is, hogy a párbérszolgáltatásoknak ily magánjogi címen való átvállalására nincs többé szükség, mert valahányszor oly plébániákban, hol a párbér házak vagy telkek szerint van kivetve, a katolikus kézen levő ház vagy telek nem katolikus kézre megy át, az elvesztett párbérszolgáltatásokért a lelkésznek kellően igazolt kérvényére az államkincstár kárpótlást fog nyújtani az 1896. évi jövedelmi összeírásban megállapított pénzértékkel.

Az eddigelé tévesen dologi természetűeknek nevezett párbérszolgáltatások megszüntetésével egyidejűleg — miként arról van szerencsém Méltóságodat értesíteni — gondoskodni óhajtok arról, hogy a kath. lelkészek az ezen szolgáltatásokból eddig befolyt jövedelmük elvesztéseért kárpótlásban részesüljenek.

Ez a kárpótlás már a Curia fentismertetett álláspontja mellett nem a jog kérdése, hanem a méltányosságé, mely azt kívánja, hogy a kath. lelkész az általa régi gyakorlat alapján más hitfelekezetűektől szedett párbérjövédelmet, mely részére az 1896. évi jövedelmi összeírásban mint kongruába beszámítható jövedelem megállapított, állami bonificatio alakjában továbbra is megkapja.

Ezeknek a kárpótlási összegeknek megállapíthatása végett volt szerencsém 2244/1907. eln. sz. köriratommal a főtiszt. egyházmegyei főhatóságokat felkérni, hogy engem tájékoztatni méltóztassanak az iránt, hogy mely plébániákban teljesítenek a nem katolikusok a kath. lelkésznek u. n. dologi természetű párbérszolgáltatásokat s mennyit tesz ki plébániánként ezeknek a szolgáltatásoknak a pénzértéke?

Méltóságod nagybecsű válaszirata szerint a pécsi egyházmegye területén csak 4 plébániában lehet szó a nem katolikusok által tényleg teljesített u. n. dologi természetű párbérszolgáltatásokról. Ezeknek kimutatására 106/1908. eln. sz. átiratommal felkérvén Méltóságodat az 1908. évi 3387. számú nagybecsű átirata kapcsán beterjesztett kimutatások alapján meg-

szüntetendőknél találtam a nagyvejkei és teveli plébániákról bejelentett szolgáltatásokat.

Az ezen szolgáltatásokért s lelkészeknek adandó kárpótlási összeg kiutalványozása iránt külön fogok intézkedni.

A másik két plébániánál megszüntetendő és így olyan szolgáltatásról nem lehet szó, melyért kárpótlás volna adható, mert Méltóságod nagybecsű átirata szerint *Dunakömlődön* a párbérszolgáltatással terhelt ingatlanok ismét kath. kézre kerültek, Himesházán pedig a párbért a politikai község magára vállalta.

Fogadja Méltóságod kiváló tiszteletem őszinte nyilvánítását.

Budapest, 1909. évi február hó 10.

APPONYI, s. k.

945

1909

A József kir. herceg szanatorium egyesület felkérésére, célja a szegény tüdőbetegek gyógyítása és megmentése, megengedem, hogy fentnevezett egyesület gyűjtőtársolyai összes fenhatóságom alá tartozó kath. jellegű elemi- és egyéb iskolákban felállíttassanak.

A József kir. herceg szanatorium-egyesület gyűjtőtársolyainak felállítása engedélyeztetik.

Filléres, 1—2 fillér, önkéntes irgalomadományokra egy évben egyszer azon kijelentéssel hivandók fel a tanulók, hogy erre kényszerítve senki sincs. És pedig ez idén április 13-án vagy 14-én óhajtaná az egyesület a gyűjtést foganatosítani azért, mert általános tapasztalat szerint a gyermekek a husvéti öntözködések alkalmával néhány ajándék fillérhez jutnak, aminek egy részét bizonyos jó szívvvel ajánlják fel az emberszeretet céljaira, ha arra tanítóik részéről kellő időben felhivatnak.

A gyűjtő tarsolyokat az egyesület az egyes t. plébániahivataloknak közvetlen fogja megküldeni s a t. plébániahivatalok által nyomban kiosztandók.

A befolyt irgalomadományok, melyek nyújtására senki sem kényszeríthető, közvetlen fentnevezett egyesületnek — *Budapest, X. Lónyayutca 47. sz.* — küldendők megjelelvén, hogy a pécsi egyházmegye N. iskolájának gyűjtése.

Tekintettel az egyesület nemes, emberbaráti céljára, ennek ügyét a t. iskolaigazgató plébános uraknak és kedves tanítóimnak figyelmébe szívesen ajánlom.

946

1909

A Magyar Gazdaszövetség ellentétben az Isten, haza és vallás megtagadásában tetszelgő szociáldemokratákkal, a maga egészében még fertő-

A Magyar Gazdaszövetség ajánlása.

zetlen népnek a nemzeti zászló és oltár iránti hűségében való megerősítését, vagyoni gyarapodásának, jólétének korszerű, gazdasági haladás által való előmozdítását tűzte ki céljául. Épen azért a t. egyházmegyei papság figyelmébe melegen ajánlom és óhajtom, hogy minden kath. olvasókör, kath. kör, ifjusági egyesület, szóval minden kath. társadalmi egyesület a legmelegebben karolja fel a Magyar Gazdaszövetséget és ennek amennyiben körülményei engedik, tagjai közé lépjen. Tájékoztató füzetet levelezőlap útján való kérelemre az érdeklődőknek ingyen szívesen küld a *Magyar Gazdaszövetség* Budapest, VIII. Szentkirályi-utca 40. Rendes tagok 12 K. évi tagdíjjal hat évi kötelezettséggel lépnek be a *Magyar Gazdaszövetségbe*.

947

1909

Irodalmi mű
ajánlása. Lov-
veczky Ernő
„A
Madarak és
Fák napja.”

Loveczky Ernő a pécsi kir. tanfelügyelőséghez berendelt állami tanító „A Madarak és Fák napja” cimmal 2 felvonásos gyermekszínművet írt. A kis könyvet általánosságban alkalmasnak találom a megjelelt célra. Épen ezért a t. lelkeszkedő papságnak figyelmébe ajánlom. Ára fűzve 1 K., kapható a szerzőnél Pécs.

Datum Quinque-Ecclesiis, die 8-a Martii a. 1909.

† Julius, m. p.
episcopus.

1909.

VI.

1174

1909

Deo auxiliante mense Maii visitationem canonicam institutam atque S. Confirmationis sacramentum distribuam in districtu: Dombóvár, Értény atque Simontornya ordine sequenti: Ordo Vis.
Canon. et
Confirmatio-
nis.

die 2-a Maii in Dombóvár
 „ 3-a „ „ Nak
 „ 4-a „ „ Szakcs
 „ 5-a „ „ Kocsola
 „ 6-a „ „ Nagykónyi
 „ 7-a „ „ Koppányszántó
 „ 8-a „ „ Értény
 „ 9-a „ „ Bedeg
 „ 10-a „ „ Kánya
 „ 11-a „ „ Tengőd
 „ 12-a „ „ Felsőireg
 „ 13-a „ „ Magyarkeszi
 „ 14-a „ „ Felsőnyék

die 15-a Maii in Ozora
 „ 16-a „ „ Simontornya
 „ 17-a „ „ Pálfa
 „ 18-a „ „ Kisszékely
 „ 19-a „ „ Miszla
 „ 20-a „ „ Pinczehely
 „ 21-a „ „ Regöly
 „ 22-a „ „ Tamási
 „ 23-a „ „ Pári
 „ 24-a „ „ Gyulaj
 „ 25-a „ „ Szakály
 „ 26-a „ „ Kurd
 „ 27-a „ „ Döbrököz

Die 30-a Maii, Dominica Pentecostes, hora 8-a mane fideles Quinque-Ecclesienses in Ecclesia Cathedrali confirmabo.

In districtu Völgységensi versus finem mensis Septembris a. c. ordine et serie suo tempore tempore publicandis visitationem peragere opto.

1175

1909

Pro beneficio parochiali Szalatnak per translationem vacanti, liberae collationi episcopali obnoxio, praesentibus concursus usque 20-am Aprilis a. c. duraturum publico. Concursus
pro beneficio
parochiali
Szalatnak.

Competentes in examine prosynodali approbatos invio, ut recursus Mihi inscriptos intra terminum praedictum Officio dioecesano exhibeant.

1176

1909

Concursus
pro beneficio
parochiali
Németi.

Beneficium parochiale Németi per rudedonationem vacans, juri patronatus Ecclesiae Nostrae Cathedralis Quinque-Ecclesiensis obnoxium, concursui publico usque 20-am Aprilis a. c. duraturo exponitur. Qui isthoc beneficium obtinere desiderant, praesentibus invio, ut recursus Nobis inscriptos intra terminum praeclusi officio dioecesano exhibeant.

1177

1909

Personalia.

Joannes Rajczy parochus Szalatnakensis obtenta praesentatione canonica pro beneficio parochiali Majs, investitus est parochus pro eodem beneficio.

Geysae Arányi cooperatori Kővágószőlőseni commissa est administratio beneficii parochialis Szalatnak.

Michaël Bergovecz cooperator Valpoviensis constitutus est administrator Veliskovcensis.

Franciscus Paulay administrator Majsis morbi causa erga preces proprias a servitio dioecesano relevatus et subsidio annuo provisosus est.

Missi sunt cooperatores:

David Aulik e Dunaszekcső ad Berkesd,

Isidorus Körmendy e Döbrököz ad Kővágószőlős,

Georgius Reinhardt e Berkesd ad Dunaszekcső.

1178

1909

Nyugdíjat
kérnek.

F. évi II. sz. körlevelemben 421. sz. a. felhívtam az egyházmegyei tisztelendő papságot, hogy aki I. b. Vidák József ny. hetvehelyi plébános elhalálozása által a nyugdíjas papok létszámában megüresedett helyet elnyerni óhajtja, ez iránti kérvényét f. évi február 28-ikáig nyújtsa be. A kitüzött záros határidőn belül kettő egyházmegyei pap nyújtotta be kérvényét, egynek pedig előző kérelme még nem teljesült, névszerint:

Fülöpp György, pápai t. káplán, kiérd. esperes, miszlai plébános 64 éves, orvosi bizonyítvánnyal igazolja munkaképtelenségét, a simontornyai kerület papsága ajánlja.

Erdélyi János kiérd. esperes, volt lakócsai plébános, ki mint ezt mult évi XIII. sz. körlevelemben 3966/1908. sz. a. közöltem, betegsége miatt azon kikötéssel mondott le a lakócsai plébániajavadalomról, hogy

addig, míg rendes nyugdíjhoz juthat, a plébánia jövedelméből részesüljön a nyugdíjnak megfelelő 2000 K. évi összegben. Hüdés következtében való munkaképtelenségét orvosi bizonyítvánnyal igazolja, a szigetvári esperesi kerület ajánlása még nem érkezett be. 60-ik életévét ez idén tölti be.

Götz Sándor, lánycsóki plébános, 54-ik életévében van. A mohácsi esperesi kerület ajánlja, orvosi bizonyítvánnyal igazolja, hogy folyton megújuló bronchitis capillarisban, gyomor atoniában és ezek következtében oly foku neurastheniában szenved, hogy hivatalos teendőinek pontos teljesítésére alkalmatlan.

Felkérem a tiszt. egyházmegyei papságot, hogy f. évi április 15-ig az egyházmegyei papi nyugdíjszabályzat 9. b) pontja értelmében kerületenként nyilatkozzék, kit ajánl fent nevezett folyamodók közül nyugdíjra. A ker. esperes urak pedig névszerint tüntessék fel, hogy ki és kit ajánl, hogy a szavazatok összeírhatók legyenek.

1179

1909

Mult évi XVI. sz. körlevelemben 4412/1908. sz. a. nyilvánított határozatomhoz képest elrendelem, hogy az 1896. évi XII. körlevélben 1626. sz. a. közzétett és az ugyanazon évi körlevelekben foglalt kongrua összeírásra vonatkozó, többi rendeletek értelmében a *dombóvári, nagynyárádi, ráczmecskei* és a második *szigetvári* segédlelkészek, valamint a Horvát-Slavon-Dalmát ország területén működő *dolnji-miholjaci, harkanovci, petrijevcii, podgajcii, sljivosevceii, 2 valpói* segédlelkész jövedelme összeírassék és f. évi április 15-ikéig az egyházmegyei hatóság címére betérjesszessék.

Segédlelkész
jövedelem
összeírása
rendeltetik el.

1180

1909

Több rendbeli, felmerült eset kapcsán szükségesnek találtam aként intézkedni, hogy valahányszor a templomokon és más egyházi épületeken veszélyes tünetek mutatkoznak, mindannyiszor ezek gondozói először ne a hatósági közeggel vizsgáltsák az ilyen épületeket felül, hanem más megbízható szakértővel és csak amikor ez komolynak és veszélyesnek találja a helyzetet, akkor tegyenek sürgős jelentést az egyházmegyei hatóságnak és ennek utasítása alapján tereljék az ügyet hatósági utra, olyan esetekben, ha külső kényszerítő okok vannak, például a hívek ellenkezése a templom lezáratása ellen, avagy vonakodása a szükséges költségek szolgáltatásától stb.

A templomok
veszélyes
tünetei első
sorban az
egyház-
megyei ható-
ságnak jelen-
tendők be.

1181

1909

A „Pécsegyházmegyei Róm. Kath. Tanítóegyesület“ elnöksége által hozzám benyújtott kimutatásokból arról győződtem meg, hogy még mai

A Pécseg-
házmegyei r.

k. Tanító-
egyesületbe
való belépés
szorgalmaz-
tatik.

napig is igen sok tanító és pap van egyházmegyém kötelékében, akik a fentnevezett egyesületbe belépésüket be nem jelentették. Ha voltak olyan kétkedők addig, míg az egyesület meg nem alakult és működését meg nem kezdte, ezen egyesülés sikerét illetőleg s ha voltak olyan nézetlen levők, akik e nagy méretű tömörülés iránt rokonszenvet nem éreztek, ezeknek a legutóbbi két esztendőig jogosultságuk volt várakozni arra, hogy vajjon a tömörülés megtörténte után milyen sikereket tud az egyesület felmutatni. Ámde az egyesület két működési éve már letelt, két közgyűlést, számos körgyűlést tartott s az egyesület választmánya és igazgatósága is jelentékeny munkásságot fejtett ki. Hogy másról ne szóljak, csak a most következő közgyűlés alkalmára is mintegy 500 kor. pályadij van kitűzve a legjobb dolgozatok jutalmazására. Az egyesület körei átvették a kézimunka tanításának terjesztését s számos helyen részesültek körüton a kézimunka alapelveinek megismertetésében. Legujabban pedig a kiváló tanférfiunk, Ember Károlynak jubileumán egyesületünk összehasonlíthatatlanul felülmulta valamennyi hath. egyesületet a részvételben, ezáltal is megmutatva erejét és elsőbbségét. Arról, hogy egy ilyen nagy testületnek a most épen megindult ker. kath. mozgalmakban minő szerep van biztosítva s a népszövetségi társulás révén a minden irányu kath. mozgalmakat mi módon és mekkora erővel támogathatja, valamint arról, hogy benső erőinek kifejtése által az egyesek és a köz érdekeit mennyiben mozdíthatja elő, fölöslegesnek tartom külön szólni, mert hiszen épen az egyház ellenségei hirdetik a jelszót, hogy: „Egységben az erő”. Ennélfogva mint az egyesület védnöke is óhajtom és kívánom, hogy az egyházmegyém kötelékébe tartozó összes tanítók és lelkészek kivétel nélkül tagjai legyenek ezen egyesületnek s engemet főkép tanügyi, de általában a hitéletet s a ker. szellemet erősbbító törekvéseimben ez uton is támogassanak.

Arról is kaptam jelentést, hogy némelyek úgy magyarázzák az alapszabályokat, miszerint az 1907. évre esedékes tagdíjak befizetése, mivel az alapszabályok később hagyattak jóvá, a tagokra nem kötelező. Mivel e kérdésben az egyesület alapszabályainak 32. §-a véglegesen döntött, mely szerint a ciklus azon év január 1-én veszi kezdetét, melyben az egyesület végleges megalakulását kijelenti, ennélfogva a tagsági kötelezettség tekintetében kétely nem forog fenn s nekem hinne kell, hogy egyházmegyém tanítói, kiknek anyagi helyzete a legutóbbi két év alatt lényegesen javult, azt a csekély 3 koronát, amellyel első sorban saját ügyüket mozdítják elő, ilyen nagy és nemes célra feláldozni kötelességüknek ismerik.

1182

1909

Az élő szóval tett misealapítványok illetékmentessége tárgyában 1906. évi XVI-ik körlevelem 4066. illetve 1908. évi IV-ik körlevelem 883. számai alatt foglalt közlemények kapcsán közzéteszem, t. papságom tájékoztatására a m. kir. közigazgat. bíróságnak következő határozatát is, mely szintén illetékmenteseknek nyilvánítja az alapító által alá nem irt misealapítványi okmányokat:

Misealapítványok illetékmentessége.

„Másolat a 7490. számhoz. 13358—1908. szám. P. Ő Felsége a Király nevében a magyar királyi közigazgatási bíróság Köppl Károly nagymartoni lakós illetékügyét, melyben a nagymartoni magyar királyi adóhivatal az 1907. évi A. s. k. 458. tételszám alatt 44 korona illetéket szabott ki és azt a soproni magyar királyi pénzügyigazgatóság 1908. évi augusztus hó 2. napján 29589/1907. szám alatt kelt végzésével helybenhagyta, a nevezett fél beadott panasza folytán 1908. évi november hó 10. napján tartott nyilvános ülésben tárgyalás alá vevén, következőleg *ítélt*: A magyar királyi közigazgatási bíróság a panaszolt illeték törlését elrendeli. *Indokok*: A panaszolt illeték a panaszló plébános által kiállított és felettes egyházmegyei hatóság által jóváhagyott misealapítvány felőli alapítólevél alapján kirovott és másodfokon is fenntartott ajándékozási illetéket helytállónak elismerni nem lehetett, mert a bélyeg- és illetékszabályok 1. §, A. 2. pontja értelmében ingóságoknak élők között átruházása csak akkor esik illeték alá, ha erről a jogügyletről okirat állíttatott ki, már pedig ez az *alapító által alá nem irt, egyoldalulag kiállított alapítólevél ilyen ajándékozási jogügylet feletti okmánynak minősíthető nem volt*. A bíróság a határozat két példányát a soproni magyar királyi pénzügyi igazgatóságnak 1908. évi szeptember hó 16. napján 36002. szám alatt kelt jelentése mellékleteivel együtt foganatosítás végett azzal a meghagyással adja ki, hogy az egyik példányt a panaszlónak kézbesíttesse. Kelt Budapesten, a m. kir. közigazgatási bíróságnak 1908. évi november hó 10. napján tartott üléséből. Teleszky Ferenc s. k. tanácselnök.“

Gyakran előforduló eseteknél utmutatásul szolgálhat a t. lelkész uraknak a jelen döntvény.

1183

1909

„8530—1908. szám. Ő Felsége a király nevében a magyar királyi közigazgatási bíróság Steiner Adolf plébános, gálosi lakósnak illetékegyenérték-ügyét, melyben a nezsideri magyar királyi adóhivatal az 1898. évi G. G. 27. t. sz. alatt a gálosi római katolikus plebánia ingó vagyona után

Kongrua-
kiegészítés és
papitizedkár-
pótlás nem
esik illeték-

egyenértéki
adó alá.

évi 9 frt. 40 krajcár, vagyis 18 korona 80 fillér illetékegyenértéket szabott ki, s ezt a győri magyar királyi pénzügyigazgatóság 1907. évi augusztus hó 10. napján 20325. szám alatt kelt végzésével 20 korona 20 fillérre fel-emelte, a nevezett fél által beadott panasz folytán 1908. év szeptember hó 3. napján tartott nyilvános ülésben tárgyalás alá vevén, következőleg *ítélt*:

A magyar királyi közigazgatási bíróság a panasznak helyt adva, a gálosi római katolikus plébánia ingóságai után fizetendő illetékegyenértéket azoknak 1850 korona összértékéhez képest 3 korona 68 fillérben állapítja meg; az ezen összegen felül előirt többletnek 1906. évi június hó 6-tól való törlését — s az 1906 évi június hó 5-től visszamenőleg 3 évre visszatérítését ez a bíróság elrendeli.

Indokok: Minthogy a királyi pénzügyigazgatóság által felterjesztett ügyiratokból kitűnt, hogy a panaszló által ezidő szerint képviselt gálosi római katolikus plébániának illetékegyenérték alá eső egyéb ingóságai — mint a számadás 11. és 12. tétele alatt foglalt 1850 korona értékű ingóságai — nincsenek: az illetékegyenérték összegét ez ítélet rendelkező részében kitett összegben kellett megállapítani.

Az illetékegyenérték megállapításánál mellőzendő volt a Sich Teréz és Reisinger József-féle 136 korona és 200 korona misealapítvány: mert a misealapítványok nem a plébánia, hanem a templom tulajdonát képezik; nem lehetett az illetékegyenérték kivetésének alapjához venni a plébánosnak a vallásalapból congrua-kiegészítés címén fizetett évi 215 korona 98 fillérnek, valamint a földtehermentesítési alapból a papi-tized kárpótlása címén fizetett évi 261 kor.-nak 4%-al tőkésített összegeit sem; mert az említett alapok részben sem képezik a plébánia tulajdonát, de különben ezek az alapok az illetéki díjjegyzék 95. tétele D. pontjának b) pontja értelmében az illetékegyenértéktől mentesek.

A befizetett illetéknek a beadott kérvény keltétől visszatérítése iránti rendelkezés az 1881: XXXIV. t.-c. 38. §-án alapszik.

A bíróság e határozat két példányát a győri magyar kir. pénzügyigazgatóságnak, 1908. évi május hó 21-ik napján 17534. sz. a. kelt jelentése mellékleteivel együtt foganatosítás végett azzal a meghagyással adja ki, hogy az egyik példányt panaszlónak kézbesítse. Kelt Budapesten, a m. királyi közigazgatási bíróságnak 1908. évi szeptember hó 3-ik napján tartott üléséből.

A közigazgatási bíróság ezen ítéletét közlöm t. papsággal, hogy hasonló esetekben hivatkozassék reá.

1184

1909

Ujabb adományok a Pius internatusra:

Dióssy József harczyi lelkész	50 kor.
Zserdin József beremendi káplán 7 év alatt befizetendő 280 kor. adományának első részletül	40 „
Bubreggh Béla szászvári plebános 10 év alatt befizetendő 200 kor. adományának első részletül	20 „
Szandtner Antal dunaszekcsői esperes-plebános 5 év alatt befizetendő 200 kor. adományának első részletül	40 „
Paál József dombóvári hercegi uradalmi felügyelő	50 „
Molnár Márton pellérdi plebános 5 év alatt befizetendő 500 kor. első részletül	100 „
Walter Antal ráczvárosi plebános	100 „
Dr. Frey János himesházai esperes-plebános az intézet megnyitától évi	50 „
Dobos Márton felsőszentmártoni plebános 10 hó alatt befizetendő 100 kor. adományának 2. és 3. részlete fejében	20 „
A felsőszentmártoni rk. tantestület 10 hó alatt befizetendő 50 korona adományának 2. és 3. részletül	10 „
Gombárovics Pongrácz brodjancii plebános	60 „

Ujabb adományok a Pius-internatusra.

A szíves adakozóknak elismerésemet és köszönetemet fejezem ki.

1185

1909

A pécsi egyházmegyében a lourdesi lelkizárándoklásra begyűlt adományokról készült kimutatást alább közlöm a t. ehm. papsággal:

Gr. Z. Gy. 100 k, Papnövendékek 22 k 15 f, Pécsi uri nők Mária Kongr. 51 k, Apar 1 k 80 f, Bakócza 21 k 20 f, Beremend 85 k 6 f, Bizovác 8 k, Bonyhád 2 k, Brodjanci 44 k 60 f, Bükkösd 10 k 10 f, Dombóvár 11 k 60 f, Egerág 3 k, Görcsöny 5 k, Gyulaj 4 k, Hird 6 k 80 f, Kisvaszar 4 k 80 f, Kisszékely 6 k 86 f, Lakócsa 3 k 51 f, Magyar-keszi 2 k, Magyarszék 1 k, Marijanci 5 k 10 f, Mecsekszabolcs 73 k 25 f, Mözs 5 k, Nagyvejke 2 k 90 f, Nagykónyi 6 k, Pécs-Szigetkülváros

Kimutatás a lourdesi lelkizárándoklásra befolyt adományokról.

100 k, Pécs-bányatelep 5 k 90 f, Ráczttöts 8 k, Somogyszentlászló 12 k 10 f, Szajk 5 k 10 f, Szakály 5 k 60 f, Szakcs 5 k 15 f, Szálka 2 k, Szászvár 4 k 40 f, Szekszárd-Ujváros 11 k 10 f, Tevel 4 k, Viljevó 3 k. Összesen: 653 k 3 f.

A költségek levonása után fennmaradt 655.84 Lirát a bolognai központi bizottság útján juttattuk Szentséges Atyánk kezeihez, aki az egész összeget a calabriai és siciliai földrengés által sujtott szerencsétlenek segélyezésére fordítja s úgy a gyűjtőkre, mint az adakozókra apostoli áldását küldi.

1186

1909

Nagyheti
zarándoklat
Rómába.

Az országos kath. szövetség a folyó év nagyhetére Rómába vezet zarándoklatot.

Indulás: a budapesti keleti pályaudvarról április 5-ikén, hétfőn. Érkezés Rómába szerdán. Visszatérés április 12-ikén, husvéthétfőn, megérkezés április 14-ikén.

Utazási költségek (vasut, hajó, 5 napi ellátás Rómában, ebéd a hajón): I. oszt. 190 K., II. oszt. 140 K., III. oszt. 95 K. (Ellátás nélkül III. oszt. utazás és elszállásolás 52 K.)

A díj felét előre be kell küldeni az *Országos Kath. Szövetség* címeire Budapest, IV. Ferenciek-tere 7. — Jelentkezni lehet március 28-ig. Mindenre kiterjedő részletes programot a jelentkezés után a jegyek és igazolványokkal *utánvét* mellett kapják meg a tagok.

1187

1909

Egri nép-
könyvtár aján-
lása.

Az egri érseki főegyházmegye papsága körében alakult irodalmi egyesület „*Egri Népkönyvtár*“ c. alatt népies irodalmi vállalatot indított, melynek füzetei révén igyekszik hozzáférközni a jó, magyar nép lelkéhez, hogy azt megóvjá a sok veszélytől, mely testét, lelkét és anyagi boldogulását egyaránt veszélyezteteti s megszilárdítsa régi vallásos hitében, erkölcsiében, valamint példás hazaszeretetében. A rendkívüli olcsó füzetekre megrendelés a következő címre eszközölhető: *Irodalmi Egyesület — Eger, Lyceum*. Ugyanitt kapható kimutatás a megjelent füzetekről, valamint ezek igazán olcsó áráról.

Datum Quinque-Ecclesiis, die 25-a Martii a. 1909.

† Julius, m. p.
episcopus.

1909.

VII.

1412

1909

Episcopi Hungariae ex conferentiis die 18-a Aprilis a. 1907. habitis litteris per Suam Eminentiam Cardinalem-Primates ad S. Congregationem Concilii directis supplices adibant Suam Sanctitatem, ut consuetudinem in Hungaria ab immemorabili iam tempore introductam et vigentem — qua scil. laicus alienarum dioecesium per ipsam susceptionem in Seminarium Episcopi non proprii incardinatus in dioecesim censebatur cum effectu illo, quod Episcopus talem laicum ob ipsam hanc susceptionem, tamquam sufficientem competentiae titulum, licite ordinare valuerit — permittere, respective tamquam privilegium apostolicum dioecesibus Hungariae concedere dignaretur.

Susceptio
laicorum
extradioe-
sanorum in
Seminarium,
aequivalet
excardinati-
oni et incar-
dinationi.

S. Congregatio de dato 18-ae Iunii a. 1907. sequens dedit rescriptum: „Quo vero ad incardinationem, Eadem S. Congregatio censuit permitti posse probante Ssmo Dno Nostro, ut admissio laici extradioecesan in Seminario, dummodo fiat praevis testimonialibus litteris Episcopi proprii, haberi possit et aequiparari incardinationis decreto, si tamen omnes Hungariae Episcopi in hoc conveniant, idque in dioecesanis statutis referant, adeo ut nullus in posterum dubitandi ambitus detur.“

Indulto hoc apostolico usi Episcopi Hungariae in conferentiis episcopalibus conventionem die 30-a Ianuarii a. c. inierunt declararuntque conventionem hanc — ut vim legis specialis permittentis pro universis Hungariae dioecesibus accipiat habeatque — inter statuta dioecesana esse referendam.

Cui conventioni accedendo illam abhinc statutum dioecesanum constituere hisce declaro et promulgo.

Abhinc itaque juvenis laicus ex aliena oriundus dioecesi, vel inibi domicilium habens, in Seminarium dioecesis Quinque-Ecclesiensis rite et

legitime admissus quoad ordines suscipiendos perinde censeatur, ac si in nostra dioecesi esset natus vel hic haberet domicilium aut ex dioecesi Episcopi ratione originis, vel domicilii sibi proprii, per decretum excardinationis in nostram fuerit incardinatus. Suapte vero intelligitur, quod praescriptae informationes a concernentibus DD. Episcopis in singulis casibus procurabuntur.

1413

1909

Personalia.

Georgio Mayer parochus in Mecsekszabolcs commissum est munus inspectoris scholarum in districtu Quinque-Ecclesiensi extra municipium Quinque-Ecclesiarum atque in Colonia Montana.

Aloysius Hetényi cooperator Tolnaënsis ob infirmitatem ad interim a munere relevatus est atque valetudinem curat.

Missi sunt cooperatores:

Ludovicus Horváth jun. e Himesháza ad Tolna,

Joannes Scharfenberger e Ráczmecske ad Himesháza.

1414

1909

Vallástanári
jelentés a
középisko-
lákról.

A nagyméltóságu magyarországi püspöki karnak 1909. évi január hó 30-án tartott tanácskozmányán hozott határozata alapján, fölhivom a középiskolai hittanár urakat, hogy évvégi jelentéseiket az imitt közölt kérdőpontok szerint tegyék meg:

Vallástanári jelentés az 19 iskolaévről.

1. Mi az intézet neve?
2. Ki tanította a vallástant?
3. Milyen minőségben és mióta van a vallástanár alkalmazva?
4. Mennyi évi fizetéssel van a vallástanár alkalmazva?
5. Melyek voltak a használt vallástani iskolakönyvek az I.—VIII. osztályban?
6. Miféle szemléltető eszközöket használt a vallástanár?
7. Melyik volt az előírt imádságos könyv?
8. A nap mely óráira jutott a vallástanítás?
9. Mennyi volt az összes katolikus tanulók száma?
10. Milyen volt az osztályzatokban elért eredmény az I.—VIII. osztályban?
11. Hol és mikor hallgatott az ifjuság vasárnapokon és ünnepeken exhortatiót? Az alsóbb osztályok külön vagy a felsőbb osztályokkal együtt kaptak-e exhortatiót?

12. Hol és mikor volt az ifjuság vasárnapokon és ünnepeken a szent misén?

13. Mely ünnepeken nem volt az ifjuság közösen az istentiszteleten?

14. Milyen felügyelet alatt állott az ifjuság a közös vallásgyakorlatok alatt?

15. Mikor végzett az ifjuság közös szent gyónást és áldozást? Volt-e mindig elég gyóntató?

16. Mikor voltak a lelkigyakorlatok és miből állottak ezek?

17. Járult-e az ifjuság a szentségekhez a kötelező szentségfölvételen kívül és milyen arányban?

18. Hányan járultak első ízben a szent-gyónáshoz és áldozáshoz?

19. Hányan vették föl a bérmlás szentségét? Hány tanuló maradt a felsőbb osztályokban bérmlatlanul?

20. Miféle közös vallásgyakorlatokon vett az ifjuság még részt?

21. Részesült-e az ifjuság egyházi énektanításban és mily mértékben?

22. Mely vallási társulatok vannak meghonosítva az ifjuság között és hány tagjuk van ezeknek egyenkint?

23. Hozzájutott-e az ifjuság a valláserkölcsi nevelést előmozdító magánolvasmányokhoz?

24. Milyen általában az ifjuság vallási és erkölcsi magatartása?

25. Mely körülmények mozdították elő különösebben, vagy hátráltatták a vallási és erkölcsi nevelést?

26. Melyek volnának a vallástanár esetleges kívánalmai vagy további észrevételei?

1415

1909

Mult évi XIII. körlevelemben 3968. sz. a. elrendeltem, hogy minden t. plébános úr mult évi dec. 20-ikáig a nt. kerületi esperes ur útján a legközelebbi 10 év alatt plébániájában tartott sz. missiókról kimutatást készítsen és terjesszen be az ott felsorolt kérdőpontok alapján, valamint azt is, hogy a jövőben minden évben csak az illető év folyamán tartott sz. missiókról készítendő és terjesztendő be a fentjelzett és kérdőpontok alapján jelentés.

Missiókról
elrendelt ki-
mutatások
sürgetése.

Ennek dacára az alábbi 57 plébániáról mai napig semmiféle kimutató sem érkezett be, nevezetesen:

Bakonya, Bár, Baranyabán, Baranyakisfalud, Baranyaszentistván, Baranyaszentgyörgy, Baranyavár, Báta, Báticasék, Bellye, Bonyhádvarasd, Darázs, Dályok, Dárda, Diósberény, Dolnji-Miholjac, Dombóvár, Döbrököz,

Fadd, Feked, Felsőnyék, Harkanovci, Herczegszöllős, Keszü, Kisasszonyfa, Kiskőszeg, Kisszékely, Kocsola, Laskafalu, Lőcs, Marijanci, Miszla, Mozsgó, Nak, Németi, Ozora, Pálfa, Pécs székesegyház, Pécs belváros, Pécs budai-külv., Pécs szigetikülv., Pécsbányatelep, Pellérd, Pinczehely, Püspöklak, Radikovci, Ráczváros, Regöly, Siklósbodony, Simontornya, Sióagárd, Sljivosevci, Szakcs, Tamási, Vajszló, Várdomb, Veliskovci, Véménd.

Mivel pedig biztosan tudom, hogy ezen plébániák közül több akad, ahol tartatott az elmúlt tíz év alatt sz. missió, továbbá épen fentiek alapján a hallgatás még nem jelenti, hogy nem is volt sz. missió, azért elrendelem, hogy f. évi *május elsejéig* pótolják mulasztásaikat azon t. plébános urak, akiknél volt az elmúlt 10 év alatt sz. missió, azok pedig akiknél nem volt, ezt jelezzék röviden.

A jövőre nézve pedig ugyancsak elrendelem, hogy ahol volt sz. missió azon évben, onnét a rendes kimutatást várom az év végén, ahol nem volt, onnét rövid nemleges jelentés teendő.

1416

1909

Sz. Olvasó-
társulatokról.

Kriszten Róbert O. Pr. f. évi március 27-ikén kelt levelében arról értesít, hogy a Sz. Domonkos rend főnökének megbízásából a sz. *Rózsafüzér társulatok* ügyeinek elintézésével jelenleg a *budapesti zárda* van megbízva s fentnevezett sz. Domonkos rendi atya a sz. olvasó társulatok magyarországi promótora. Az ő hatásköréhez tartozik a szent Rózsafüzér társulatok megalakításának s az olvasók megáldásának hatalmát közvetíteni.

Mivel többször megtörtént állítólag, hogy a t. lelkeszkedő papság tájékozatlan volt, hogy fentjelzett ügyekben hová forduljon, ezen körülmény indította arra a Sz. Domonkos rendet ezen intézkedésre és azon kérelemre, hogy t. egyházmegyei papságomnak körlevélileg tudomásul adjam, hogy a sz. Rózsafüzér társulatok megalakításának s a rózsafüzérek megáldásának meghatalmazásáért a Sz. *Domonkosrend budapesti zárdájához* VII. Thökölyi-út 58. forduljanak.

1417

1909

Felvétel a
tápintézetbe.

Közlöm a Pécsi Püspöki tápintézet felvételi feltételeit az 1909/1910. tanévre. Azok közül az 5-ik és 9-ik pont pontos betartására külön felhívom az érdekeltek figyelmét.

Mindazok, akik a Pécsi Püspöki Tápintézetben a jövő 1909/910. iskolai évben akár a Hetey Sámuel alap terhére, akár más jótévők adományából fenntartott ingyenes avagy fizetési helyet elnyerni óhajtanak,

folyamodványait hozzáam címezve, a tápintézet igazgatójánál (Tiszt. Komócsy István kisebb papnevelő int. subregens Pécs, Papnövelde-u. 2. sz.) legkésőbb folyó évi *május 31-ig* nyujtsák be. A pályázati feltételek a következők:

1. Amennyiben valaki olyan helyre kérelmezi föl vételét, melyet az egyházmegyei espereskerületek, tanítótestületek vagy egyesek tartanak fenn, folyamodásaikat a fentartók közvetítésével vagy írásbeli ajánlatával nyujtsák be. Ilyen írásbeli ajánlás nélkül a pártolásra való hivatkozás figyelembe nem vehető.

2. Személyes megjelenés nem szükséges, de viszontválasz és okmányok biztosítására, levélbélyeg és ajánlás fedezésére 45 fillér bélyegeken csatolandó. Ennek hiányában az intézet igazgatója az okmányokat nem küldi vissza.

3. Azoknál, kik az elmúlt iskolai évben nyertek már ellátást a Tápintézetben, ezen körülmény jelzendő, valamint az is, kinek jótéteményét élvezték.

A folyamodványban pontosan kiirandó a szülők (gyám) vallása, polgári állása, lakása, postacíme.

4. Elemi iskolások a Tápintézetbe fel nem vétetnek. Tanítóképzőintézeti növendékek, gimnáziumi, reáliskolás és polgári iskolai tanulók közül is csak azok, kik az év végén legalább elsőrendű osztályzatot nyernek. A jelen tanév első feléről szóló értesítő vagy annak bélyegtelen hiteles (pld. a tanár urak vagy plébános urak által láttamozott) másolata csatolandó.

5. Az érdekelt szülők a felvételi értesítést még a tanév lezárása előtt megkapják, hogy gyermekeik kellő elhelyezéséről eleve gondoskodhassanak; kötelesek azonban az intézet igazgatójánál a felvett növendékek 1908/1909. évi iskolai bizonyítványát, esetleg beírási igazolványát *julius* hó első felében bemutatni, illetve postán beküldeni. Amennyiben valaki ezt elmulasztaná, avagy feltételesen felvett növendéknek elégtelen osztályzata is volna, a felvétel érvénytelen s a helyet más érdemesebb kapja meg.

6. A pécsi egyházmegyei tanítók gyermekei a Hetey alapítvány helyein elsőséget nyernek.

7. Egyesek fizeteses helyeket is nyerhetnek el. Ez esetben a Tápintézet ellátási díja, melyért a növendékek ebédet és vacsorát kapnak, 10 hónapra 120 kor., mely összeg 60 koronás részletben az intézet igazgatójánál fizetendő. Késedelmezés esetén az igazgató záros határidőt szab, s ha az alatt a fizetés be nem folyik, a növendéket elbocsáthatja. Ugyanez történik olyan növendékkel, kinek pártfogója nem fizeti be a tandíjat.

8. A felvett növendék tartozik mindenben az intézet igazgatójának

rendelkezéseihez alkalmazkodni. Meg nem felelő viselet, vagy rossz tanulás esetén az intézetből eltávolíttatik. Az így eltávolított vagy önként távozó növendékek befizetett díjaikat a már megkezdett hónapra nem kapják vissza.

9. *Mindennemű befizetések az intézet igazgatójához* (Tiszt. Komócsy István kisebb papnevelő int. subregens Pécs, Papnövelde-u. 2. sz.) *küldendők*, ki is az egyházmegyei hatóságnak köteles azokról kimutatásokat előterjeszteni. Az egyházmegyei hatóság pedig körlevélileg nyugtázza azokat.

A Püspöki Tápintézet föntartása és további fejlesztése főpásztori működésem kedves gondját képezi. Más szegényebb sorsu családok érdekes gyermekeinek fölsegélyezése mellett első sorban egyházmegyei tanító-ságom gyermekeinek neveltetését óhajtom biztosítani. Egyházmegyém espereskerületei főként pedig tanító-egyesületei megértik azt, mekkora anyagi és erkölcsi érdekek fűződnek középiskolai ifjúságunk ellátásához és helyes irányu neveléséhez. Óhajtandó lenne, hogy azon espereskerületekhez és tanítótestületekhez, melyek eddig is fentartottak helyeket a fönt közöltek szerint, mások is csatlakozzanak s előterjesztéseiket ez irányban időben megtegyék.

1418

1909

A Keresztény Szeretet Országos Gyermekekvédő Műve egyesület alap-szabályai küldetnek.

„A Keresztény Szeretet Országos Gyermekekvédő Műve“ c. egyesület lelkes felhívását mult évi XV. sz. körlevelemben 4367/1908. sz. a. közöltem a t. egyházmegyei papsággal, egyben szives figyelmébe és pártfogásába ajánlottam ennek ügyét.

Az egyházmegyei igazgató kérelmére most ezen egyesület felhívását, alapszabályait és tagfelvételi lapjait küldöm meg egy példányban minden t. plébániahivatal részére tagsági képecskék kíséretében és pedig a felhívást és alapszabályokat a német nyelvű plébániák részére német nyelven is. Midőn ezt teszem, szeretettel irányítom a t. egyházmegyei papság, különösen a lelkeszkedő papság figyelmét ezen pártolást méltán érdemlő egyesületre, felhíván, hogy ez iránt érdeklődni és érdekében apostolkodni sziveskedjék.

1419

1909

A Szent-Alajos-Társulat és e társulat Segítő-Egyletének ajánlása.

Abban a nemes küzdelemben, melyet az Egyház védő szárnyai alatt működő egyesületek és társulatok főleg az ifjúság megmentése és vallás-erkölcsös nevelése érdekében folytatnak, kiváló helyet foglal el a Gonzagai Szent Alajos tiszteletének előmozdítására alakult Szt.-Alajos-Társulat és e társulatnak Segítő-Egylete, melyeknek főtörekvése oda irányul, hogy az

ifjúságban az angyali ifju tiszteletének terjesztése, gyakorlása által a hit szelleméből táplálkozó vallás-erkölcsös érzést nevelje és megszilárdítsa, az elhagyott és a romlás veszedelmében forgó ifjakat pedig megmentse.

A jóváhagyott alapszabályokkal működő kettős egyesületnek országos igazgatója Fischer Ágoston t. pápai káplán, hittanár (Budapest, III. ker. Ó-buda, Bécsi-ut 163. sz.), aki a társulat terjesztése, céljainak ismeretése végett a Szent-Alajos-Társulat Havi Értesítőjét is szerkeszti, melynek csekély (évi 48 fillér) előfizetési ára az ifjúság legszélesebb köreiben való elterjesztését is lehetővé teszi.

Ugy a legnemesebb célokért küzdő kettős egyesületet, mint ezek Havi Értesítőjét a legmelegebben ajánlom tiszt. papságom s főleg a hitoktatók figyelmébe; az egyesületre vonatkozó ügyekben nevezett országos igazgató szívesen ad bővebb utmutatást.

Akik tehát a gondjaikra bizott ifjúság érdekében ily társulatot kívánnak szervezni, forduljanak bizalommal hozzá.

1420

1909

Ugyenezen Szent-Alajos-Társulat Segítő-Egyesülete dicsőségesen kormányzó Szentséges Atyánk, X. Pius pápa negyedszázados püspöki jubileuma alkalmából Róma főünnepére, Szent-Péter és Pál napjára (jun. 29.) zarándoklatot szervez Rómába és onnan Nápolyba. A zarándoklatot a bibornok-hercegprimás Ő Eminenciájának fővédnöksége és Kohl Medárd dr. püspök védnöksége alatt Walter Gyula dr. praelatus, apát-kanonok, budapesti központi papnevelői kormányzó vezeti.

A Szent-Alajos-Társulat Segítő-Együletének római zarándoklata.

Meneterv: Budapesttől Fiuméig vonaton II. o. — Fiumétől Ancónáig hajón I. o., Ancónától Lorettóig, Rómáig, Nápolyig vasuton II. o. — Indulás: Budapestről 1909. évi junius 25-én a reggeli gyorsvonattal. Lorettó 1 nap junius 26., Róma 6 nap. Nápolyi ut 3 nap.

Részvételi árak: Budapestről oda és vissza, Rómában 6 napi el látással: I. Budapest-Róma: 120 korona; II. Budapest-Lorettó-Róma: 125 korona; III. Budapest-Róma-Nápoly: 150 korona; IV. Budapest-Lorettó-Róma-Nápoly: 155 korona. Ez összegbe nincsenek beleszámítva a Péterfillérek, a kocsik és egyéb magán kiadások. Jelentkezni lehet a Szent-Alajos-Társulat irodájában (dr. Laczó Viktor káplánnál) Budapest, I. ker., Vár, Verbőczy-utca 1. A jelentkezés a részvételi ár egy részének, de legalább 10 koronának lefizetésével történik. A teljes összeg lefizetésének végső ideje 1909. junius 1. Ez egyszersmind a jelentkezés határideje is. A zarándokok Rómában különféle kedvezményben részesülnek. Aki bővebb tájékozást kíván, forduljon a Társulat fentmegjelölt irodájához.

1421

1909

Lourdesi
zarándoklat.

P. von Hasselt salzburgi missiós pap lelkivezetése alatt f. évi május 3-ikán zarándoklat indul Lourdesba. Az ezen zarándoklathoz csatlakozni kívánó magyar zarándokok lelkivezetését Ő Eminenciája a biboros hercegprimás engedélyével Dr. Huszár Elemér budapestvizivárosi káplán vállalta el.

Az út 12—13 napra terjed. Részvételi árak I. oszt. 560 K., II. oszt. 410 K. III. oszt. 260 K. Részletes programmot szívesen küld fentnevezett káplán — Budapest. Batthány-tér 7., — kinél ápr. 20-ikáig lehet jelentkezni.

1422

1909

B. Herder's
Konversations-Lexicon
ajánlása.

A keresztény világ egyik legkiválóbb kiadójánál Herder Benjamin freiburgi katolikus cégnél most jelent meg legújabb kiadásban az ugynevezett Konversations-Lexikon, melyre úgy a nagy munka tartalmánál, mint a benne elejétől végig érvényesülő felfogás kifogástalan voltánál fogva kiválóan alkalomszerűnek tartom úgy a tiszt. papság, mint általa az intelligens katolikus világi közönség figyelmét felhívni. A tudományos ismeretek oly bőséges és megbízható tára ez a munka, melyből a legkülönbébb kérdésekben szakavatott és megnyugtató utbaigazítást nyerhet mindaz, aki az élet számtalan kérdésében az objektív igazságok és a tudomány vívmányaiból leszűrt biztos ismeretek alapján kíván eligazodni.

A munka a legkiválóbb tudósok — köztük nem egy hazánkfiának — közreműködése mellett készült és nyolc kötetre terjed. Ára megfelelő diszes kötésben 120 korona. Megrendelhető Herder B. Verlagsbuchhändler Wien I., Wollzeile 33. A cég wieni fiókja megrendelés esetén havi 4 koronás részletfizetésre is azonnal szállítja az egész nagy művet.

Datum Quinque-Ecclesiis, die 15-a Aprilis a. 1909.

† Julius, m. p.
episcopus.

1909.

VIII.

1961

1909

Die 18. Martii 1909. SSmus D. N. D. Pius divina providentia PP. X. in audientia R. P. D. Adessori S. Officii impertita, universis christifidelibus, corde saltem contrito ac devote, anulum EE. PP. Cardinalium vel RR. PP. Archiepiscoporum et Episcoporum deosculantibus, indulgentiam quinquaginta dierum, defunctis quoque adplicabilem, benigne concessit. Praesenti in perpetuum valituro, absque ulla Brevis expeditione. Contrariis quibuscumque non obstantibus. L. S. Aloisius Can. Giambene, Substitutus pro indulgentiis.

Conceditur
indulgentia
anulum Car-
dinalium et
Episcoporum
deosculanti-
bus.

1962

1909

Geysa Arányi, administrator parochiae Szalatnak, nominatus et investitus est parochus ibidem. Personalia.

Georgius Blandl, cooperator parochiae civ. int. ad Purif. B. M. V. Quinque-Ecclesiis constitutus administrator parochiae Felsőmindszent in spiritualibus.

Josephus Deutschbauer cooperator in Püspökszenterzsébet obtenta praesentatione canonica ad parochiam Veliskovci, nominatus est administrator eiusdem parochiae.

Michaël Bergovecz, administrator parochiae Veliskovci in qualitate cooperatoris missus est ad parochiam Püspökszenterzsébet.

Andreas Czindery, vicarius adusque in spiritualibus in Némethi constitutus est administrator ibidem in spiritualibus et temporalibus.

Gabriel Gere, cooperator in Vásárosdombó ad interim dispositus est in Cancellariam dioecesanam.

Josephus Bende, cooperator in Abaliget munere eodem functurus translatus est ad parochiam Vásárosdombó.

1963

1909

P. Geysa
Felix Takács
O. S. Fr. sus-
pensus et
excommuni-
catus est.

Admodum Venerabilis P. Commisarius Provincialis Provinciae O. S. Fr. S. Joannis Capistrani Patrem Geysam Felicem Takács presbyterum, natum in Felsőseged, ob vitam eiusdem scandalosam suspendit ab ordine atque excommunicavit. Imo quia incorrigibilis inventus est, processum induxit Romae ad eiusdem ejectionem ex Ordine. Quod praesentibus ideo comunico Venerabili Clero dioecesano, ne forte praefatus Pater ad divina admittatur.

1964

1909

Exercitia ss.
pro sacerdo-
tibus.

Anno currenti ss. exercitia pro sacerdotibus sub manuactione aliquis patris e Societate Jesu in aedibus Seminarii initium habebunt die 23-a Augusti vespere, finientur vero 27-a Augusti mane cum communione sacra.

Finis ss. exercitiorum eorumque fructus saluberrimi noti sunt omnibus Vobis, VV. Fratres, quantopere desideramus, ut unusquisque Vestrum, *si fieri potest unoquoque anno, at minimum infra tres-tres annos exercitia ss. peragat*, e mandato Nostro in Litteris Circularibus anni 1907. V. sub nr. 542/1907. elucet. quapropter nolumus Vos verbis uberioribus ad eadem invitare, sed paterne et amanter hortamur Vos: venite et percipite verba salutis, ut Ipsi in Christo vivatis et Christus regnet in Vobis atque spiritu Christi animati quamplurimos Christo lucrificatis.

Comparituri in aedibus Seminarii hospitio et victu diebus suprafatis erga 10 coronas providebuntur, cooperatores tamen a solutione huius intentionis relevamus. Requiritur porro, ut comparituri hanc intentionem suam 7 saltem diebus praevie vicerectori Seminarii notam reddant et superpelliceum, stolam albi coloris, item libellum aureum Thomae a Kempis de „Imitatione Jesu Christi“ secum ferant.

1965

1909

Lelki sz. gyakorlatok az egyh. tanítók részére.

Azon nagy lelki haszontól, mellyel a lelki sz. gyakorlatok vannak egybekötve, ez idén sem akarván megfosztani egyházmegyéim kedves tanítóit, ezek családját és a rájuk bizott zsenge ifjúságot, elhatároztam, hogy az előző évek példáján buzdulva, ez idén is tartatok lelkigyakorlatokat kedves tanítóim részére.

Szeretettel hívom azért erre az egyházmegyei, összes r. k. tanítókat, a tiszt. lelkészkező papságot pedig felkérem, hogy a plébániabeli tanítókkal

a lelki sz. gyakorlatok idejét, helyét és körülményeit oly buzgalommal közölik, hogy ezekről azok mindegyike kellő időben tudomást szerezzen és eljárásuknak észrevehető eredményét lássam. Nagyon óhajtanám, hogy mindenki, aki már egyszer részt vett, még egy kartársat hozzon magával.

Az egyházmegyei r. k. tanítók részére a lelki gyakorlatok folyó évi aug. 9-ikén este 6 órakor kezdődnek és 13-án a kora reggeli órákban sz. áldozással érnek véget.

A kik ezen lelki sz. gyakorlatokon egyházmegyei tanítóim közül részt venni óhajtanak, elhatározásukat legalább egy héttel előbb a pécsi papnevelő intézet aligazgatóságának jelentsék be s a szemináriumban ezen napok alatt ingyenes ellátásban részesülnek.

1966

1909

Elhatároztam, hogy amint az elmúlt két évben, akként az idén is alkalmat nyujtok a t. egyházmegyei rk. tanítónőknek lelki szent gyakorlatok tartására. Meg vagyok győződve, hogy ismervén a lelki sz. gyakorlatok áldásait, szívesen vesznek ezen részt mindazok, akiknek körülményei ezt megengedik. Felkérem azért a t. egyházmegyei lelkészkedő papságot, első sorban pedig a t. plébános urakat, hogy a plébániájuk területén működő egyházmegyei tanítónőknek *haladéktalanul* adják tudomására, hogy a részökre tartandó lelki sz. gyakorlatok f. évi július hó 1-én (csütörtökön este) kezdődnek, tartanak 2-án, 3-án és 4-én megszakítás nélkül, július 5-én pedig szentáldozással végződnek.

Lelkigyakorlatok egyhm. tanítónők részére.

A Miasszonyunkról nevezett pécsi nőrend házában 33 egyházmegyei rk. tanítónő a lelki sz. gyakorlatok ideje alatt ingyen lakás és étkezésben részesül és pedig a jelentkezés sorrendje szerint, vagyis az előbb jelentkezők első sorban vétetnek figyelembe. Ha a jelentkezők száma meghaladná a 33-at, akkor néhánynak a pécsi „Mária leánynevelő intézet“-ben fog lakás biztosíttatni. Első sorban egyházmegyéim kötelékébe tartozó tanítónők vétetnek fel, de másodsorban figyelembe jönnek az egyházmegye területén lakó községi és állami r. k. vallásu tanítónők is. Jelentkezések bezárólag június hó 20-ik fogadtatnak el az ellátás és szállás szempontjából s aki elutasító választ nem kap, az tekintse magát felvettnék.

Ha valaki saját költségén részt óhajt venni a szentgyakorlatokon s ez a Pécsen lakó községi tanítónőkre is vonatkozik, egyszerű bejelentés mellett részt vehet.

A jelentkezések a Miasszonyunkról nev. női rend ntiszt. főnöknőjéhez

intézendők. Egyben mindennemű tudakozódásra az érdekeltek onnét kaphatnak felvilágosítást.

1967

1909

Növendékpapok felvétele.

Felhivom a tisztelendő lelkészkedő papságot, hogy *különösen a gimn. IV. osztályát végzett és érettségit tett*, valamint a főgymn. V., VI., VII. osztályát végző tanulóknak alkalmas módon adják tudomására, hogy a növendékpapok felvétele a pécsi papnevelő intézetbe f. évi június 30-án és július 1-én fog megejtetni. Akik pályázni szándékoznak, előző évi iskolai bizonyítványukkal és keresztlő levelükkel, valamint himlő ellen történt újra oltásukat igazoló bizonyítványukkal f. évi június hó 30-án a délelőtti órákban jelentkezzenek a pécsi papnevelő intézet aligazgatójánál, ki őket a szükséges utasításokkal el fogja látni. A pályázati vizsgálat és felvétel július 1-én d. e. 10 órakor a papnevelő intézet disztermében fog megtartatni. Megfelelő bizonyítvány és orvosi vélemény mellett azok, akik a német és horvát nyelvet is beszélik, előnyben részesülnek.

A felvételi vizsgálat ideje alatt olyan pályázók, akik ebbeli szándékukat a papnevelő intézet aligazgatójának *eleve* bejelentik, a papnevelő intézetben ingyenes ellátásban részesülnek.

1968

1909

Római Kath. Nagyobb Katekizmus megjelent.

A Szent István Társulat kiadásában megjelent a középiskolák használatára irt „*Római Katholikus Nagyobb Katekizmus*“, mely hivatva van a régebben használt Közép Katekizmus helyét pótolni.

Minthogy a középiskolai vallásitanítás részére kiadott 1900. évi utasítások 5. §-a azt mondja, hogy addig, míg a Közép Katekizmus megfelelő átdolgozásban nem részesül, a Kis Katekizmus használandó, elérkezett az idő, hogy a középiskolák első osztálya számára az új, Nagyobb Katekizmus vétessék használatba. Amiért is ennek használatát ezennel elrendelem.

A polgári iskolákban — jóllehet az új Nagyobb Katekizmust cimpapja ezeknek is szánja — legalább egyelőre még a Kis Katekizmust elengedőnek tartom.

1969

1909

A hitoktatók részére az iskolás gyermekek meg-

Az esztergom főegyházmegyei főt. hatóság alábbi egész terjedelmében közölt kérelmét szívesen teljesítem s elrendelem, hogy a t. plébános és h. plébános urak az iskolás gyermekek megkeresztelt voltának megállapítása

céljából kívánt bizonylatokat megkeresés esetén *haladék nélkül* teljesen díjtalanul kiszolgáltassák.

keresztelt
voltáról ke-
resztelési bi-
zonylatok
adandók ki.

Magyarország bibornok herceg-primásától. 1885. szám. Főtisztelendő Egyházmegyei Hatóságnak Pécs. Szomoruan kellett tapasztalnom, hogy sok szülő, különösen a nagyobb városokban, elmulasztja megkereszteltetni gyermekét, oly esetekben is, mikor a gyermek a törvény értelmében katolikus vallásban nevelendő.

Minthogy hova-tovább mindinkább gyakrabban fordul elő az az eset, hogy az ily gyermekek a kath. hitoktatás folyamán a szentségek felvételére, nevezetesen a szt. gyónásra és szt. áldozásra készíttetnek elő, melyekhez a keresztség, mint a többi szentségek felvételének elengedhetetlen feltétele nélkül járulni nem lehet, felhívtam volt (Litterae Circulares 1906. pag. 69.) különösen a székesfővárosban és más nagyobb városokban lelkeszkedő papságot és hitoktatókat, hogy mielőtt a gyermekeket a szentségekhez bocsátanák, keresztelési bizonylatnak bekövetelése által biztos tudomást szerezzenek az illető gyermekek megkereszteltetéséről.

A budapesti székesfővárosi hitoktatási érseki felügyelőség hozzám érkezett jelentéséből azonban arról értesültem, hogy e székesfővárosi hitoktatók megkeresésére egyes vidéki plébánosok és h. plébánosok díjtalan keresztelési bizonylat helyett utánvétellel rendes keresztlevelet küldtek, melyet a hitoktatók sok esetben saját pénzükön váltottak ki szegény növendékeik számára.

Tisztelettel kérem a főtisztelendő egyházmegyei Hatóságot, méltóztassék plébánosait, illetőleg helyettes plébánosait utasítani, hogy a hitoktatók részéről az iskolás gyermekek megkeresztelt voltának megállapítása céljából kívánt keresztelési bizonylatokat haladék nélkül teljesen díjtalanul kiszolgáltassák Esztergom, 1909. április 15. Dr. Rajner Lajos püspök, ált. érseki helynök.

1970

1909

A Horvát-Szlavon-Dalmát nagymélt. kir. országos kormány vallás- és közoktatásügyi osztálya ama törekvéstől indítatva, hogy a kereszteltek, meghaltak és eskettek anyakönyvei, ezek a teljes bizonyító erővel bíró nyilvános okmányok, minél pontosabban vezettessenek, saját bizományában kiadta a Horvát-Szlavon országokra érvényes anyakönyvi előírások gyűjteményét. Mivel ezen előírások ismerete az anyakönyvek vezetésének pontosságára és megbízhatóságára nézve sürgős szükségletet képez, a fentisztelt Kormány

A Horvát-ország és Szlavonia területén érvényes anyakönyvi előírások gyűjteményének megrendelése a verőcemegei plébániák templom pénztára terhére elrendeltetik.

házmegyémhez tartozó verőcemegyei plébániák ezen gyűjteményt 5 K. 50 f. beküldése mellett a templom pénztárak költségén a Horvát-Szlavon-Dalmát nagyméltóságú kir. országos kormány vallás- és közoktatásügyi osztályánál haladéktalanul megrendeljék, honnét ez hivatalosan fog nekik megküldetni.

1971

1909

Az országos
hath. tanítói
segélyalaptól
nyerendő
ösztöndijak
és segély-
pénzekért
benyújtandó
kérvények
határideje.

Az Országos Kath. Tanítói Segélyalap Elnöksége. 321./1909. szám-
hoz. Felhívás. Az „Országos Kath. Tanítói Segélyalap“ mindazon t. Tagjait,
akik az alapszabályok 8. és 15. §§-ai értelmében jogosítva vannak ösztön-
díjak vagy segélypénzek adományozása iránt folyamodni, van szerencsém
ezennel felkérni, hogy kellően felszerelt folyamodványaikat az alapszabályok
18. §-a szerint az alapgyűjtő-bizottság, vagy a kerületi tanfelügyelői hiva-
tal útján *f. évi julius 15-ig* az illető *főtisztelendő egyházmegyei hatósághoz*
beterjeszteni sziveskedjenek.

Tájékoztatóul tisztelettel megjegyzem, hogy a középponti bizottság
határozata értelmében a folyamodványt, a benne foglalt adatok és indokok
hitelesítése végett *alá kell iratni az illetékes plébánia hivatal által*. Ezen
hitelesítés sem községi, sem működési bizonyítvánnyal nem helyettesíthető.
Ami a melléklendő iskolai *bizonyítványokat* illeti, miután a középponti bizott-
ság csak *augusztus* utolsó napjaiban tarthatja ülését és így a folyamod-
ványokat az iskolai beiratások idejéig nem intézheti el, kizárólagosan *hiteles*
másolatokban méltóztassék benyújtani. A folyamodványok mellé *az új tag-
sági könyvecskék* is csatolandók.

Tudatom továbbá, hogy segélyben csak a t. Tagok részesülhetnek,
akik legalább *három év* óta nem élvezték az alap jótéteményét. A folya-
modványban azért is világosan megemlíteni kérem, *mikor és minő* segélyben
részesült a folyamodó; esetleg gyermekei *élveznek-e* és *minő* ösztöndíjat.

Végül a t. Tagok érdekében kiemelőnek tartom, hogy azok a
folyamodványok, amelyekhez *tagsági könyvecske nincs mellékelve*; továbbá
amelyek *nem az egyházi hatóságok útján*, vagy a kitűzött *határidőn túl*
érkeznek be, *nem* fognak figyelembe vétetni. Budapest, 1909. évi május hó
1-én. Dr. Walter Gyula, p. praelatus, kanonok, papn. kormányzó, a Segély-
alap elnöke.

1972

1909

A kassai női
gazdasági
tanintézet.

A hazai nőnevelés abban a tekintetben, hogy a nőt, a leányt termé-
szetes hivatására, gyakorlati kiképzésére előkészítse, régi idők óta nagy
hiányt mutat. Főleg az utóbbi évtizedek kiáltó hibája az, hogy a női világot

mindjobban az elméleti kiképzés terére utalta, s az önálló megélhetés lehetővé tételének hangzatos címe alatt természetes hivatásának betöltésétől mindjobban elvonta. A női világ természetes hivatása és rendeltetése általán és első sorban az, hogy jó feleség, jó anya és kiváló háziasszony legyen. A nőnevelésnek is a nő hivatásszerű, gyakorlati kiképzését kell tehát legfőképp szolgálnia.

Ennek szükségességét érzi mindjobban az egész társadalom. Hazai nőnevelésünk eme hiányának kipótlására vállalkozott a kassai Sz. Orsolyarend. Kassán tetemes áldozattal nagyszabású női gazdasági tanintézetet létesített, melyben a női világnak természetes hivatására való előkészület, más szóval a családi és a köz-élet gyakorlati követelményei viszik a főszerepet.

E női gazdasági iskolát világi szaktanerők közreműködésével maguk a sz. orsolyarendi apácák vezetik, kik arra törekeshnek, hogy növendékeik a vallás-erkölcsös, hazafias irányú nevelés mellett a háztartás és a gazdaság keretébe tartozó ismereteket gyakorlati úton és rendszeresen elsajátítsák, a családi, köz- és társadalmi élet követelményeivel megismerkedjenek, s a kellő színvonalon álló műveltséget is megszerezzék.

Hogy e törekvések mentől könnyebben és sikerebben megvalósíthatók legyenek, nevezett rend az intézet kötelékébe mintegy 80 növendék számára bennlakást (internátust) létesített, melyben a növendékek az ott nyert gyakorlati ismereteket mindjárt érvényesítik és mint második otthonukban szeretetteljes bánásmóddal, testi-lelki fejlődésüket illetőleg pedig odaadó gondoskodással találkoznak.

E női gazdasági tanintézet teljes tanfolyama két iskolai évre terjed ki, azaz négy félévből áll.

A tanév október hó elején veszi kezdetét és július hó végén zárul be. A teljes két évi tanfolyam sikeres elvégzése után képesítő vizsgát tehetnek a növendékek, melynek sikeres kiállása oklevél elnyeréssel jár.

Rendes növendékül csak az vétetik fel, ki életkora 14 évét betöltötte s lehetőleg a polgári vagy felsőbb leányiskola IV. osztályát elvégezte és erkölcsi tekintetben kifogás alá nem esik.

Rendes növendéknél a bennlakás előzetesen fizetendő havidíja: 60 korona, félévi tandíj 100 korona.

A bennlakásra vonatkozó igény augusztus 31-ig bejelentendő.

E kiváló és hézagot pótló női gazdasági intézetre azért hívom fel tiszt. papságom figyelmét, hogy az érdekelt szülőket alkalom adtán erről értesíthessék.

Aki bővebb utmutatást kíván, forduljon kérelmével Lipcsey Viktoria kassai orsolyarendi főnöknőhöz, vagy a női gazdasági tanintézet igazgatóságához.

1973

1909

Kimutatás a
Tápintézetre
befolyt pén-
zeokról.

Közlöm azon összegeket, melyek a Pécsi Püspöki Tápintézet igazgatójához a tápintézet 1908/1909. évi folyó kiadásainak fedezésére beérkeztek:

1. Dr. Igaz Béla 60 k. 2. Dr. Késmárky István 60 k. 3. Wajdits Gyula 480 k. 4. Pécsi nem lelkészkedő papság 120 k. 5. Németbólyi Esp. Ker. 93 k. 68 f. 6. Szeifritz István 240 k. 7. Mohácsi Esp. Ker. 111 k. 82 f. 8. Biró Imre 120 k. 9. Gödrei Esp. Ker. 120 k. 10. Máriakémendi Esp. Ker. 120 k. 11. Dombóvári Esp. Ker. 60 k. 12. Völgységi Esp. Ker. 120 k. (1909/910-re is 120 k.) 13. Siklósi Esp. Ker. 54 k. 14. Szentlőrinczi Esp. Ker. 120 k. 15. Szekszárdi Esp. Ker. 120 k. 16. Spies János (1909/910-re is 120 k.) Helyeiket az általuk jelölt növendékek élvezték. Az intézetnek a tanév elején volt 75 növendéke és pedig:

Ingyenes alapítványi helyen voltak	26-an
Más	4-en
Egyesek és testületek helyein	19-en
Troll P. F. alap helyein	7-en
Fizetési helyeken (à 120 k.)	18-an

Ezek közül a tanítóképzőintézetbe jártak 27-en, a főgimnáziumba 23-an, a főreáliskolába 21-en, a polgári fiuiskolába 4-en.

Tanítók fiai 36-an.

1974

1909

Hit, Remény,
Szeretet és
Tökéletes
bánat formu-
lájának aján-
lása.

Az esztergomi egyházirodalmi iskola átértve a tökéletes bánat rendkívüli fontosságát a lelkek életében, odatörekszik, hogy e tökéletes bánat formuláját, mely már nagy hasznára volt a lelkészkedő papságnak egy újabb akcióval nagyobb számban és körben elterjessze. Helyeselve a nemes szándékot, az általa kiadott „Hit, Remény, Szeretet és Tökéletes bánat” formuláját szívesen ajánlom a tiszt. egyházmegyei lelkészkedő papság és hitoktatók figyelmébe. A formulák bármely nyelven kaphatók fentnevezett egyházirodalmi iskolánál *Esztergom* (Papnevelő). 100 darab ára 1 K., 500 darab 4 K. 50 f., 1000 darab 8 K.

Datum Quinque-Ecclesiis, die 1-a Junii a. 1909.

† Julius, m. p.
episcopus.

1909.

IX.

2051

1909

Instructionem Chori Episcoporum Hungariae circa matrimonia mixta *abhinc stricte observandam* Venerabili Clero Curato infra communico. Tenor huius instructionis in eo consistit, quod Beatissimus Pater, Pius Papa X. favores in constitutione „*Provida*“ Germaniae concessos etiam ad Hungariam extenderit. Quapropter matrimonia mixta coram pastore acatholico contracta deinceps valida censentur cum ea tamen restrictione, ne pars acatholica sit apostata a catholica fide, quia si prius catholica fuisset, semper decretum „*Ne temere*“ est norma directiva pro eiusdem matrimonio, porro ea cum restrictione, quod favor hic tantum ad natos in Hungaria et ad matrimonia in Hungaria contrahenda extendatur. Sub Hungaria tamen intelligenda ipsa stricte dicta Hungaria, Transsylvania, Croatia, Slavonia et civitas Fluminensis (Fiume). Instructio ipsa est sequens:

Instructio
Chori Episcoporum Hungariae quoad matrimonia mixta nexu decreti „*Ne temere*.“

Nota sunt Vobis, Venerabiles Fratres, verba decreti, cujus initium „*Ne temere*,“ de sponsalibus et matrimonio editi, cap. XI. §. 2. his terminis expressa: „vigent (sc. statuta) quoque pro eisdem, de quibus supra catholicis, si cum acatholicis sive baptizatis sive non baptizatis etiam post obtentam dispensationem ab impedimento mixtae religionis vel disparitatis cultus, sponsalia vel matrimonium contrahunt: *nisi pro aliquo particulari loco aut regione aliter a S. Sede sit statutum*—.“ Item notum est Vobis (e Circularibus litteris eatenus editis) Sacram Congregationem Concilii ista verba die 1. Febr. 1908 ita interpretatam esse, quod hac exceptione tantummodo Constitutio „*Provida*“ (18. Jan. 1906) pro Germania data, minime autem alia quaecunque decreta impedimentum clandestinitatis respicientia comprehendantur.

Sensu huius declarationis instructio quae dicitur Lambruschiniana (30. Apr. a. 1841), vi cuius in Hungaria matrimonia mixta ab observanda

forma Tridentina relate ad validitatem matrimonii eximebantur: robore destituta est et matrimonia mixta, non servata forma Tridentina, seu absque forma per decretum „Ne temere“ praescripta, inita, pro invalidis omnino haberi debuerunt.

Ut difficultatibus haud levibus, quae exinde ortae imprimis convalidationi talis matrimonii obstabant, subveniatur, coetus Episcoporum Hungariae iis humillimis precibus adivit Sanctam Sedem Apostolicam, ut spectatis nostris adjunctis, illis Germaniae haud absimilibus, etiam ad Hungariam extendere dignaretur vigorem Constitutionis „Provida“ relate ad validitatem matrimoniorum mixtorum non servata forma Tridentina sive Piana initorum.

Sacra Sedes attentis peculiaribus Hungariae circumstantiis benignas oblatis precibus aures praeberere dignata est et inhaerens principio in ipso decreto „Ne temere“ enunciato (XI. §. 2.) pro regno Hungariae partibusque eidem adnexis exceptionem statuere voluit. Per decretum enim die 27. Febr. a. c. a S. Congregatione de Sacramentis Nro. 833/08 editum, ad Hungariam quoque extendit vim Constitutionis „Provida“ pro Germania die 18 Januarii 1906 latae servatis declarationibus a S. Congr. Concilii die 1. Febr. et die 28 Martii 1908 desuper latis. Decretum ipsum sic sonat:

„Sacra Congregatio de Sacramentis. Roma, 27 Februarii 1909. Nun. protoc. 833/08. In Congregatione Generali habita in Palatio Apostolico Vaticano die 19 Februarii 1909 proposita fuit quaestio „Romana et aliarum — Dubiorum circa Decretum de Sponsalibus et Matrimonio“ relate ad petitionem Antistitum Hungariae quoad matrimonia mixta.

EE. ac RR. PP. re mature perpensa, dubio: An et quomodo providendum sit in casu, responderunt: attentis peculiaribus circumstantiis in casu concurrentibus, supplicandum Ssmo, ut pro nunc quoad matrimonia mixta extendere dignetur regno Hungariae Constitutionem = Provida = pro Germania latam die 18 Januarii 1906. servatis declarationibus a S. C. Concilii die 1 Februarii et die 28 Martii 1908 desuper datis.“

Ex Audientia Ssmi diei 23 Februarii 1909: Ssmus audita relatione facta a R. P. D. Secretario, Emorum Patrum voto in omnibus benigne annuere dignatus est; et insuper coniugia mixta post publicationem Decreti „Ne temere“ in regno Hungariae hucusque contracta, non servata eiusdem Decreti forma, dummodo nullum aliud dirimens impedimentum obstet pro validis habenda esse voluit, idque expresse declaravit ac decrevit. D. Card. FERRATA Praef. m. p. Ph. GIUSTINI Secret. m. p. (L. S.)

Cum decretum nunc citatum et hac occasione publicatum provocet ad Constitutionem „Provida“ et declarationes desuper datas, necessarium

ducimus verba ipsius Constitutionis et citatarum in decreto declarationum tenorem vestro exhibere conspectui:

A) Constitutionis „Provida“ articulus II.:

„Matrimonia mixta quae a catholicis cum haereticis vel schismaticis contrahuntur, graviter sunt manentque prohibita, nisi accedente iusta gravique causa canonica datis integre, formiter, utrimque legitimis cautionibus, per partem catholicam dispensatio super impedimento mixtae religionis rite fuerit obtenta. Quae quidem matrimonia, dispensatione licet impetrata, omnino in facie Ecclesiae coram parochio ac duobus tribusve testibus celebranda sunt, adeo ut graviter delinquant qui coram ministro acatholico vel coram solo civili magistratu vel alio quolibet modo clandestino contrahunt. Imo si qui catholici in matrimoniis istis mixtis celebrandis ministri acatholici operam exquirunt vel admittunt, aliud patrant delictum et canonicis censuris subiacent.

Nihilominus matrimonia mixta in quibusvis Imperii Germanici provinciis et locis, etiam in iis, quae iuxta Romanarum Congregationum decisiones vi irritanti capitis *Tametsi* certo hucusque subiecta fuerunt, non servata forma Tridentina iam contracta vel (quod Deus avertat) in posterum contrahenda, dummodo nec aliud obstet canonicum impedimentum, nec sententia nullitatis propter impedimentum clandestinitatis ante diem festum Paschae huius anni legitime lata fuerit, et mutuus coniugum consensus usque ad dictam diem perseveraverit, pro validis omnino haberi volumus, idque expresse declaramus, definimus atque decernimus.“

B) Declarationes ad sequentia dubia proposita:

IV. An sub art. XI., §. 2. in exceptione enunciata illis verbis „nisi pro aliquo patriculari loco aut regione aliter a S. Sede sit statutum“ comprehendantur tantummodo Constitutio *Provida* Pii PP. X.; an potius comprehendantur quoque Constitutio Benedictina et cetera eiusmodi indulta impedimentum clandestinitatis respicientia.

V. Num in imperio Germaniae catholici, qui ad sectam haereticam vel schismaticam transierunt, vel conversi ad fidem catholicam ab ea postea defecerunt, etiam in iuvenili vel infantili aetate, ad valide cum persona catholica contrahendum adhibere debeant formam in decreto Ne temere statutam, ita scilicet, ut contrahere debeant coram parochio et duobus saltem testibus. — Et quatenus affirmative:

VI. An, attentis peculiaribus circumstantiis in imperio Germaniae existentibus, opportuna dispensatione provideri oporteat.

Quibus vero dubiis Emi Patres responderunt in comitiis die 1 Febr. anni 1908. habitis:

Ad IV. „Comprehendi tantummodo Constitutionem Provida, non autem comprehendendi alia quaecumque decreta, facto verbo cum Ssmo: et ad mentem.“

Ad V. „Affirmative.“

An VI. „Negative ideoque servetur decretum Ne temere.“ Porro ad sequentia dubia:

II. An in art. XI. §. 2. eiusdem (Ne temere) decreti sub nomine acatholicorum comprehendantur etiam schismatici et haeretici rituum Orientalium.

III. Num exceptio, per Const. Provida in Germania inducta, censenda sit uti mere localis, aut etiam personalis.

Emmi Patres (die 28 Martii anni 1908) responderunt:

Ad II.-um Affirmative.

Ad III.-um Exceptionem valere tantummodo pro natis in Germania ibidem matrimonium contrahentibus, facto verbo cum Ssmo.

Hisce documentis praemissis constituitur fundamentum quoque et principium instructionis pro praxi inferius appositae. Matrimonia enim catholicorum inter se ex lege positiva per manifestationem mutui consensus in forma ab ecclesia prius in decreto „Tametsi“ (Conc. Trid. sess. XXIV. c. 1 de ref. matrimonii, „forma Tridentina“) et inde ab anno 1908. in decreto „Ne temere,“ praescripta datam fiunt valida. E contrario matrimonia mixta (quae privilegio supra notato comprehenduntur) valida fiunt per solam manifestationem mutui consensus in forma naturali factam quin formam huius manifestationis mutui consensus Ecclesiae praescribat aut determinet.

Insistendo igitur huicce principio inque memoriam revocatis iis, quae de hac materia in communibus episcoporum Hungariae litteris circularibus die 31. Augusti 1895. editis, (in specie vero puncto earundem 11.) dicta et praescripta sunt, pro praxi, quae sequuntur statuimus vobisque observanda inculcamus:

I. Per novam S. Congregationis decisionem nihil mutatur quoad matrimonia catholicorum inter se inita. Item nihil mutatur quoad matrimonia catholicorum inter se contracta, dummodo uterque coniugum acatholicorum tempore initi sui matrimonii vere „acatholicus“ fuerit in sensu decreti „Ne temere“, id est: dummodo non fuerit in catholica Ecclesia baptisatus aut quondam ab haeresi ad Ecclesiam catholicam conversus. (art. XI. §. 1.) Matrimonia igitur „acatholicorum“ in sensu modo exposito sumptorum, prout jam dictum est, valida sunt, etiam si absque praesentia parochi et duorum testium, imo etiamsi omnino claudenstine ineantur.

II. Matrimonia mixta, i. e. matrimonia inter catholicos et haereticos vel schismaticos etiam rituum orientalium in Hungaria ubicunque celebrata, etiam non servata forma Tridentina aut forma a decreto „Ne temere“ praescripta, pro validis sunt habenda; *manent tamen graviter illicita*, ita quidem, ut iniri licite nequeant, nisi accedente iusta gravique causa canonica, datisque integre, formaliter, ex utraque parte legitimis cautionibus, id est reversalibus, et praeterea obtenta per partem catholicam dispensatione super impedimento mixtae religionis.

III. Coniuges, qui datis cautionibus obtinuerunt dispensationem in impedimento mixtae religionis, omnino in facie Ecclesiae coram parochi ac duobus tribusve testibus matrimonium celebrare in conscientia obligantur ita, ut graviter delinquant, qui coram ministro acatholico vel coram solo civili magistratu vel alio quolibet modo clandestino contrahunt.

Celebratio enim haec in forma ab Ecclesia praescripta et cum solemnitatibus de iure scripto aut consuetudine observandis (cum restrictione tamen infra dicenda), conditio est semper obtinendae dispensationis in impedimento mixtae religionis.

Si tamen sive ob defectum competentiae sacerdotis (parochi) copulantis ad valide copulandum requisitae, sive ob omissam interrogationem de consensu nupturientium, sive ob totalem omissionem declarationis consensus eorundem, sive, quod non invitatus ac rogatus sacerdos (parochus) copulationem peregerit, sive ob defectum unius aut etiam duorum testium, matrimonium ejusmodi forma in decreto „Ne temere“ praescripta destitutum postmodum deprehenderetur: matrimonium tale in Germania et amodo etiam in Hungaria a fidelibus natis in hisce terris initum, nequaquam invalidum ob clandestinitatem foret; quia *omnia mixta* matrimonia in Germania et amodo etiam in Hungaria per constitutionem „Provida“ quoad validitatem omnino exempta sunt ab observatione formae Tridentinae et consequenter etiam formae in decreto „Ne temere“ statutae.

IV. Parochus quando assistit matrimonio nupturientium, qui dederunt cautiones obtinueruntque dispensationem, interrogando exquirat et excipiat *semper* consensum, benedicat annulos, benedicat nubentes et ab eis demum iuramentum excipiat, iuxta ea, quae in Rituali dioecesano praescribuntur; prae oculis etiam habitis consuetudinibus legalibus, exclusa tamen semper missa nuptiali et solemnibus benedictione sub Missa nuptiali.*

V. Catholici qui ad sectam haereticam aut schismaticam transierint, vel conversi ad fidem ab ea postea defecerint, etiam in iuvenili vel infantili

*) Juxta responsa S. D. Inquis. d. d. 17. Jan. 1872. et 17. Jan. 1877. prohibetur etiam „Missa de die“ coniuncta cum solemnitate copulationis, si talis Missa considerari posset veluti Missa nuptialis.

aetate, ad *valide* contrahenda matrimonia cum persona catholica adhibere debent formam in decreto „Ne temere“ statutam, ita sc. ut eorum matrimonia aliter contracta sint non tantum illicita, sed et invalida et nulla. (S. C. C. 1. Febr. 1908. ad 5.)

Bene itaque notandum: „*catholica persona*“, in sensu decreti „Ne temere“ (art. XI. §. 1.) et constitutionis „Provida“ (inde a 19. Aprilis 1908.), intelligitur: 1. aut persona catholice baptisata et in religione catholica educata et nunquam ab illa aversa; 2. aut persona catholice baptisata, sed nunquam catholicam religionem professā; 3. aut persona catholice baptisata, sed mox ad haeresim aut schisma prolapsa; 4. aut persona etiam acatholica, quae acatholice quidem baptisata fuerat, sed per conversionem semel iam in gremium Ecclesiae redierat, mox tamen iterum ab illa defecit. „Mixta religio“ sponsorum itaque semper, secundum principia, heic sub 1—4 enumerata dijudicanda erit.

Sub nomine „acatholicorum“ veniunt etiam schismatici et haeretici rituum orientalium (S. C. C. 28. Martii 1908. ad 2.), dummodo non fuerint catholice baptizati, nec unquam cum Ecclesia catholica reconciliati (art. XI. §. 1.)

VI. Constitutio „Provida“ tantummodo valet pro natis in Hungaria et hic matrimonium contrahentibus. Privilegium igitur est et personale et locale, quod utrumque *simul* adesse debet.

VII. Nomine Regni Hungariae venit non modo Hungaria proprie dicta cum Transsylvania, sed etiam partes eidem adnexae, seu omnes terrae ad coronam S. Stephani pertinentes ac proinde etiam Croatia, Slavonia, Civitas Fluminensis (Fiume); omnia itaque loca sub regimine Regis apostolici nunc constituta (Juxta expressum Secretarii Cong. De Sacramentis responsum die 5. Martii datum.).

Cum igitur nexu decreti, tenore cuius constitutio Provida ad regnum Hungariae extenditur, haec pro norma agendi communicanda Vobis, Ven. Fratres, habemus: plane confidimus Vos omni ope ac zelo adlaboraturos, ut Christifideles apto modo disponantur ad excipienda qua decet filiali obedientia ac docilitate ea, quae Apostolica Sedes ad legislationis unitatem in re matrimoniali assequendam statuere opportunum duxerit. Non possumus simul Vos, Venerabiles Fratres, vehementer non exhortari, ut catholicos utriusque sexus fideles a mixtis connubiis, quantum possitis, absterreatis talesque nuptias prudenti sollicitudine antevertere et omni meliori modo impedire satagatis. Fundamentum enim matrimonii est charitas. „*Quomodo potest congruere charitas* — ait S. Ambrosius (De Abraham II. c. 9.) —

ubi discrepat fides.“ Certe intima illa animorum coniunctio, qua conjuges una caro, unum cor et quasi una anima effici debent, sperari non potest, si in re gravissima et sacerrima dissensio habeatur ita ut, quod alter summa veneratione colit ac frequentat, alteri contemptibile videatur.

Verum non tantum charitas admodum labili, fundamento in huiusmodi matrimoniis superstruitur, sed ipsa etiam fides partis catholicae maximis periculis exponitur. Quotidiana experientia — proh dolor — sat superque docet indifferentissimum religiosum per connubia mixta late propagari ac invalescere. Merito itaque Sancta Mater Ecclesia perpetuo damnavit atque interdixit ejusmodi connubia, utpote ipso iure naturali, in genere graviter prohibita, quod suam prolisque fidem et salutem periculis obiicere vetat, ac praeterea lege etiam positiva divina tam veteri (Deut. 7, 3) quam nova indirecte saltem improbata.

Itaque, Venerabiles Fratres, tam publicis quam privatis sermonibus, omni tamen cum discretione, caritate et mansuetudine, doctrinam Ecclesiae de mixtis connubiis opportune proponatis, ne unquam fiat, ut ob Vestram negligentiam illa a fidelibus tamquam innoxia considerentur, numerusque eorum periculose — proh dolor — crescens in dies augescere pergat.

Quos de talibus nuptiis contrahendis meditari noveritis, moneatis atque adhortemini sedulo, ne consilium suum exequantur.

Absit, ut dissentientes a nobis in fide charitate non prosequamur: sed edocendi sunt fideles, hanc ipsam charitatem, quae ex sese universalis est, limites habere a Deo praefixos, qui praeteriri nequeant, quin ipsa charitas in vitium degeneret.

Si qui tamen e fidelibus ab huiusmodi matrimonio ineundo prorsus desistere nollent, omnes Vestros conatus eo dirigite, ut pars catholica praescriptas cautelas et praesertim legalem securitatem de catholica omnis utriusque sexus prolis educatione praestando id efficiat, ut impedimetum matrimonii mixti dispensatione legitima removeatur et tale connubium coram Ecclesia licitum reddatur.

Quoad illos vero, qui necessariis cautionibus non interpositis nec impetrata Ecclesiae licentia nuptias mixtas inierunt, singularem Vestram sollicitudinem exposcimus. Nullis studiis parcatis, ut Vestra diligentia, prudentia ac solertia errantes hasce oves ad saniolem mentem reducere illasque S. Matri Ecclesiae reconciliare queatis. De poenitentia talium nunquam desperandum, praesertim cum ipsa matrimonii, utut illicite contracti, validitas haud exiguum conversionis impedimentum removeat. Catholicos, qui dictas nuptias illicite ac temere iniverunt, opportuno tempore admoneatis

in charitate Dei et patientia Christi, ut ad poenitentiam excitati damnum spirituale sibi et futurae proli suae illatum reparare conentur suisque satisfaciant obligationibus, ei imprimis, qua erga proles suas semper tenebuntur, ad catholicam videlicet illorum omnium educationem pro viribus procurandam. Quamvis enim leges civiles ac praesertim dispositiones scholares educationem catholicam ejusmodi prolium difficilem reddant, illam tamen impossibilem haud esse, quotidiana fere docet experientia. Plurimum certe in hac re a bona voluntate et zelo partis catholicae dependet. Quousque autem catholici huiusmodi de culpa non doleant et se vere paratos non exhibeant ad ea praestanda, quae Ecclesia, dum mixta matrimonia permittit, nunquam non requirit, procul dubio absolutionis prorsus incapaces existunt. Si tamen ad cor suum aliquando rediverint, ac sincera reatus sui detestatione, quantum in se est, malum, cuius causa fuerant, reparare polliciti fuerint, absolutio eis deneganda non est. Nam Sancta Mater Ecclesia suae misericordiae viscera vere poenitentibus nunquam praecludit; ministra est enim Illius, qui venit quaerere et salvum facere, quod perierat. Necque sollicitudo Vestra praecavendi matrimonia mixta a cura eorum, qui desponsationi jam proximi sunt, demum incipiat. Verum pueros puellasque ab ipsa tenera aetate in timore Dei, in fide firma, Ecclesiae verae amore, status gratiae aestimatione et Sacramentorum frequentia educate et ita mixtorum connubiorum periculum in ipsa radice suffocare nitamini. Assiduis demum, Ven. Fratres, Deum exoretis precibus, ut fidem in mentibus fidelium Vestrorum augere eosdemque ab omni fidei naufragio praeservare misericorditer dignetur. Vita praeterea Vestra — ut verbis utamur Conc. Provincialis Strigoniensis anno 1858. celebrati (Tit. 3. c. 8 de mixtis matr.) — moribusque Vestris Ecclesiam Jesu Christi amabilem personasque Vestras venerandas reddatis, ut verba et adhortationes Vestrae non in irritum cadant. — Budapestini, ex conferentiis Nostris die 16. Martii anni 1909. habitis. *Claudius Card. Vaszary* m. p. Princeps Primas Hungariae, *Archi-Eppus Strigonien. Dr. Aug. Fischer-Colbrie* m. p. Episcopus Cassoviensis, Notarius conferentiarum Epporum.

Datum Quinque-Ecclesiis, die 8-a junii a. 1909.

† Julius, m. p.
episcopus.

1909.

X.

2085

1909

Theologos cursum quartum absolutos, in quantum aetate praescripta gaudent, die 22-a Junii a. c. s. ordine subdiaconatus, die 23-a Junii s. diaconatu et 24-a Junii s. presbyteratu initiabo.

Preces pro
ordinandis.

Ut omnes ad SS. ordines promovendi sancti et perfecti evadant ministri mysteriorum Dei, praesentibus praescribo SS. Curionibus, ut populum fidelem praevie edoctum provocent, quatenus die 20-a Junii, quae est Dominica III. post Pentecosten, item diebus ordinum conferendorum post S. Missae sacrificium Ipsos praeorantibus ferventes pro ordinandis ad Deum preces fundat. Item praecipio, ut omnes sacerdotes dioecesani Dominica praedicta atque diebus ss. ordinum orationibus SS. Missae sacrificii collectam *pro omni gradu Ecclesiae* addant.

2086

1909

Sua Sanctitas benignissime indulgere dignata est, ut Litaniae in honorem S. Joseph a S. Rituum Congregatione approbatae tum private, tum publice recitari et decantari valeant. Concernens decretum praesentibus publico. Litanias in lingua latina adprobatae, necnon authenticam harum Litaniarum et Orationis appositae versionem Hungaricam, Germanicam et Croaticam in pagellas separatas imprimi curavi atque textum originale cum versione Hungarica singulis exemplaribus harum Circularium accludo, versionem vero Germanicam et Croaticam respectivis tantum parochiis mitto.

Litaniae in
honorem S.
Joseph.

URBIS ET ORBIS.

Sanctissimus Dominus noster Pius Papa X. inclytum patriarcham S. Joseph, divini Redemptoris patrem putativum, Deiparae Virginis sponsum purissimum, et catholicae Ecclesiae potentem apud Deum patronum, cujus

glorioso nomine a nativitate decoratur, peculiari atque constante religione ac pietate complectitur. Hinc supplicibus enixisque votis et precibus plurimum sacrarum Ecclesiae Antistitum et Praepositorum ordinum religiosorum, praesente Abbate generali Cisterciensium reformatorum, libenter obsecundans, suorum Decessorum fel. rec. Pii IX. et Leonis XIII. exempla, acta et decreta de cultu ipsius S. Joseph edita, toto animo ac voluntate per hoc novum decretum prosecui statuit. Eapropter, quo omnes et singuli christifideles, cujusvis sexus, status et conditionis, cum filiali ac religioso affectu ac firma solidaque spe eximias Nazarenae Familiae nutritii et custodis virtutes frequenter recolant ac studiose imitentur, validamque opem, praesenti tempore, humanae familiae ac societati congruentem, iteratis invocationibus ferventer implorent, Litanias in honorem S. Joseph, sacrarum Rituum Congregationis examini ac iudicio subjectas, atque ab ipsa dignas approbatione recognitas, de ejusdem sacrae Congregationis consulto, ac referente infrascripto Cardinali Praefecto et Ponente, apostolica sua auctoritate approbavit; easque in vulgus edi, atque in libris liturgicis, post alias Litanias jam adprobatas, inseri ita indulxit, ut in universa Ecclesia tum private, tum publice, recitari et decantari valeant. Insuper eadem Sanctitas Sua omnibus et singulis christifidelibus has Litanias in honorem sancti patriarchae Joseph persolventibus, tercentum dierum indulgentiam, semel in die lucrandam, et animabus in expiatorio carcere detentis etiam applicabilem, benigne concessit. Contrariis non obstantibus quibuscumque. Die 18. Martii 1909. L. † S. Fr. S. Card. *Martinelli*, Praefectus. † D. *Panici*, Archiep. Laodicen., Secretarius.

2087

1909

Festum S.
Paulini eve-
hitur ad ritum
duplicem
minorem.

Santissimus D. N. Pius PP. X. ope Brevis ad I LL. ac Rss. D. Episcopum Nolanum sub annulo Piscatoris die 18-a Septembris 1908 directi, *festum S. Paulini Episcopi* ad ritum duplicis minoris in universa Ecclesia elevare dignatus est. Verba dispositionis Apostolicae horum spectantia sunt haec: „Peculiari devotionis sensu ducti, quo tantum Sanctum prosequimur et recolimus, liturgici quoque cultus decorem extendere atque amplificare volentes apostolica Nostra auctoritate, tenore praesentium edicimus, ut festum ipsius sancti Episcopi, quod hucusque ritus simplicis fuit, evehatur in Ecclesia universa ad festum ritus duplicis, celebrandum singulis in posterum annis die vigesima secundi mensis Junii.“

Quod pro statu notitiae et directionis publicatur.

2088

1909

Tertio Idus Februarii (11 Feb.)

Lapurdi, in Gallia, Apparitio beatae Mariae Virginis Immaculatae.

In Africa, natalis sanctorum . . .

Varianda et
addenda in
Martyrologio
Romano.

Pridie Idus Februarii (12 Feb.)

In Hetruria, apud Montem Senarium, sanctorum septem Fundatorum Ordinis Servorum beatae Mariae Virginis, qui post asperrimum vitae genus, meritis et prodigiis clari, pretiosam in Domino mortem obierunt. Quos autem in vita unius verae fraternitatis spiritus sociavit, et indivisa post obitum populi veneratio prosecuta est, Leo decimustertius una pariter sanctorum fastis accensuit.

Barcinone, in Hispania . . .

Quinto Idus Octobris (11 Oct.)

Post elogium: Ucetiae, in Gallia Narbonensi, S. Firmini, Ep. et Conf., ponatur:

Calotii, in dioecesi Astensi olim Papiensi, sancti Alexandri Sauli, Episcopi Confessoris, e congregatione Clericorum Regularium sancti Pauli, quem genere, virtutibus, doctrina et miraculis clarum Pius decimus sanctorum fastis adscripsit.

In Scotia, Sancti Canici . . .

Decimoseptimo Kalendas Novembris (16 Oct.)

Ad calcem, post verba: . . . ratum habuit et confirmavit:

Muri, in Lucania, sancti Gerardi Majella Confessoris, laici professi congregationis sanctissimi Redemptoris, quem miraculis clarum Pius decimus Pontifex Maximus sanctorum albo accensuit.

Sanctissimus Dominus noster Pius Papa X. referente infrascripto sacrorum Rituum Congregationis Secretario, suprascripta elogia ita adprobata Martyrologio Romano suis locis respective inseri jussit, die 9 Septembris 1908. — (L. † S.) — S. Card. Cretoni, Praefectus. † D. Panici, Archiep. Laodicen., Secretarius.

2089

1909

Az országos kath. tanítói segély-alap elnöksége. 494/1908. szám. A főtitisztelendő egyházmegyei Főhatóságnak Pécs. A magyarországi latin és görög szertartású római katolikus tanítók segélyalapjának középponti bizottsága az alapszabályok 32. §-a értelmében folyó évi rendes közgyűlését

Az országos
tanítói
segélyalap
közgyűlése.

Budapesten, augusztus hó 28-án az egyetemi templomban 9 órakor végzendő csendes sz. mise meghallgatása után közvetlenül, vagyis 9^{1/2} órakor a Középponti Papnövelde dísztermében (IV. Papnövelde-utca 7.) fogja megtartani.

Mély tisztelettel kérem a főtisztelendő egyházmegyei Hatóságot, hogy az új alapszabályok IX. 20. §. c) pontja értelmében a Nagyméltóságu Püspöki karnak képviselőjére meghatalmazottat kiküldeni; d) pontja értelmében pedig az alap tagjainak képviselőjére az egyházmegye tanító-sága körében a választást elrendelni és a megbízottak neveit alulírott tudomására adni méltóztassék.

Kiváló tisztelettel Budapest, 1909. évi május hó 1-én. Főtisztelendő egyházmegyei Főhatóságnak alázatos szolgálja *Dr. Walter Gyula*, pápai praelatus, kanonok, az orsz. kath. tanítói segélyalap középp. bizottságának elnöke.

Az alap egyházmegyei tagjainak képviselőjére kiküldendő megbízott választása iránt 1906. évi IX. sz. körlevelemben intézkedtem.

2090

1909

Miniszteri
határozat a
tanítói kert-
illetmény tár-
gyában.

Egy konkrét esetből kifolyólag a tanítói kertilletményre vonatkozólag más egyházmegyei hatóságnak adott vallás- és közoktatásügyminiszteri határozatot miheztartás végett egész terjedelmében közzéteszem:

20586. szám. *Nagyméltóságu Püspök, Gróf úr!* F. évi február hó 11-én 609. szám alatt kelt előterjesztésére van szerencsém Nagyméltóságodat tisztelettel értesíteni, hogy mivel az 1907. évi XVII. t.-c. 2. §-a csupán a tanítói lakásilletményt illetőleg enged az iskolafenntartónak bizonyos esetekben a törvényben megállapított mértéktől való eltérést, *a tanítói kertilletmény minden körülmény között teljes egészében kiszolgáltatandó vagy természetben, vagy készpénzben.* Fogadja Nagyméltóságod őszinte tiszteletem nyilvánítását. Budapest 1909. évi március hó 15-én. A miniszter meghagyásából: *Kacskovics Mihály*, miniszteri tanácsos.

2091

1909

Szünidei to-
vábbképző
tanfolyamok
tanítók ré-
szére.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztertől. 49332. szám. Az elemi iskolai tanítók és tanítónők részére a folyó iskolaév nagy szünidejében tartandó továbbképző tanfolyamok tárgyában a kir. tanfelügyelőkhöz intézett rendeletem másolatát van szerencsém a főtiszt. Egyházi Főhatóságnak szives tudomás végett oly tiszteletteljes kérelem kapcsán megküldeni, hogy a ft. Egyházmegyei Hatóság bölcs fenhatósága alá tartozó iskoláknál működő tanítókat és tanítónőket e tanfolyamokon való részvételre buzdítani

méltóztassék. — Budapest, 1909. április hó 23-án. A miniszter helyett: *Tóth* államtitkár.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztertől, 49332. szám. Tudomás és további eljárás végett értesítem Tanfelügyelő urat, hogy a folyó iskolaév szünidejében az 1906. évi január hó 10-én 102594/905. sz. a. kelt rendelettel kiadott tanítói és tanítónői továbbképző tanfolyamok szervezeti szabályzatában foglaltak alapján, folyó évi július hó 5-től kezdődőleg július hó 24-ig bezárólag több állami tanító és tanítónőképző intézetnél, a korábbi évekhez hasonlóan, három hétre terjedő tanítói és tanítónői továbbképző tanfolyamok fognak tartatni, még pedig tanítók számára az aradi, a budapesti I. kerületi, a kolozsvári és a losonci áll. el. iskolai tanítóképző intézetekben, tanítónők részére pedig a budapesti II. kerületi és a szabadkai áll. el. iskolai tanítónőképző intézetekben.

E tanfolyamok egységes programja a következő:

1. A magyar nyelv tanítása nem magyarajku népiskolában (az új tanterv és utasítások magyarázatával), 10 óra.
2. Tájékoztató a szociális paedagogia legújabb törekvéseiről és alkotásairól a külföldön és hazánkban, 10 óra.
3. A rajz és kézügyesség a szemléltetés szolgálatában, 4 óra.
4. Az ének, rajz és kézügyesség tanítása a népiskolában (a népiskolai tanterv és utasítások magyarázatával), 8 óra.
5. A természettudományi és mennyiségtani tárgyak tanítása a szociális vonatkozások gyakorlati érvényesítése, 5 óra.
6. Gyakorlati mintatanítások az 1—5 alatti előadásokkal kapcsolatban, 12 óra.
7. A gazdasági szövetkezetek és a néptanító, 6 óra.
8. A gazdasági számtartás legegyszerűbb módjai, 2 óra.
9. Gyakorlati foglalkozások a rajzból és kézimunkából, 30 óra.
10. Kirándulások, közintézetek stb. meglátogatása a délutáni órákban a helyi körülmények szerint.

Mindegyik tanfolyamra 50—50 hallgató állami költségen nyer az intézet internátusában szállást és étkezést, azonkívül 20—20 korona utazási költségben is részesül.

A saját költségükre jelentkező többi hallgatók ingyen szállást nyernek az intézetben, hol mérsékelt áron étkezést is kaphatnak.

A felsorolt hat tanfolyam bármelyikére való felvételért folyamodhatnak az ország bármely részében lakó és bármilyen jellegű elemi népiskolánál működő okleveles tanítók és tanítónők.

A felvétel iránti bélyegtelen kérvények azon illetékes megyei királyi tanfelügyelőnél nyújtandók be, akiknek tankerületében a folyamodó működik.

Végül felhivom Tanfelügyelő urat, gondoskodjék arról, hogy tankerülete minden jellegű iskoláinál működő tanítók és tanítónők kellő időben és megfelelően értesítve legyenek a megtartandó tanfolyamokról. — Budapest, 1909. április hó 23-án. A miniszter helyett: *Tóth* államtitkár.

2092

1909

Az ehm.
alapítv. hiva-
tal 1908. évi
számadásá-
nak kivonata.

Az egyházmegyei alapítványi hivatalnak az egyházmegyei papságot érdeklő alapokról 1908. évre készített számadási kivonatát jelen körlevelem melléklete gyanánt minden plébániahivatal számára egy példányban megküldöm.

2093

1909

Ő Szentsége
heliogravure
képe ajánlta-
tik.

Ő Szentsége X. Pius pápa 50 éves áldozópapi jubileuma alkalmából lefestette magát gróf Lippay Bertalan ismert festőművész által. E kép heliogravure kivitelű sokszorosítását a Szent István-Társulatnak most karácsonykor megnyitott műkereskedési osztálya hozza forgalomba. A sikerült másolat egy példánya 20 K.

Tekintettel, hogy a kath. egyesületeknek sokszor van szüksége Ő Szentsége képére, ezen képet, valamint a Szent István-Társulat műkereskedését (Budapest, VIII. Szentkirályi-utca 28.) a tisztelendő egyházmegyei papságnak szívesen és melegen ajánlom.

Datum Quinque-Ecclesiis, die 12-a Junii a. 1909.

† Julius, m. p.
episcopus.

1909.

XI.

2996

1909

Az Országos Kath. Szövetség nagyméltóságu elnöke tudomásomra hozni méltóztatott, hogy a IX. magyar katolikus nagygyűlés f. hó 29., 30. 31-én Szegeden fog megtartatni.

A IX. Orsz.
Kath. Nagy-
gyűlés aján-
lása.

Örömré hangol a lelkesedés, mellyel az Orsz. Kath. Szövetség a magyar katolicizmus életében és munkásságában hatalmas tényezővé vált kath. nagygyűlések szervezésében előljár, örömmel tölt el ama sikerek és intézmények sorozata, melyek a magyar katolicizmus kiváló erőforrásainak bizonyult eddigi nagygyűlésekből fakadtak s örömmel szemlélem a kath. szellemnek azon megújulását is, mely a szervezett munkában közösnek bizonyult buzgóság s együvértartozás meleg átérzése alapján hatalmas lendületnek indult. S épen ezért szívesen és készséggel csatlakozom az idej IX. nagygyűlés minél impozánsabb és tartalmasabb kialakítására irányuló mozgalomhoz.

S nincs forróbb óhajom, minthogy tiszt. papságom példámat kövesse s kiki a saját maga részéről, valamint működési körében a kath. nagygyűlés és az általa kitűzött célok sikeréhez legjobb tehetségéhez képest hozzájáruljon.

Nem kételkedem, hogy tisztelendő, kedves papságom nemcsak tekintélyes számmal részt vesz Velem együtt az idej IX. Szegeden tartandó Orsz. Kath. Nagygyűlésen, hanem különösen azok, kiknek a magyar alföld e szive, gyöngye könnyebben megközelíthető, hiveiket is buzdítani fogják a részvételre.

Sarkaljon, tüzeljen az eddig elért sikerek feletti öröm érzetén kívül ama mélységes meggyőződés is, hogy még sokkal távolabb vagyunk az óhajtott céltól, semhogy az eddigi részleges sikereken megnyugodva pihenünk, vagy lankadnunk szabadna.

Hogy a tornyosuló veszedelmek között megtaláljuk és megálljuk helyünket, hogy a lassan erősödni indult kath. érzés és öntudat megacélosodjék, hogy a munkára kész jóakarat tette váljék s eredményt mutasson: a további szervező munkára kiáltó szükség van.

2997

1909

Ordo confirmationis et Visitationis canonicae.

Deo propitio mense Septembri anni currentis, prout hoc jam in Litteris Circularibus a. c. VI. insinuavi, in districtu Völgység visitationem canonicam sum suscepturus atque s. confirmationis sacramentum distributurus ordine sequenti:

Die 19-a Sept. in Högyész	Die 25-a Sept. in Bonyhádvarasd
„ 20-a „ „ Diósberény	„ 26-a „ „ Nagyvejke
„ 21-a „ „ Szakadát	„ 27-a „ „ Lengyel
„ 22-a „ „ Tevel	„ 28-a „ „ Závod
„ 23-a „ „ Zomba	„ 29-a „ „ Mucsi
„ 24-a „ „ Kisdorog	

2998

1909

Ordinatio.

Per manuum Nostrarum impositionem in Ecclesia Nostra Cathedrali die 25-a Junii ad s. ordinem presbyteratus promoti sunt: Joannes Cserta, Julius Gratzl, Ferdinandus Haug, Josephus Hegedüs, Carolus Horváth, Franciscus Kemény, Ludovicus Mayer, Petrus Mixich, Paulus Sebő.

2999

1909

Personalia.

Ignatius Szikora emer. parochus Ráczmecske-ensis, Nestor dioecesanus, nominatus est assessor consistorii epplis ad honores cum jure cingulum violaceum deferendi.

Eugenius Fájth praefectus studiorum in Seminario atque professor theol. dogmaticae supplens erga preces proprias a munere utroque relevatus et constitutus est professor doctrinae religionis penes gymnasium Aug. Helv. Conf. in Bonyhád.

Gabriel Gere sacerdos ad interim in aulam eppalem dispositus nominatus est praefectus studiorum in Seminario atque professor theol. dogmaticae supplens.

Christophorus Vörös cooperator in Dombóvár constitutus vicarius in spiritualibus penes parochum Nakensem.

Missi sunt cooperatores:

Michaël Bergovecz e Püspökszenterzsébet ad Mohács ad S.
Michaël Arch.

Joannes Cserta neomysta ad Magyarorszék.

Petrus Frost e Püspöknádasd ad Mágocs.

Colomannus Galambos e Cikó ad Himesháza.

Conradus Gestettner e Himesháza ad Ozora.

Julius Gratzl neomysta ad Hosszuhetény.

Ferdinandus Haug neomysta ad Lakócsa.

Josephus Hegedüs neomysta ad Abaliget.

Carolus Horváth neomysta ad Koppányszántó.

Joannes Horváth e Mohács ad Valpó.

Josephus Hortobágyi e Szakcs Quinque-Ecclesias ad Purif. B. M. V.

Eletuherius Kalauz e Kajdacs ad Dombóvár.

Franciscus Kemény neomysta ad Vajszló.

Carolus Kerbolt e Hosszuhetény ad Kajdacs.

Ludovicus Mayer neomysta ad Olasz.

Guilielmus Mindszenti e Magyarorszék ad Cikó.

Petrus Mixich neomysta ad Püspökszenterzsébet.

Paulus Perényi e Mágocs ad Paks.

Paulus Sebő neomysta ad Rácmecske.

Franciscus Seleznik e Vajszló ad Szakcs.

Bartholomaeus Tolnai e Paks ad Szigetvár.

Ludovicus Tóth e Szigetvár ad Dunaföldvár.

Josephus Kühnl e Dunaföldvár ad Paks. Dein vero ob infirmitatem
ad interim a servitio dioecetano relevatus est.

3000

1909

Petrus Matarics parochus Dályokensis pensione annua povisus die 4-a Julii anni currentis sacramentis rite munitus ad aeternam haereditatem vocatus est in Zombor anno aetatis 74-o, sacerdotii 47-o. Ab a. 1872. fuit vicarius in Lőcs, ab a. 1875. parochus ibidem, ab a. 1884. parochus in Dályok, ab a. 1907. cessit in statum quietis cum pensione annua.

Obitus Petri
Matarics pa-
rochi.

Animam denati confratris piis ad aram suffragiis juxta statuta synodi dioec. commendo.

Lux perpetua luceat Ei!

3001

1909

Obitus Filippi
Gehring pa-
rochi.

Filippus Gehring parochus Somberekensis in statu quietis cum pensione annua die 21-a Julii a. c. apoplexia tactus post diuturnam infirmitatem obiit Quinque-Ecclesiis anno aetatis 65-o, sacerdotii 39-o. Ab a. 1873. egit parochum in Somberek. Ab a. 1906. pensione annua provisos vixit in quiete.

Pro refrigerio animae denati confratris velint omnes sacerdotes dioecesani juxta statuta synodi dioecesanae tres missas persolvere.

Requiescat in pace!

3002

1909

Concursus
pro beneficio
parochiali
Bizovac.

Beneficium parochiale Bizovac juri patronatus Fundi Religionis obnoxium per translationem vacans concursui publico usque 10-am Septembris a. c. duraturo exponitur. Competentes in examine prosynodali approbatos praesentibus invio, ut recursus tymbro legali provisos Excellentissimo Gubernio Regni Croatici-Slavonici et Dalmatici inscriptos infra terminum praecclusi ad officium dioecesanum promoveant.

3003

1909

Concursus
pro beneficio
parochiali
Dályok.

Pro beneficio parochiali Dályok juri patronatus Serenissimi Domini Archiducis Friderici obnoxio per resignationem vacanti concursus usque 10-am Septembris a. c. duraturus indicitur. Qui animo ducuntur isthoc beneficium obtinendi, in quantum in examine prosynodali sint approbati, praesentibus provoco, ut recursus Serenissimo Domino Patrono inscriptos intra praefixum terminum officio dioecesano exhibeant.

3004

1909

Concursus
pro beneficio
parochiali
Radikovci.

Pro beneficio parochiali Radikovci juri patronatus Excellentissimae Dominae Stephaniae Majláth de Székhely obnoxio concursus usque 1-am Septembris a. c. duraturus publico. Competentes habiles praesentibus invio, ut recursus Excellentissimae Dominae Patronae inscriptos infra terminus praecclusi officio dioecesano substernant.

3005

1909

Suscepti in
Seminarium.

In concursu publico in aedibus Seminarii Nostri die 1-a Julii a. c. asservato suscepti sunt in seminarium alumni sequentes: in annum I. theo-

logiae Michaël Kocsis, Carolus Schultz, Stephanus Szolga; in classem VII. gymn.: Ernestinus Bencze, Franciscus Máta, Carolus Musza, Georgius Simon; in classem gymn. VI.: Ladislaus Egerszeghy, Petrus Gábor; in classem V. gymn. Michaël Domosvay, Josephus Dörnyey, Aloysius Geiszt, Ludovicus Ify, Aemilius Hübner, Michaël Kapinya, Stephanus Kováts, Michaël Stepanovics, Antonius Szebedits.

3006

1909

Kerlin János Jézus társasági áldozópap, kalocsai főgymn. tanár lelki Ehm. tanító-
vezetése mellett f. évi júl. 1—6-áig tartott lelkigyakorlatokon megjelentek: nők lelkigyakorlatain részt vettek.

Balatonyi Mária, Pécs, Bayer Vanda, Dunakömlöd (Tolnam.), Bodonyi Jolán okl. tanítónő, nevelőnő, Boross Terka Pári, Brutschy Mária Pécs, Dischka Margit Pécs, Fent Blanka okl. tanítónő, Francsics Teréz Gyulaj, Gyenis Anna Csoboka (Baranyam.), Győrváry Mária Pécs, Gyulay Ilona Pécs, Helényi Julia Mágocs, Hikker Ilona Pécs, Hiller Gizella Szentlászló, Horváth Erzsébet Szekszárd, Huvas Mariska Pécs, Jártas Róza Szekszárd, Keller Róza Pári, Kákonyi Róza Tolna, Kálmán Gizella Bonyhád, Kálmán Teréz Szekszárd, Kálóczy Mária Bedenik (Belovár m.), Kiss Anna Sióagárd, Köházy Gizella Döbrököz, Kruck Paula Lakócsa, Lengyel Ferencné Tolna, Lengyel Róza Tolna, Mattenheim Margit Ivándárda, Máj Erzsike Hőgyész, Mindszenti Anna Palotabozsok, Müller Teruska Tolna, Nagy Anna Csurgó, Oblián Mária Lánycsók, Peduzzi Mária Sároka, Schreyer Irén Pécs, Seleznik Paula Sióagárd, Soós Ilonka Lajosháza, Steindl Anna Hőgyész, Steindl Mária Hőgyész, Timár Mária Görcsöny, Vass Sarolta nevelőnő Sztlőrinc, Vargha Szerafin F.-Leperd.

3007

1909

Hauer Ferenc Jézustársasági áldozópap, kalocsai főgymn. tanár lelki Ehm. tanítók
vezetése mellett f. évi aug. 9—13-ikáig tartott lelkigyakorlatokon részt vettek: lelkigyakorlatain résztvettek.

Barth István szentkatalinai t., Bátori József püspökbogádi t., Beck Károly vémenői t., Bresits Ferenc marázai t., Csiffáry Arnold baranyajenői t., Eisenbarth Ferenc himesházai t., Frank János pusztahetényi t., Gábor József felsőmindszenti t., Habel Ignác lipóti t., Hadi Jenő kishereendi t., Herr Róbert hercegszabari t., Horváth József nagybicsérdi t., Horváth Mihály mázai t., Jaksics Sándor kislipóti t., Jancsek Lajos okl. tanító, Járányi Lajos baranyasomogyi t., Karl János szopoki t., Kész József villányi t., Kiszely Szilveszter főherceglaki t., Koleszarits Ferenc átai t., Koleszarits Károly m.-sarlósi t., Koleszarits Mátyás lotárdi t., Komlósi Antal hercegszabari t., Komlósi Márton alsószent-

mártoni t., Krammer Károly mágocsi t., Kún Márk hidori t., Lambert Ede tolnai t., Lauer Károly pócsai t., Matheovits György birjáni t., Mauthner Ferenc kisnyárádi t., Mayer József baranyabáni t., Németh Imre mecsek-rákosi t., Oberritter Alajos korpádi t., Oberst Lajos sátorhelyi t., Peszlen György kajdaci t., Rettinger István dúzsi t., Rivészi Antal személyi t., Ruzicska József mözsi t., ifj. Ruzsinszky József bakócai t., Somsich S. keszüi t., Steiner Ferenc szökédi t., Svarda Gyula málomi t., Százuj István geresdi t., Szeiler Bálint villánykövesdi t., Szende Antal kiskassai t., Terbócz Béla bolmányi t., Vitkovits István magyarpeterdi t., Weininger Kálmán karancsi t.

Gergelits József, ny. t., Százuj Ede, ny. t., Ujváry N., ny. t., Wágner György, ny. t.

Koleszárits Kálmán tanítójelölt, Kreuzer Nándor tanítójelölt, Rivészi Dezső tanítójelölt, ifj. Somssich Sándor tanítójelölt.

3008

1909

Kuliszeky
Ernő Baranya
vm. kir. tan-
felügyelője.

Bolgár Kálmán kir. tanfelügyelőnek szabadságolása és ezt követő nyugdíjaztatása folytán megüresedett Baranya vármegye kir. tanfelügyelői állására a vallás- és közoktatásügyi nagymélt. m. kir. miniszter ur *Kuliszeky Ernő* Udvarhelymegye kir. tanfelügyelőjét helyezte át. Miről tudomásvétel céljából tájékoztatom az iskolaigazgató tiszt. plébános urakat.

3009

1909

Tanítói pá-
lyázatok köz-
zététele.

Az egyházmegyei tanítói állásokra kiírt pályázatok eddig nem egy alkalommal tétettek közzé a *Pécsi Ujlapban*. Miután a pályázatok közzététele helyi lapokban is indokolt, nemcsak helyeslem azok eljárását, akik a *Pécsi Ujlapban* eddig hirdették, hanem óhajtom és ajánlom, hogy fentnevezett helyi lapot az iskolaszékek egyházi elnökei, a t. plébános urak, a jövőben igénybe vegyék s ez által is hozzájáruljanak az eszmék terjedéséhez, melyeket a *Pécsi Ujlap* és a Budapesten megjelenő *Ujlap* hirdetnek, melyek a keresztény restauráció nagy munkáját tűzték szemük elé s a keresztények vallásos-hazafias meggyőződésének és anyagi boldogulásának előmozdítását célozzák.

3010

1909

A Kath. Házi-
asszonyok
Szövetsége.

A Kath. Háziasszonyok Szövetsége a múlt év folyamán azon célból alakult meg, hogy a pusztulásnak indult keresztény család és a házas érények visszaállítására alkalmas erőket és módokat intézményesen érvényesítse.

A közerkölcsök sülyedésének és a társadalmi zavaroknak egyik fontos okát a keresztény családi élet megbomlásában kell keresnünk és látnunk. Az összeomló házi tűzhelyek romjaiból verődnek ki a társadalom átkát, vagy legalább szomorú terhét képező elhagyott és kitett gyermekek, a hajléktalanok és bűnösök; de innét fakad a társadalom legszegénylethebb és legvértőbb sebe is: a nemzet virágának, a kenyérkeresetre utalt munkás és cselédleányoknak bukása, mely oly ijesztő százalékokat mutat fel, hogy a mai viszonyok között a szolgálat hova-hamar a legszegénylethebb foltja lesz magyar társadalmunknak, mert a nép gyermekének erkölcsi meggyaláztatásával és megrontásával jár.

A Kath. Háziasszonyok Szövetsége mélyen érezve ezt a szomorú körülményt, telve van vággyal, hogy legalább is az ilyen leánygyermek megmentésére siethessen. Készségesen veszi kezébe az árvaházakból, menházakból és gyermektelepekről kikerülő leánygyermekket és őket becsületes munkára és gyakorlati tudásra nevelni kész, hogy belőlük alkalmas cseléd, munkásnő és esetleg élelmes családanya és jó gazdaasszony válják.

Oly kiáltó e téren a szükség, s oly nagyok nemcsak a célok, melyeket a Kath. Háziasszonyok Szövetsége maga elé tűzött és elérni akar, hogy az általa indított mozgalom támogatása, terjesztése, ismertetése nemcsak nekünk lelkipásztoroknak, hanem minden nemesen érző hazafinak is önként érthető, szigorú kötelessége.

Midőn tehát a Kath. Háziasszonyok Szövetségét (székhelye: Ujpest, Bocskay-u. 1.; 1909. aug. 1-től: Budapest, Váci-u. 18.) tiszt. papságom figyelmébe a legmelegebben ajánlom, egyuttal felhivom, hogy ki-ki a szövetség célravezető intézményeinek ismertetését magában foglaló füzetet meghozatva, úgy a Szövetséget, mint annak célját és eszközeit az érdekeltekkel mentől szélesebb körben megismertetni iparkodják. Mert csak így remélhető, hogy ez a rendkívül fontos Szövetség s az általa létesített és még létesíteni kívánt intézmények mindazok támogatását elnyerik, akiknek a Szövetség által kitűzött nemes célok elérése közös óhajlásuk.

3011

1909

Dr. Kanyó Gyula kalocsaegyházmegyei áldozópap, zombori káplán lefordította és kiadta P. Fereres János spanyolországi jézustársasági atyának a szélzetben jelzett cím alatt megírt munkáját. A műnek nagy gyakorlati haszna és tudományos jelentősége van. „Tele van hittani tudással és érdekes fiziológiai fejtegetésekkel, melyeket a szerző világosan ad elő, hogy azután gyakorlati következtetéseket vonjon le belőlük.” A lelkészeknek kiváló szolgálatot tehet

„A valódi halál és a lát-szólagos halál tekintettel a Szentségekre“.

a munka, amennyiben nemcsak a tudományos szellem emelésére alkalmas hanem arra is képesíti őket, hogy hiveik halálos ágyánál még sok jót tegyenek, s a szentségeket azon magasztos, szeretetteljes szándékkal adják fel, amellyel azokat a mi Urunk Jézus Krisztus alapította.

A munkát tehát a tiszt. papság figyelmébe ajánlom. Kapható a fordítónál Zomborban, a Szent-Antal nyomdában Szabadkán és a könyvkereskedésekben. Ára fűzve 1 korona.

3012

1909

Katholikus
Tudósító.

Pár hóval ezelőtt lelkes férfiak kezdeményezése és közreműködése folytán megindult Budapesten (VIII., Szentkirályi-u. 28/a.) szélzetben jelzett címmel egy katolikus nyomatos lap azon célból, hogy a katolikus világot érdeklő ügyekről gyors és megfelelő híreket közölve, elejét vegye annak, hogy ügyeinket az ellenséges sajtó igaztalan és ferde világításba helyezze, s ezáltal a legtöbbször jóhiszemű közönséget megtévessze, sőt még egyházunk hiveit is saját legszentebb érdekeik ellen hangolja.

A nyomatos lap kitűzött s eddig követett nemes céljának úgy fog azonban csak megfelelni, ha törekvéseit mi is támogatni fogjuk, amit azáltal tehetünk, ha az egyházat érdeklő komoly és fontos ügyekben a megfelelő értesítéseket közvetlenül és mindenkit megelőzve, a Kath. Tudósító rendelkezésére bocsátjuk. Eként ugyanis a Kath. Tudósítót járató összes lapok meg lesznek óva attól, hogy megfelelő hiradás hiányában az ellenséges sajtó befolyása alá kerüljenek, maga az ellenség pedig a kellő formában jelentkező igazsággal szemben erőt s teret veszít.

Datum Quinque-Ecclesiis, die 9-a Augusti a. 1909.

† Julius, m. p.
episcopus.

1909.

XII.

3632

1909

Tisztelendő Testvérek!

Az első vidéki magyar kath. nagygyűlés, melynek soha el nem muló emlékei s az egész magyar kath. társadalomra kiható eredményei Pécs városához, egyházmegyénk székhelyéhez fűződnek, bölcs belátással és lángoló lelkesedéssel megalkotta a kath. Sajtóegyesület soká nélkülözött erős szervezetét.

Az a közös öröm, mely e nagy szervezet megalakulását tudomásul vette, az a spontán felbuzdulás, mely az egyesület első alapjait adományai-val egy szerzetes kalapjában azonnal lerakta, az a meggyőződés, mely a magyar kath. sajtó kiépítésének, szükségszerű felkarolásának tudatát, érzetét szerte vitte az egész országba, a legszebb és legmeszebbre menő reményekkel töltötte el mindannyiunk szívét.

S ha most két év multán áttekintjük a lefolyt küzdelmet, melyet a tengődő kath. sajtó felemelésére indítottunk Pécsen, míg egyrészt örömmel kell beismernünk, hogy az nem volt meddő, hogy a lelkesedés nem maradt szalmatűz, addig másrészt fájdalommal, de egyuttal önokulásunkra be kell látnunk azt is, hogy a kitűzött célt korántsem értük el, mert a jó irányu, kath. sajtó támogatásának mindent megelőző szükségességéről nem akartuk vagy nem tudtuk eléggé meggyőzni a magyar kath. hívő nép túlnyomó nagy részét.

Ne higyjük ugyanis, hogy a jó irányu kath. sajtó érdekében eleget tettünk már, ha a kath. sajtóegyesület alapító vagy pártoló tagsága fejében

adományainkat talán egyszerismindenkorra szívesen leróttuk. Napról-napra látjuk, hogy ez mily eredményt hozott létre két hosszú év alatt. Kinos lassúsággal gyült össze eddig is az a csekély tőke, melyet egy lelkesen megindított országos akció legelején kellett volna látnunk, ha a kitűzött cél roppant fontosságát fönt és alant egyaránt megértették és megszívlelték volna.

Ámde addig, míg a tisztas kath. sajtó égető szükségét érezzük és lelkesedünk érte, de azt nem hirdetjük, vagy ha hirdetjük is, nem áldozunk érte összes erőinkből kitelhető módon, az eredmény nem lehet kedvezőbb.

S mivel az eredmény, bár azt kicsinyelnünk nem áll szándékunkban, nem elégíti ki a mi reményünket, s meg sem közelíti azt a szükségletet, melynek érzetéből a kath. sajtó-egylet fakadt s működésbe lépett, kettőzött erővel kell annak érdekét magunkévá tennünk, kell azt támogatnunk.

Avagy tán nem látjuk, hogy az ellenséges vagy közömbös sajtó szinte csorbitatlan erővel és hatalommal tör még most is hitünk, szent egyházunk, tulajdonunk, becsületünk, sőt még mocsoktalan hazafiságunk ellen is?

Nincs oly kincsünk s olyan szent eszményünk, melyet a guny, a gyalázat, a rágalom és a piszkolódás nemtelennél nemtelenebb fegyverével ki ne kezdenének és le ne járnának. Nincs elv és tekintély, melyet kiméltlen, konok támadással megingatni, aláásni meg ne kísérelnék. Nincs rend és hatóság, melyet öntelt, cinikus fölényvel felforgatni ne törekednének.

Megdöbben az ember lelke, ha azt a rombolást, azt a minden szépek, jónak és nemesnek ellentmondó s minden üdvöst legázoló irányzatot látja, melyet a mai nap rossz sajtója követ.

Erkölcstelen bábbá s a tudomány gögös egyedárusává igyekszik nevelni az intelligens osztályt, mely előtt hit, vallás, földöntuli eszmék meghaladott dolgok, melyek pusztán a tömegnek valók. A középosztályba a föld javainak mohó keresését és azoknak mindent megelőző élvezetét akarja oltani, hogy elvonja minden lelki, magasabb eszménytől. Az egyszerű szegény népet pedig, amely sok bajának, nélkülözésének keserves keresztjét egyedül az Istenbe vetett hit és az örök igazságok mindent megennyhitő vigaszával tudja csak viselni, álnok tettetéssel s agyafurt utakon elszakítja a lelki békének örök forrásától, s az ellen uszítja, kiben eddig vigaszát kereste!

Valamennyi osztályt magrabolja attól, ami benne a nemes emberit megalkotni s fentartani képes. S mivel ez máshonnet, mint a kereszténység örök forrásából sohasem fakadhat, ádáz dühe első sorban ez ellen irányul.

Mivel pedig a nagy kereszténység képviselői közt a legpozitívabb s a leghatalmasabb a kath. Egyház, minden támadásában ő ellene törnek a legélesebben.

Ezért hajigálják szinte szüntelenül sárral és piszokkal tanait, elveit, szolgálait s hiveit, mert ha sikerülne megingatni ennek alapjait, a ker. vallás minden egyéb halavány válfaja az ő romjaiba hanyatlanék vissza.

De Krisztus Egyháza kösziklára épült, azt romba dönteni nem lesz képes semmiféle földi hatalmasság. Ámde megingatni, egyik-másik részét letörni és elragadni tőle könnyen lehetséges. Az a közös roham, melyet a rossz sajtó világszerte Krisztus ellen indít, épen ezt célozza; ha őt magát nem is érheti el, tagjaiban igyekszik őt pokoli örömmel s megdöbbentő kitartással üldözni, letörni s végleg meggyalázni.

S ha mi ezt naponta fájó szívvél látjuk és érezzük, lehetetlen, hogy fel ne lángoljon bennünk is a lelkesedés annak védelmére, amitől az ellenséges sajtó ezer fejű s ezer karu Góliátja meg akar rabolni minket s hiveinket.

Ámde arra, hogy mi sikeresen védhessük magunkat s összes hiveinket minden nyílt és orvtámadás ellen, nem elég a veszedelmet látnunk és éreznünk, hanem fegyvert kell ragadnunk s fel kell ráznunk azok százazreit, akik még maig sem ébredtek a veszély tudatára, vagy ha látják is azt, nem értik át annak horderejét. Mert egy olyan szervezett, hatalmas, tömör tábor ellen, aminőt az ellenséges sajtó ma nálunk képvisel, nem elég néhány száz lelkesedő, ügybuzgó hívőnek szétfolyó munkája s egyeseknek követésre méltó áldozatkészsége.

Tábor ellen táborra van szükség s ha az egyik csatasorban áll már, a másik sem állhat ölbetett kezekkel, hacsak biztos megsemmisülését nem akarja maga siettetni.

Azonban egy lelkes, önkéntes tábornak harcba állítása öntudatos csatlakozást és toborzást kíván. S erre van most szükség.

Ama nagy veszélynek tudatára kell tehát felrázni a hívő nép közömbös tömegét, mellyel a rossz sajtó hitünk, erkölcsünk, Egyházunk és hazánk minden kincsét bemocskolni, elrabolni s kiölni akarja.

Ez a tudat hiányzik még most is. Ennek mélyen járó kiépítésére kevés történt eddig, avagy ha történt is, nem elég lelkesen, nem elég intenzív s általános módon.

Pedig vagy sikerül ezt a sajnos reális tudatot milliók szívében kialakítani, vagy csonka és tüdővész maradt az az akció is, melyet a vérszegény kath. sajtó élet- s versenyképes kifejlesztésére két éve folytatunk.

S mi azt nem akarjuk, mert nem akarhatjuk, hogy akciónk sóhajokba fuljon, hogy sajtónkat bizonytalan injekciók tartsák csak életben, hogy ezalatt ellenségünk tehetetlen vergődésünk folytán urrá legyen teljesen felet-

tünk, s a hatalom birtokában, melybe a mi nemtörődömségünk, sőt nem ritkán pozitív segítségünk juttatta fel csupán, a nyakunkra lépjen.

Ha szilárdan állni, eredménnyel védekezni, az elvesztett teret visszahódítani s a jövőben megtartani kívánjuk, akarjuk: akkor egyöntetű, általános, intenzív munkára van és lesz is szükség. Le kell szakítanunk a vastag hályogot a vakok szeméről, akik bár az örvény szélén állnak, nem észlelnek semmit. Reá kell mutatnunk a súlyos veszélyre, amelyben hanyódunk nemcsak itt-ott, hanem szerte az egész vonalon; ne maradjon vakon, közömbösen egyetlen lélek sem. Aki nincs vagy nem lesz velünk, ellenségnek számít. Bele kell oltanunk mélyen a lelkekbe a pozitív védekezés szükségességének eleven érzetét, mely az istentelen, hitet, vallást, Egyházat gyalázó sajtótermékeket kiszorítja, megveti, üldözi, s a nemes irányu felkarolja, terjeszti és áldozni kész érte.

De ez csupán úgy lesz lehetséges, ha a lelkek pásztorai hivatásuk magaslatán állva éber figyelmüket állandóan kiterjesztik ezen kérdésre is, s meg nem fogyatkozó lelkesedés mellett egyöntetű, kitartó munkában iparkodnak gátat vetni ama piszkos áradatnak, mellyel a hitetlen, erkölcstelen és hazátlan sajtó mindnyájunkat egyformán fenyeget, s felkeltik az érdeklődést s a hívő nép áldozatkészségét a jó sajtó iránt, mely hitünket, vallásunkat, intézményeinket, s hazafias érzésünket bemocskolni nemcsak nem engedi, hanem értük mindenkor sikra száll.

Tudom, hogy e pontban ugyanazon meggyőződés hatja át lelkünket. Örömmel láttam ezt a koronák felterjesztett jegyzőkönyveiből, melyek szerint tiszt. testvéreim a sajtó kérdéssel sokszor foglalkoztak. Épen ezért úgy a közszükségnek, mint mindnyájuk óhajának vélek megfelelni, mikor elrendelem, hogy *folyó hó 24-e, vagyis a Pünkösöd után való 20-ik vasárnap, sajtó-vasárnapul* tartassék meg az egész megyében, a sajtóról mondandó beszéddel és a magyar kath. sajtó felsegítésére eszközendő templomi gyűjtéssel. A lelkipásztornak nemcsak joga, hanem szoros kötelessége is hívő népe figyelmét felhívni mindarra, ami hitét, vallását, egyházát nap-nap után közlelről érinti s lelkéhez férközik, hogy óvja a rossztól s a jóra vezesse. Fel kell tehát tárni a hívő nép előtt ama veszélyeket, melyekkel az istentelen sajtó száz és ezer módon — könyvek, röpiratok, naptárak, ujságok, hirdetések útján — fenyegeti s meg is ejti a gyanutlan lelket s elrabolja amaz eszményeket melyek nélkül sivataggá lesz a földi élet s állattá az ember. Meg kell győzni a lelkeket arról, hogy a védekezés e veszélyek és támadások ellen nemcsak az egyesek eleven érdeke, hanem közös érdek, amint-hogy a hit, az erkölcs, a tekintély és a haza szintén egyformán kincseink.

De ez még nem elég; nem elég a negatív védelem, s a rossz sajtó elutasítása, mert ha mi az ellenségtől pusztán elfordulunk, azzal még nem győzünk.

Fel kell hát karolnunk, fel kell segitenünk a nemes irányu, tisztességes sajtót, a saját sajtónkat. Hogyha azt akarjuk, hogy hitünk, valóásunk érintetlen legyen, eszméink és eszményeink diadalt üljenek s intézményeinket tiszteletben tartsák; hogyha azt akarjuk, hogy szavunkat, számunkat s erőnket figyelembe vegyék, hogy lapjaink hangja nemcsak sip vagy hárfa, hanem mindig tiszteletet parancsoló, sőt ha kell félelmes harsona is legyen: akkor saját, most már kissé erősödni indult, de még mindig vérszegény sajtónkat támogatnunk, terjeszteniünk, pártolnunk kell folyton s áldoznunk kell érte.

S ebből a munkából nemcsak a pap, hanem minden becsületes hívő is vegye ki a részét, s ne csak az egyesek fáradjanak benne, hanem minden katolikus névre számot tartó egyesület, intézmény és kör is. A sajtóvasárnap, vagy a tél folyamán bármely más ünnepély, alkalmat és módot nyújthat arra, hogy a magyar kath. sajtó felsegítésére mozgalmat indítsunk, áldozatot hozzunk. Ez a jól felfogott, helyes önvédelem, melyben részt kell venni papnak, tanítónak, hívőnek egyaránt.

Azon célból pedig, hogy a gyűjtés eredménye mentől méltóbb legyen kitűzött célunkhoz, jelen soraimmal megengedem azt is, hogy mindama templomok részéről, amelyeknek egyéb szükségzeit kellőleg fedezték, a gyűjtéshez 20 korona szintén csatoltassék.

A begyűlt összegek megfelelő kimutatás mellett (ugy, miként a péter filléreknél) a fentjelzett vasárnaptól számítandó 14 nap alatt a püspöki iroda címére küldendők. Az eredmény két harmadát a kath. sajtó-egyesület, egy harmadát pedig a megyei kath. sajtó segélyezésére fogom fordítani.

Ama reménységben, hogy e felhívásom utat talál ugy tisztelendő testvéreim, mint közvetve hiveim lelkébe, a közös munkához erőt, lelkesedést, kitartást kívánok, s a jó Isten bő áldását kérem.

Kelt Pécs, 1909. okt. 4.

† Gyula
püspök.